

Pogovor z **Olgo Drofenik** z **Andragoškega centra Slovenije**

Nova vloga države pri izobraževanju odraslih

Že dolgo ni več sporno, da pomen izobraževanja iz leta v leto narašča. Prav skokovit razvoj znanosti in tehnologije, razvoj novih znanj in veščin zahtevajo od vsakega posameznika, da se nenehno izobražuje, da vse življenje dopolnjuje svoje znanje. Tega se zavedamo tudi v državnem zboru, kjer nas tudi priključevanje k Evropski uniji in napovedana reforma državne uprave silita k dodatnemu in stalnemu izobraževanju vseh zaposlenih.

Zato smo ob začetku leta zaprosili **Olgo Drofenik**, vodjo projekta **Nacionalni program izobraževanja odraslih pri Andragoškem centru Slovenije**, da nam predstavi nekaj ukrepov in kazalcev o stanju na področju izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Eno leto je minilo, odkar ste napovedali »prihod« Nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Kaj se je v tem času resnično zgodilo?

Olga Drofenik: V matičnem resorju, to je Ministrstvo za šolstvo in šport, ki je nosilec aktivnosti,

se v 1999. letu z izobraževanjem odraslih niso ukvarjali. Prednost so imela vsa druga področja v sistemu izobraževanja mladine – devetletna osnovna šola, poklicno izobraževanje, višje strokovno, višješolsko izobraževanje in šport. Zgovorne so tudi razprave o državnem proračunu za

letos: vsaj mediji niso poročali, da bi se temi problemi in negativni trendi na področju izobraževanja odraslih uporabili kot argument večji delež proračuna za šolstvo.

Pa vendar je šolsko izobraževanje tist zagotavlja osnovne pogoje za to, da se le

Andragoški center Slovenije

NACIONALNI PROGRAM IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Drugi cilj: ZVIŠEVANJE IZOBRAZBENE RAVNI
zajelo naj bi 59.600 odraslih (leta 1998 manj kot 16.000).

Za to je nujno potrebno:

Razviti temeljno izobraževalno strukturo

Omrežje programov   Svetovalno in informacijsko omrežje

Omrežje izobraževalnih organizacij   Omrežje kadrov

Doseči želimo:

- zmanjšati družbeno zapostavljenost nekaterih skupin

Države	Srednja izobrazba	Višja in visoka izobrazba
Francija	43,0	19,0
Nemčija	58,0	23,0
Nizozemska	42,0	24,0
Švedska	49,0	28,0
Velika Britanija	32,0	23,0
ZDA (1989)	46,0	36,0
Slovenija	25,0	13,0

Vir: ZDA: Bela knjiga 1995:210; druge evropske države: Eurostat, New Cronos, 1999 (R.r. 914

Slovenija: T. Kraigher, Priloga, Preglednica 71, str. 4

Slika 1: Izobraženost odraslih, starih od 25 do 64 let

4

učimo vse življenje, je torej le "priprava na poznejšo samovzgojo in lastno izobraževanje, ki se začne po končani šoli in trajata vse do konca življenja in z njima razvijamo svoj 'vnani' poklic (mizar, zdravnik) in 'notranji' poklic (sebe kot človeka)." Naš pedagog Karel Ozvald je to zapisal 1927. leta; in to je hkrati osrednje načelo v strategiji vseživljenjskosti učenja, ki so jo sprejeli ministri OECD leta 1996. Na njej gradita tudi Deklaracija o učenju odraslih in Akcijski načrt za prihodnost, ki sta bila sprejeta na mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih v Hamburgu 1997. leta.

Drofenik: To je res, vendar je treba upoštevati dvoje: prvo je to, da si mnogi, kljub še tako izpopolnjenemu sistemu izobraževanja mladine, v mladosti ne pridobijo nobene strokovne izobrazbe. Osip v naši šoli je med 20 in 30 %, zadnji podatki o gibanjih v prenovljenih programih poklicnega izobraževanja kažejo, da se osip celo povečuje. Drugo je to, da si znanja za vse življenje ni mogoče pridobiti v še tako dolgem začetnem izobraževanju. Zato je enako pomembno kot razvijati šole za mladino tudi, da se razvija izobraževanje odraslih.

Okoli izobraževanja 'po končani šoli' se je v tem letu vendarle nekaj dogajalo. Vlada RS je sprejela Strateške cilje razvoja trga dela do leta 2006, politiko zaposlovanja in Akcijski program zaposlovanja v Sloveniji za leti 2000 in 2001 (v nadaljevanju APZ) ter Predhodni državni razvojni program za obdobje 2000-2002; vsi urejajo tudi izobraževanje odraslih.

Vseživljenjskost učenja

Kako bi na kratko ocenili vpliv teh dokumentov na uveljavljanje strategije vseživljenjskosti učenja (VŽU), za katero ste v strokovnih podlagah za Nacionalni program izobraževanja odraslih postavili temelje?

Drofenik: Najprej moram opozoriti na dejstvo, da smo po razvitosti enega dela strategije VŽU, to je izobraževanje mladine, dosegli raven razvitih držav EU (merjeno po deležu generacije, vpisane v srednje, višje in visoko izobraževanje ter po deležu javnih sredstev v BDP za izobraževanje). Pri nas je vlaganje v izobraževanje mladih še vedno oziroma ponovno osrednja prioriteta; pa vendar prav nihče, niti stroka niti politika, ne pričakuje, da si je mogoče v začetnem (šolskem) izobraževanju pridobiti dovolj znanja za vse življenje, pa najsi to traja devet, trinajst ali več let.

Drugi del strategije VŽU (tj. izobraževanje odraslih) pa nas lahko upravičeno skrbi: več kot

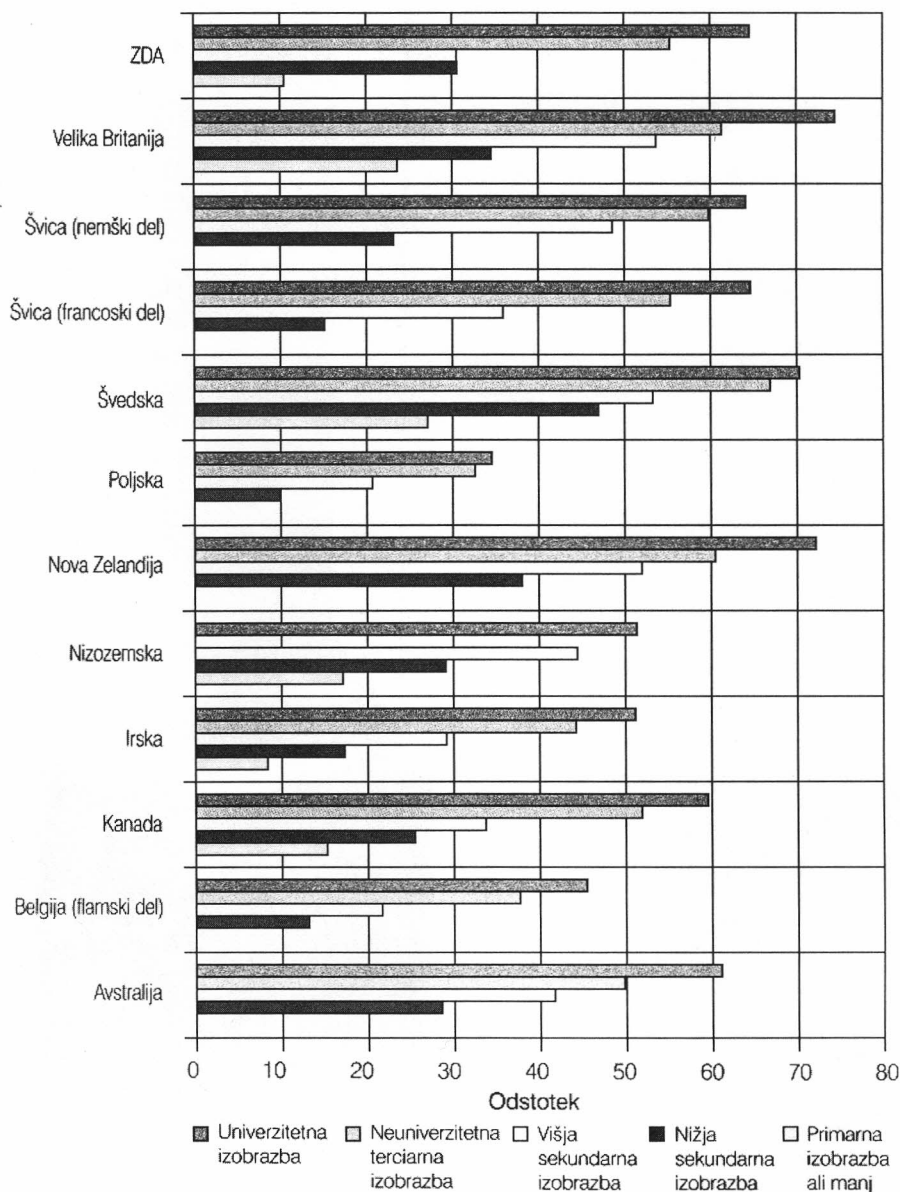
10-letni zaostanek se še vedno povečuje. (slika 1)

Našega zaostanka nikakor ni mogoče zmanjšati samo s pospešenim vključevanjem mladih v višje- in visokošolsko izobraževanje; bistveno je treba povečati udeležbo odraslih v izobraževanju, tako kot je načrtovano v ciljnih Nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Če bodo uresničeni, bomo imeli leta 2010 65 % odraslih, starih od 25 do 64 let, ki bodo imeli končano 4- ali 5-letno izobrazbo in več (

višjo ali visoko). Že leta 1995 pa je znašal ta delež med 60 in 70 % v Avstriji, Danski, Franciji in Nizozemski; med 70 in 80 % v Kanadi, Švedski, Veliki Britaniji; več kot 80 % pa v Nemčiji, Norveški in ZDA!

In zakaj je izobraženost odraslih tako pomembna?

Drofenik: Zaradi doseganja višje dodane vrednosti na zaposlenega, tehnološkega prenavljanja naše industrije, večje kvalitete življenja, preprečevanja in zmanjševanja socialne iz-

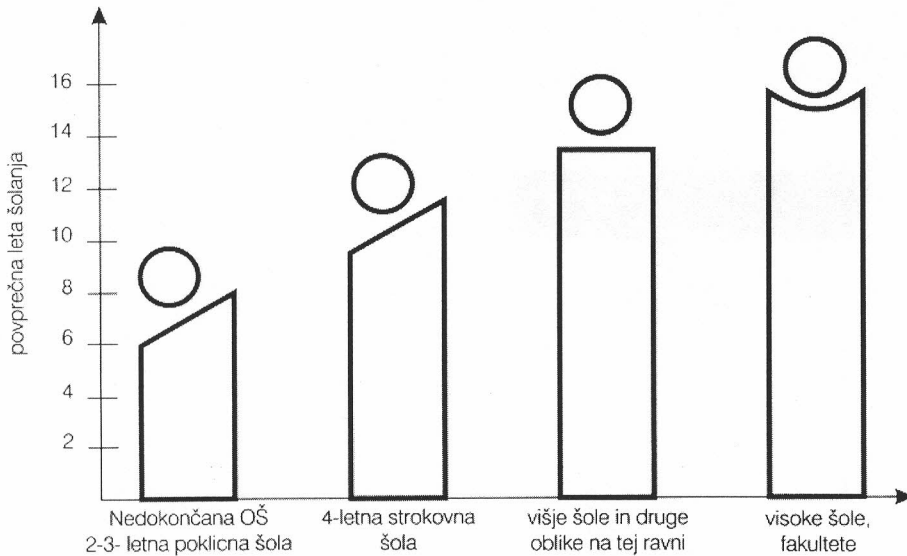

Vir: Literacy Skills for the Knowledge Society, 1997: 181.

* Niso všteti redni študentje in tisti, ki so se izobraževali manj kot 6 ur; vključitve v izobraževanje se nanašajo na zadnje leto pred anketiranjem.

Slika 2: Prebivalstvo*, staro od 16 do 65 let, v izobraževanju po stopnji izobrazbe (1995-95)

Vir: dr. Ana Krajnc, dr. Vida A. Mohorčič - Špolar, ACS, interno gradivo 1993

Slika 3: Vpliv izobrazbe na procese brisanja znanja

ključenosti velikih skupin prebivalcev, ohranjanja/razvijanja kulturne in naravne dediščine itd.

Z vidika razvoja vseživljenjskega učenja pa je primerna izobrazbenost odraslih pomembna, ker predstavlja osnovni pogoj za to, da se sploh lahko izobražujemo vse življenje in da smo sposobni izkoristiti priložnosti za učenje v družini, bivalnem in delovnem okolju. Višja je izobrazba, bolj se ljudje izobražujejo. (slika 2)

Rezultati Ankete o delovni sili pri nas prav tako kažejo, da je delež zaposlenih, ki imajo 4-ali 5-letno srednješolsko izobrazbo, vključenih v izobraževanje in usposabljanje, več kot 2-krat večji, kot delež tistih, ki imajo končano osnovno šolo ali manj.

Obstaja močna povezanost med izobrazbenostjo in brisanjem naučenega; manj kot je človek izobražen, hitreje pozabi to, česar se je v šoli naučil in tudi kvaliteta naučenega je slabša; znanje - ponazarja ga krogla - hitro zdrsnje v pozabo pri ljudeh z nizko izobrazbo. (slika 3)

Bolj izobraženi razvijajo svoje znanje tudi ob vsakodnevnih izkušnjah v delovnem in življenjskem okolju, manj izobraženi pa tovrstnih priložnosti nimajo, jih ne zaznajo ali pa je njihovo vsakdanje življenje razmeroma omejene narave in enaka je sestava njihovih izkušenj - torej je tudi učenje ob teh izkušnjah omejeno. Zato je potrebna tudi previdnost pri vlaganju v poklicno in strokovno izobraževanje na nižjih ravneh; če namreč narava dela ne omogoča ohranjanja in razvijanja pridobljenega znanja, potem se strošek za izobraževanje ne poplača niti posamezniku niti plačniku.

In drugi kazalec naše nerazvitost izobraževanja odraslih:

Država	% prebivalcev v izobraževanju odraslih
Kanada	38,9
Nizozemska	37,8
Poljska	14,3
Švedska	52,9
Švica	39,6
ZDA	42,2
Slovenija	20,0 (ocena ACS)

Vir za druge države: Patterns of participation, 1997:21

Slika 4: Delež prebivalstva v izobraževanju odraslih v letu 1994 v izbranih državah in v Sloveniji

Izobraževanje mladih je še vedno prioriteta

Ali sprejeti razvojni dokumenti te ugotovitve upoštevajo?

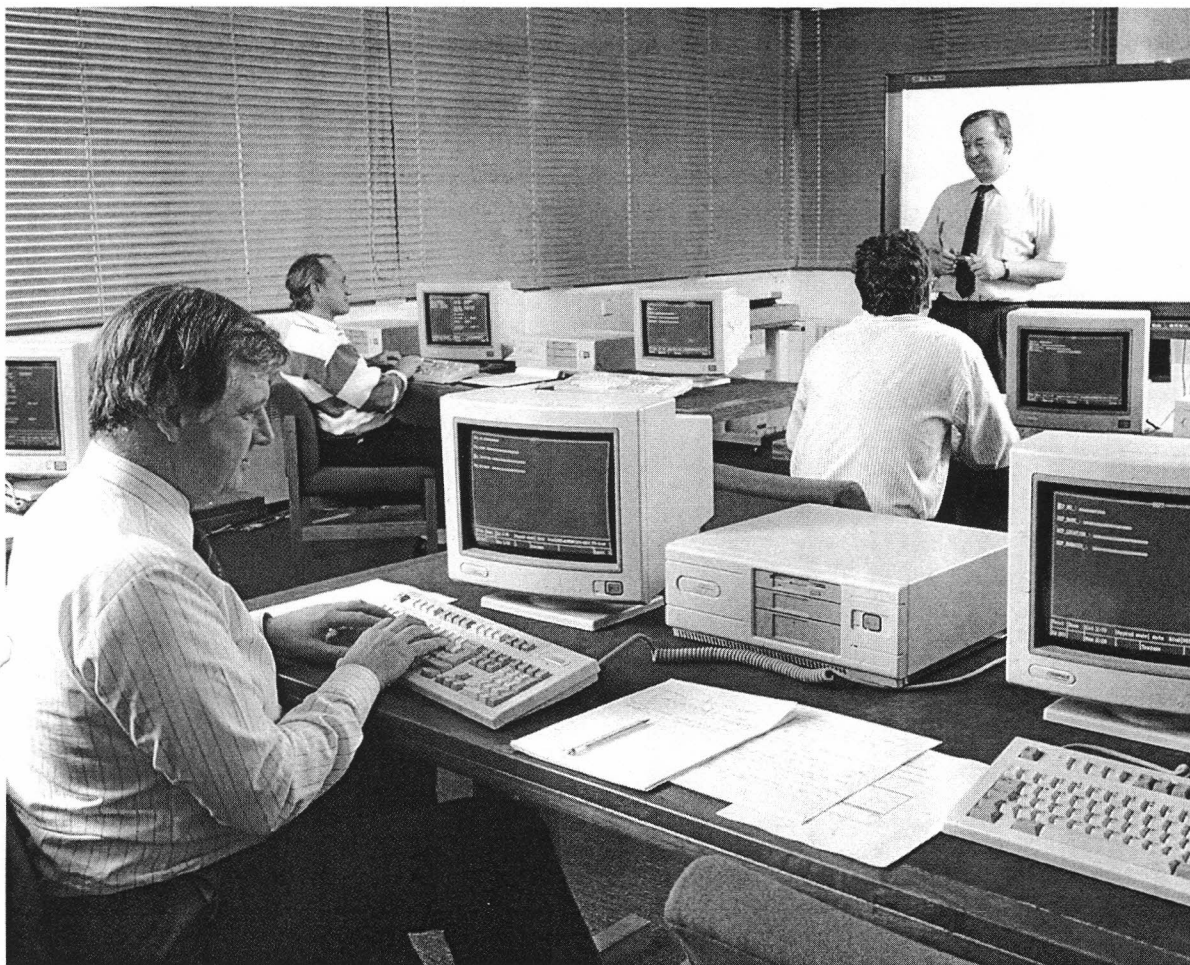
Drofenik: Strateški cilji razvoja trga dela do leta 2006 na globalni ravni - da, saj zelo dobro opredeljujejo načela za uveljavljanje strategije VŽU, v APZ je uveljavljanje strategije vseživljenjskosti učenja umeščeno v usmeritev EU št. 5,

kjer je tudi določeno, da je treba zagotoviti sredstva za uresničevanje Nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Pomanjkljivost slednjega dokumenta pa je v tem, da je večina izobraževalnih ukrepov namenjena samo dvema ciljnim skupinam: mladim brezposelnim (do 26 let) in menedžmentu (visokemu in srednjemu), ne pa tudi zaposlenim brez temeljne izobrazbe ter razvijanju izobraževalne ponudbe (torej institucij) in tudi ne spodbudam za povečanje povpraševanja po izobraževanju v podjetjih, lokalnih okoljih in družinah.

Predhodni državni razvojni program pa ugotavlja, da imamo v Sloveniji dobro izobraženo in usposobljeno delovno silo, z dobrim znanjem tujih jezikov. Res je vlaganje v osnovno, srednje poklicno in visoko izobraževanje mladih prioriteta, o večjem vlaganju v izobraževanje odraslih pa ni ne duha ne sluha.

Še na eno slabost je nujno opozoriti: trenutna izobraževalna politika enostransko razvija 'vna nje' poklice, torej poklicno izobraževanje in usposabljanje odraslih: zato ni denarja za druge izobraževalne vsebine, namenjene 'notranjemu poklicu'. V strokovnih podlagah za nacionalni program pa je poudarjeno izobraževanje za

različne vloge, ki jih opravljamo v življenju, in to z različnimi vsebinami, ob katerih razvijamo svoje intelektualne, duhovne, čustvene in estetske sposobnosti.

V enem prejšnjih Parlamentarcev ste predstavili cilje Nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Ali nam tokrat lahko poveste nekaj več o ukrepih za njihovo uresničevanje?

Drofenik: Ukrepe smo razvrstili v tri oziroma štiri skupine. Ukrepi za spodbujanje povpraševanja in vlaganja v izobraževanje pri posameznikih vključujejo: razvoj informacij odraslim o možnostih in koristih izobraževanja, in sicer z brezplačno telefonsko linijo z dvema pojavnima oblikama - odprtim telefonom in diskusijsko stranjo na internetnem naslovu; letni pregledi izobraževalne ponudbe v tiskanih in elektronskih medijih; vodenje in priznavanje individualnih učnih dosežkov (formalnega in neformalnega izobraževanja, izkušnjskega učenja); povečanje dostopa do višje- in visokošolskega izobraževanja (fleksibilnejši vstopni pogoji, prilagoditev vsebin, oblik izobraževanja in načinov preverjanja znanja odraslih); uvedbo individualnih izobraževalnih računov (račun bo imel tri funkcije: varčevalno, kreditno in t. i. obljubo plačila - to pomeni plačilo stroškov izobraževanja iz javnih sredstev za vse, ki imajo manj kot 13 let šolanja) in spremembo zakonodaje, ki ovira večje vlaganje v izobraževanje.

V podjetjih ti ukrepi vključujejo svetovanje in informiranje o načrtovanju, spodbujanju in zadovoljevanju izobraževalnih potreb; subvencioniranje izobraževanja manj izobraženih zaposlenih; uvedbo modela poklicnega kroženja delovne sile; uvajanje standarda "Vlagatelji v ljudi" in spremembo zakonodaje, ki ovira večje vlaganje podjetij v izobraževanje zaposlenih.

V lokalnih skupnostih prav tako vključujejo svetovanje, informiranje ter spremembo zakonodaje.

Na ravni države pa načrtujemo: usklajevalno telo tako v vladi (koordinacijo bi lahko prevzel podpredsednik vlade ali državni sekretar za vseživljenjsko učenje) kot v parlamentu (odbor za vseživljenjsko učenje), podobno organizacijo predlagamo tudi na lokalnih ravneh (odbori za vseživljenjsko učenje). Nadalje: zagotavljanje večjih davčnih olajšav pri vlaganju v izobraževanje, uzakonitev davčnih olajšav brez omejitev za prednostne ciljne skupine, uzakonitev diferenciranih davčnih olajšav za vse oblike izobraževanja in usposabljanja ter druge zakonske spodbude, kot so npr. državna in bančna posojila pod ugodnejšimi pogoji za podjetja, ki več vlagajo v izobraževanje vseh zaposlenih, in povečanje

prispevkov za podjetja, ki zaposlujejo nekvalificirano delovno silo in ne vlagajo v njihovo izobraževanje.

Ukrepi predvidevajo tudi novo vlogo države, tako kot je zapisana v hamburški Deklaraciji o izobraževanju odraslih in v Akcijskem načrtu za prihodnost, ki sta bila sprejeta na mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih leta 1997 v Hamburgu.

V strokovnih podlagah smo med naloge države zapisali skrb za :

- zviševanje temeljne ravni znanja in usposobljenosti odraslih do ravni 4-letne srednje šole;
- razvijanje splošne kulturne in civilizacijske ravni vseh prebivalcev;
- razvijanje raznolike ponudbe programov v različnih okoljih;
- odpravljanje ovir za učenje in izobraževanje;
- spodbujanje povpraševanja po izobraževanju.

Karmen Uglešić

Foto: Marko Radovan

Projektno učenje za mlade

Ljubljana – Nevladna in neprofitna organizacija Skala – mladinska ulična vzgoja bo februarja v Celju začela izvajati izobraževalni program *Projektno učenje za mlade*. Namenjen je mladim med 15. in 25. letom, ki nimajo statusa dijaka ali študenta in niso zaposleni. Od 12. do 15. januarja pripravlja Skala tudi dneve odprtih vrat. Cilj omenjenega programa je spodbuditi mladostnike (predvsem tiste v življenjskih stiskah), da bi se po koncu projektnega učenja lažje vključili v redno srednješolsko izobraževanje. Program obsega 1350 ur, mladi pa naj bi med drugim spoznali različne poklice, odkrivali svoje delovne sposobnosti in se naučili funkcionalnih spretnosti. Predvidene so štiri oblike dela – izbirno projektno delo, produkcijsko-projektno delo, individualni učni projekti in interesne dejavnosti. Ob finančni podpori šolskega ministrstva, zavoda za zaposlovanje in lokalnih skupnosti bo nad programom bedel Andragoški center Slovenije. Skala s posameznimi projekti, tabori, zimovanji in poklicnimi usmerjanji mladih po Sloveniji in v zamejstvu deluje že od leta 1995. **A. Č.**

ŠIRJENJE BRALNEGA VIRUSA

Knjig nimamo radi tako, da jih spoštujemo, marveč tako, da jih beremo.

Ruski pregovor

Kultura in prosveta, to naša bo osveta!

so plapolali brambni prapori slovenstva. Nekoč. Ko smo knjigo spoštovali in jo brali. Sodobni časi cenijo uporabne reči in jim za dobro knjigo ni mar. Resno literaturo in poezijo berejo redki, kupujejo pa jo samo še čudaki posebne sorte.

Tako je, saj se ne da nič spremeniti, resignirano ugotavljajo izgorele učiteljice zaskrbljeni starši, ki ne morejo odgnati otrok spred televizijskega in računalniškega ekrana. Številne raziskave pa kažejo, da se količina agresivnega vedenja in nasilja med mladoletniki veča in da je to povečanje v presenetljivo visoki korelaciji z upadanjem bralnih navad oziroma nebranjem napetih mladeničev in mladenk. "Kaj me briga, dejte mi mir!" ne vpijejo le njihovi glasovi, temveč isto izražajo drže in življenjski slog potrošnikov v najbolj ustvarjalnih letih povsod po svetu. Tudi na Slovenskem.

Kapitalski logiki in vladajočim elitam je povedano voda na mlin. Imeti in ne biti prinaša dobiček, ne misliti ohranja oblast. Proti tej samoumevnosti se hočemo boriti: s knjigo za knjigo! Ne pristajati na vlogo pasivnega potrošnika, temveč hoteti biti aktivni državljani. Ker živimo v besedilnem svetu, ker ta svet lahko razumemo, se v njem najdemo in nanj vplivamo le z visoko stopnjo pismenosti in ozaveščenosti za državljanstvo, ker je v vsakem drugem primeru demokracija igra puhlih besed in metanja peska v oči, ker ... velja biti pismen.

Ker je pismenost pomembna tudi na osebni ravni, saj z branjem kakovostne literature in pisanjem vzpostavljamo ravnotežje, rastemo v celovitejše ljudi, spoznavamo polnino in smiselnost svojega biti, ker je branje užitek in brez užitka ni radosti življenja, ker ... velja brati.

Lepota, ki je nimaš s kom deliti, ne zažari. In družbene akcije ni, če ni ljudi, ki so upajoči tudi za druge, ne le zase. Vedenje o obojem se je združilo v obliki študijskih krožkov za odrasle na Andragoškem centru Slovenije pod imenom *Berimo z Manco Košir* in s ciljem širiti bralni virus v ožje in širše okolje. Zgodilo se je, ko so na Andragoškem centru razmišljali o novih

oblikah študijskih krožkov, na bralnih večerih v Cankarjevem domu z imenom *Berite z Manco Košir* pa so se oglašale mnoge poslušalke z željo, da bi v svojem kraju organizirale bralne klube na podoben način. In sva se srečali Sonja Klemenčič, vodja središča za razvoj in svetovanje pri Andragoškem centru, in za knjige goreča Manca, ter nemudoma sklenili bralno zavezo.

Nameni in cilji: Sociokulturna animacija in izobraževanje, delo v skupnosti in za skupnost. Širiti bralni virus v okolje, povezovanje z ljudmi, da bi več brali in radostno delili bralna doživetja. Učenje branja povezati s prakso pisanja - zase in za množična občila. Krožki s po 12 udeleženci morajo trajati najmanj 20 ur v šolskem letu. Udeleženci so dolžni prebrati najmanj eno knjigo v slovenskem jeziku, po lastni izbiri, priporočana je

književnost slovenskih avtorjev. O vsaki knjigi, pogovoru, srečanju z gosti na študijskem krožku udeleženci poročajo javnosti. Bralni virus širijo tudi tako, da navežejo stike s šolami, knjižnicami, podjetji, občino in drugimi ustanovami, ter skupaj pripravljajo kulturne prireditve, na katerih igrajo knjige glavno vlogo.

Ko smo z oglasom povabili bodoče mentorje, se jih je v dveh dneh prijavilo več kot sto! Da morajo imeti ustanovo, ki jih bo podprla, da bodo morali obiskovati 55-urni seminar in napisati seminarsko nalogo ter tako pridobiti licenco Ministrstva za šolstvo, smo jim povedali. Najbolj zagrznenih je ostalo štiriinštirideset. Od teh smo jih dvaindvajset izbrali po napornem tehtanju in odločilnem kriteriju: širiti bralne študijske krožke po vsej Sloveniji. Sedemnajst mentorjev je uspešno opravilo izobraževanje in zdaj ustanavljajo svoje krožke v Novi Gorici, Škofji Loki, na Škofljici, Bledu, Polzeli, v Rušah, Gornji Radgoni, Dravogradu, Hočah, Novem mestu, Šentrupertu, Litiji, Šenčurju, Kamniku, Starem trgu pri Ložu, pa v Ljubljani in Mariboru.

"Presenetljivo," je hitela pripovedovati Zora A. Jurič, mentorica krožka v Mariboru, ki je z letom 2000 prvi začel delovati. "Obravnavamo pesnike in pisatelje, ki jim je bil Maribor osrednji pripovedni prostor. Kaj vse smo se že naučili, koliko zanimivega smo si povedali! Kolegica je navdušena, ker je z njo začel brati tudi mož in se končno pogovarjata - o knjigi. Bralni virus se kar širi! Prirejamo večere poezije v kavarni, pa bralne večere v Rotovžu, občinstva je veliko. Večer poroča o naši dejavnosti..." Novomeški krožek bo sodeloval na dolenskem knjižnem sejmu in 10. maja pripravil okroglo mizo o pomembnosti branja. V Tobačnem muzeju bomo pripravili Pomladno čajanko poezije, na kateri bodo brali Minatti, Debeljak in Ihan. Prvih deset obiskovalcev, ki bo povedalo svojo najljubšo pesem, pa bo nagrajenih. Ideja o praznovanju pomladi s pesmijo na ustih se je rodila prav na prireditvi ob podelitvi licenc našim mentorjem. Še vrsta akcij se obeta, kar pomeni, da bralni virus že kuži. Ljudje mi telefonirajo, me ustavljajo na cesti in prosijo, da bi čimprej pripravili nov nabor bodočih mentorjev. Komaj čakajo, da bodo tudi sami med razširjevalci te vznemirljive "bolezni", saj verjamejo, da je branje eno najlepših doživetij. In pogovori o knjigi storijo kar največ za bližino, ki jo v tem drvečem, tekmovalnem času najbolj pogrešamo.

BRANJE - VEZ MED OTROKI IN STARŠI

Mednarodne raziskave o pismenosti ugotavljajo, da je raven pismenosti, ki jo dosežejo otroci, tesno povezana s socialnimi in kulturnimi značilnostmi družine in ravnijo pismenosti, ki prevladuje v otrokovi družini. Te ugotovitve so spodbudile k iskanju novih načinov za izboljšanje ravni pismenosti v družbi. Eden takih poskusov so tudi programi družinske pismenosti, ki so jih začeli razvijati v Veliki Britaniji, ZDA in Avstraliji. Sprejeli so jih mnogi strokovnjaki v drugih deželah, med njimi tudi dr. Livija Knaflič, ki vodi program Družinska pismenost pod okriljem Andragoškega centra v Ljubljani.

Področje družinske pismenosti je pri nas novo. Kje ste zaznali potrebo po tovrstnem programu in kako je zorela zamisel?

Do spoznanja, da tudi v našem šolskem prostoru potrebujemo tovrsten projekt, sem prišla pri delu v Svetovalnem centru za mladostnike in starše v Ljubljani, kjer sem bila dolgo zaposlena. Tam sem se ukvarjala z otroki, ki imajo težave pri učenju, čustvovanju in vedenju. Ugotavljala sem, da so učne težave pogosto povezane s slabimi bralnimi in pisnimi spretnostmi, ki pa so temelj za doseganje učnega uspeha. S programi sem se seznanila najprej v tuji strokovni literaturi, pozneje sem njihovo udejanjanje videla še v Veliki Britaniji. Program družinske pismenosti je namenjen staršem, ki niso zelo

vešči v branju in pisanju, bodisi zato, ker so končali šolanje pred mnogimi leti, ker se iz različnih razlogov niso imeli možnosti šolati. Zdaj, ko imajo svoje otroke, bi jim radi pomagali, a ne vedo, kako.

Kako izbirate starše, ki sodelujejo pri projektu? Ga predstavite na šoli in se zanj prostovoljno odločijo ali kako drugače?

Program smo imenovali Beremo in pišemo skupaj ali skrajšano BIPS in je začel delovati v Ljubljani na dveh osnovnih šolah, in sicer na Livadi in v Novih Jaršah. Najprej smo ga predstavili šolskim svetovalnim delavcem, oni so potem med starši, ki jih poznajo, izbrali tiste, za katere so menili, da so primerni za ta program. Starši so se po individualni predstavitvi programa prostovoljno odločili za sodelovanje.

Imajo starši svojo učno skupino ali sodelujejo s svojimi otroki?

Program, ki zdaj poteka, je namenjen izključno staršem. Le-ti dobijo domačo nalogo, ki jo delajo skupaj z otrokom. Delo, ki ga morajo opraviti doma, zahteva interakcijo med starši in otroki. Razmišljamo pa, da bi v prihodnje program zasnovali tako, da bi bili tudi otroci navzoči na srečanjih s starši. V tem primeru bi bil program malo daljši.

Je program za starše pravzaprav šolski program njihovega otroka ali obsega bolj funkcionalno pismenost?

Program je prilagojen šolskemu programu prvih treh razredov, v katerih je poudarek na opismenjevanju. Starši utrjujejo spretnosti branja in pisanja na njim prilagojenih vsebinah in ne na otroških. Besedila in naloge so prilagojene interesom in svetu odraslih, denimo, kako izračunamo obresti pri hranilni vlogi, kako spolnujemo obrazec za dohodnino. Vsebinska je zanje privlačna in koristna. Domače naloge pa so zasnovane tako, da so primerne tudi za otroke.

Koliko srečanj obsega program Družinske pismenosti in kako velike so skupine staršev?

Program je relativno kratek. Predvidenih je deset srečanj. Če so programi daljši, starši težko sodelujejo, ker to ni njihova edina obveznost. Učitelji so se pri izpeljavi programa prilagodili staršem. Dogovorili so se, da bodo srečanja vsakih štirinajst dni po dve šolski uri. V skupinah je od šest do osem staršev in to omogoča intenzivno delo. Za izpeljavo programa so potrebne priprave - z njimi smo začeli že nekaj mesecev pred njegovim začetkom, povezovali smo se s sodelujočimi šolama in se pripravljali z dvema učiteljicama za odrasle, ki poučujeta starše.

Boste ob koncu projekta preverili, če so otroci staršev, ki sodelujejo v programu, napredovali?

Da, načrtujemo evalvacijo projekta, katere sestavni del je spremljanje napredovanja staršev in njihovih otrok. Letos je program sicer bolj namenjen pridobivanju izkušenj in preverjanju vsebin, ki smo jih uvrstili vanj. Programe bi radi razširjali tudi drugje po Sloveniji. Izkušnje iz tujine pa kažejo, da program prinaša kratkoročne učinke med šolskim letom, saj se starši in učitelji z otroki bolj intenzivno ukvarjajo, izostrijo si posluš za otroke, jih bolj spoznajo in lažje razumejo. Dolgoročni učinki pa so razvijanje bralnih in pisnih sposobnosti vseh družinskih članov, bralne kulture, pridobivanje informacij z različnih področij in spodbujanje zanimanja za branje. Gre tudi za razvijanje razumevanja različnih besedil, ki jih potrebujemo v vsakdanjem življenju, denimo navodila za jemanje zdravil.

Učenje v skupini omogoča staršem, da menjajo izkušnje in dobijo spodbudo za delo. Gre za majhen premik, ki lahko odpre vrata v prihodnje izobraževanje staršev in njihovih otrok.

DOMINIKA PRIJATELJ

Projektno učenje za mlade

CELJE, 10. – Mladinska učna delavnica Skala bo začela februarja v Celju uresničevati program projektnega učenja za mlade, ki se ga lahko udeležijo tisti iz celjske regije, ki so stari od 15. do 25. leta in nimajo statusa dijaka, študenta ter niso zaposleni.

Skala je nevladna in nepridobitna organizacija, ki deluje od leta 1995 in pripravlja različne programe po Sloveniji. V Celju bodo od 12. do 15. januarja pripravili dneve odprtih vrat za program projektnega učenja za mlade. Vsak dan od 9. do 15. ure se lahko vsi, ki jih to zanima, ogledajo v prostorih stare tehniške šole na Kidričevi 3 v Celju. Veliko pozornosti bo nedvomno pritegnil četrtkov pogovor ob okrogli mizi z naslovom Mladi – šola – brezposelnost v celjski regiji. Predstavniki republiškega zavoda

za zaposlovanje, šolskih svetovalnih služb, centrov za socialno delo, občin, andragoškega centra ter Skale bodo govorili o mladih, šoli in težavah brezposelnih v celjski regiji, kar posebno teži mlajšo generacijo.

Program projektnega učenja za mlade v prostorih stare tehniške šole bodo začeli uresničevati 1. februarja, organizatorji pa pričakujejo, da bo večina udeležencev stara od šestnajst do devetnajst let. Prizadevali si bodo motivirati mlade, da bi se po koncu programa vključili v proces rednega srednješolskega izobraževanja. Program omogoča tudi individualno podporo mladim pri nadgradnji njihovega znanja. Obsega 1350 učnih ur, njegov cilj pa je, da bi mladi spoznali čim več poklicev in da bi odkrivali svojo nadarjenost, darove, nagnjenja, sposobnosti ter tako lažje našli zaposlitev. (gp)

Uspešni študijski krožki

RADLJE, 11. – Na centru za socialno delo Radlje so lani uspešno izvedli kar tri študijske krožke, in sicer: Dodajmo kamenček k mozaiku – raziščimo tkalsko tradicijo; Stori nekaj zase ter Modeliranje, v katerih je sodelovalo več kot 30 občanov. Kot je povedala direktorica centra Darinka Koyše - Ketiš, bodo letos s študijskimi krožki nadaljevali. Najprej bodo končali krožek z imenom Jaz to zmorem, ki so ga pričeli že lani, ukvarjali pa se bodo tudi s pomladnimi in poletnimi prazniki ter se naučili, kako zdravo preživeti tretje življenjsko obdobje. Ti krožki, ki jih na koncu vselej spremlja prireditev, na kateri predstavijo svoje izdelke in dejavnosti, prispevajo k dejavnemu preživljanju prostega časa občanov zgornjedravske doline. (tok)

Projektno učenje za mlajše odrasle, ki so opustili šolanje

Program za mlade, ki so zapustili šolo

Skušali jih bodo spodbuditi k nadaljevanju šolanja - Brezplačno pridobivanje praktičnih znanj, kot je računalništvo in pisanje prošenj, poleg tega pa bodo udeleženci dobili tudi štipendijo.

Radovljica - V Sloveniji kar 30 odstotkov mladih opusti šolanje. Mnogi od njih ostanejo brez dela, brez statusa in seveda - brez denarja. Dostlej se s to populacijo tako imenovanih osipnikov, ki jih je tudi na Gorenjskem veliko, ni nihče organizirano ukvarjal. Po novem pa se bodo vsi mladi Gorenjci, ki so zapustili osnovno- ali srednješolsko šolanje, lahko vključili v nov projekt, poimenovan Projektno učenje za mlajše odrasle. Ta bo februarja stekel pri Ljudski univerzi Radovljica.

Po besedah vodje projekta Azire Kozjek je projekt namenjen vsem mladim v starosti od 15 do 25 let, ki so zapustili osnovno ali srednjo šolo in pred tem niso pridobili temeljne osnovne ali poklicne izobrazbe. Tisti, ki se bodo odločili za sodelovanje, bodo vsak dopoldan med 8. in 14. uro preživeli v prostorih Grajskega dvora v Radovljici, kjer bodo pod vodstvom mentorjev pridobivali nova znanja in se pripravljali na morebitno nadaljevanje opuščene šolanja. Izdelali bodo načrt poklicne poti, krepili svojo samozavest, nenazadnje pa se bodo tudi družili in zabavali ter koristno preživeli čas. "Vsebinsko programa je zasnovana tako, da spodbuja mlade k nadaljevanju prekinje-

nega izobraževanja, jim pomaga pri poklicnih odločitvah ter jim omogoča nadgradnjo pomanjkljivih predhodnih znanj," pravi Azira Kozjek. V okviru programa se bodo mladi učili osnov računalništva, pisanja prošenj, komunikacijskih spretnosti, pa tudi oblikovanja gline, slikanja na svilo, steklo... Program zajema izbirno, produkcijsko, individualno projektno učno delo ter interesne dejavnosti. "Ne gre za formalno pridobivanje izobrazbe; vsi, ki bodo uspešno končali program (zahtevana bo vsaj 80-odstotna prisotnost), bodo na koncu dobili potrdilo, da denimo obvladajo računalništvo, slikanje na steklo...", poudarja Kozjekova. Vsak posameznik bo v programu lahko ostal leto dni, udeležba bo brezplačna, še več, v tem času bodo udeleženci prejeli simbolično štipendijo, povrnili pa jim bodo tudi potne stroške. Poskrbljeno bo tudi za prehrano (uspešni so pridobiti sponzorja - Žito Gorenjko iz Lesc, iščejo pa še sponzorja za mlečne izdelke). Program sofinancira država, republiški zavod za zaposlovanje in ministrstvo za delo prispevata dve tretjini sredstev, tretjino pa mora Ljudska univerza Radovljica zbrati sama. Del sredstev je že prispevala Občina Radovljica, iščejo pa tudi morebitne sponzorje.

Šola brez ocen

Program učenja za mlade, ki jim je v šoli »spodletelo«

»Z učiteljem na kavi? Tudi to je mogoče. Dovoljeno plonkanje? Med drugim tudi to ...« S temi in podobnimi stavki na plakatu vabijo sodelavci Skale mladostnike, ki so iz takšnih ali drugačnih razlogov »izpadli« iz šolskega sistema in nimajo dokončane srednje poklicne ali celo osnovne šole, za zaposlitev pa brez izobrazbe, brez izkušenj in zaradi mladoletnosti nimajo možnosti, v izobraževalni program SKALA-PUM. »Mlademu človeku, ki mu v šoli 'ni ratalo' in je prepuščen ulici, ponujamo roko in mu želimo z individualnim delom in Don Boskovim vodilom: Vzgoja je stvar srca! pomagati do svetlejših prihodnosti,« pravi vodja projekta salezijanec Martin Lisec.

Ustavi se in premisli!

Program SKALA-PUM je postaja na življenjski poti mladega človeka, kjer se lahko ustavi in premisli, kaj želi početi v življenju in kako bo to uresničil. Mentorji z visoko izobrazbo, z izkušnjami in pozitivnimi vrednotami skušajo navdušiti mladostnika, ki mu je v šoli »spodletelo«, da dokonča šolo, in mu z inštrukcijami pri tem pomagajo. Spodbujajo ga pri odločanju za nadaljnje izobraževanje in v različnih projektih, ki tečejo v 1350-urnem programu šolanja, pomagajo spoznavati različne poklice in ljudi, ki te poklice opravljajo. »Mladi, ki se znajdejo v najstniških letih brez statusa, njihova prihodnost pa je velika vreča vprašanj, so bolj dojemljivi za slabe strani ulice,« pravijo mentorji SKALA-PUM-a. »Zapolnjemo jim tisti čas, ko ne vedo, kam bi se dali, pomagamo jim k pozitivni rasti in skušamo vsakega posameznika umestiti nazaj v družbeno dogajanje.«

Ozek šolski sistem

V program PUM se ne vključujejo le problematični mladostniki z ulice, zasvojeni, ampak tudi otroci iz urejenih družin, ki so jih zaradi »špricanja« iz šole izključili ali so jih starši izpisali. »Velika krivda je tudi v zaprtem in ozkem šolskem sistemu, saj ne omogoča vsakemu, da si izbere tisto šolo, ki ga veseli. Tako npr. pride mlado dekle na srednjo tekstilno šolo, ki je bila šele njena tretja izbira. Poklic je preprosto ne zanima, zato od pouka zaostaja,« pove andragoginja Natalija Žalec in dodaja, da bi bilo »mladoletnih brezposelnih« veliko manj, če bi bil šolski sistem boljši in bolj naklonjen mladim. PUM je namenjen mladost-

nikom, ki ne hodijo v šolo in niso zaposleni, so brez poklica ali pa imajo nedokončano izobrazbo in so stari med 15 in 25 let. Vsem pa mora biti pred očmi isti cilj: narediti nekaj iz sebe.

Skala, ki raste in se širi

Po programu Ulica, ko se prostovoljci neposredno srečujejo z mladostniki v njihovem življenjskem okolju v večernih in nočnih urah, po Busu veselja, ki poskuša

mladim ponuditi pestro in privlačno vzgojno ponudbo za ustvarjalno preživljanje prostega časa, po Dvanajstki, ki na Fužinah ponuja raznovrstne ustvarjalne, izobraževalne in pristočasne dejavnosti ... so se sodelavci Skale, skupaj s slovenskim andragoškim centrom, ki program PUM

Mladi, ki se znajdejo brez statusa njihova prihodnost pa je velika vreča vprašanj; so bolj dojemljivi za slabe strani ulice.

že izvaja v Ljubljani in Slovenj Gradcu, in v sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo in šport. Zavodom za zaposlovanje, občinami celjske regije, s šola-

mi, socialnimi centri in z drugimi ustanovami lotili še projektne učenja za mlade. Celjsko področje je po stopnji brezposelnosti tretje po vrsti (za mariborskim in murskosoboškimi) in je visoko nad slovenskim povprečjem. Program bodo začeli izvajati februarja. Pravijo, da je povpraševanje veliko (preveč!), prednost pa dajejo tistim, ki se za program odločajo prostovoljno in si resnično želijo napredovati.

»Projekt gledališče«

Mnogokrat je nezanimanje za šolo in delo tudi posledica nepoznanja (manj znanih) poklicev, ki bi jih mladi s talenti, ki so jim podarjeni, in s pridobljenim znanjem lahko opravljali, pa niti ne vedo, da takšni poklici so. Omogočijo jim, da poskusijo delati stvari, ki jih še nikoli niso delali. Na primer: ob »projektu gledališče« mladostnik spozna poklic igralca, režiserja, scenarista, osvetljevalca odra, postavljalca kulis in scene, ozvočevalca, mizarja (na odru je navadno veliko lesenega), frizerja, maskerja, krojača, slikarja ... Med tem projektom navadno obišče tudi fakulteto za gledališče in tam spoznajo drobne stvari, ki dajo določeno poklicu čar. To je le eden izmed projektov v enoletnem programu, kolikor najdlje traja šolanje PUM-ovca. Ni pa nujno, da ostane v šoli vse leto. Mnogi medtem naredijo izpite in se jim pokaže možnost vpisa v redni program šolanja ali pa najdejo primerno zaposlitev. Mentorji PUM-a jih pri tem spodbujajo in podpirajo.

Kaj pa pravijo PUM-ovci?

Prvi odgovor je navadno »brezveze«, »hodil sem le zaradi staršev« ali »samo, da sem se nekam dal«, a ko vrtaš naprej, so odgovori razveseljivi, čeprav se jih mladostniki niti ne zavedajo. Tako je prvi povedal, da je naredil tri izpite in se bo vpisal v naslednji letnik redno; dekle je v PUM-u spoznalo, da potrebuje izobrazbo in se je odločilo za nadaljnje šolanje. Mnogi med šolanjem najdejo nove prijatelje, ki so se znašli v enakem položaju, in se z njimi lahko pogovarjajo: »PUM je fajn, ker ti pomaga, ko ne veš, kaj bi.« Pravijo še, da so mentorji bolj človeški od učiteljev, ki so jih imeli v šoli; najbolj dragoceno pa se jim zdi to, da niso več osamljeni in da jih sosodje nimajo več za »luzerje«, saj hodijo v šolo in se ne dolgočasijo doma.

K. H.

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V SLOVENIJI

Če nimate česa početi... se izobražujte

Slovenski Andragoški center je za uporabnike spleta pripravil prijetno presenečenje. Na spletnem naslovu <http://www.acs-saec.si/pregled-io/> lahko najdete vse izobraževalne programe.

Z novo spletno predstavitvijo so na enem mestu zbrali osnovne podatke o vseh 186 organizacijah, ki izobražujejo odrasle. To je prvi tako popoln pregled do zdaj, ki omogoča kakršnokoli iskanje, od polnega in skrajšanega naziva, imen odgovornih oseb, telefonskih števil in števil telefaksa pa do elektronske pošte in internetnih naslovov.

Najpomembnejše je, da so navedeni tudi kratki opisi ciljev, vsebin, načinov izpeljave in drugih vsebin za 3283 izobraževalnih programov, ki jih izvajalci v šolskem letu 1999/2000 razpisujejo za odrasle. Bogata izbira podatkov nam daje osnovne in-

formacije o trajanju vsakega programa posebej, o kraju, pogojih za vključitev in podobno.

S pregledom ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji želijo na Andragoškem centru zagotoviti kakovostno in učinkovito pomoč vsem, ki želijo nadaljevati šolanje, si pridobiti višjo izobrazbo, se dodatno usposobiti za delo, ki ga opravljajo, ali pa se naučiti novih veščin in znanj, da bi se lahko uveljavljali na trgu delovne sile.

Pogoj za delo je znanje

Izobraževanje odraslih nikakor ni omejeno na šolske klopi, zato je pregledu dodana izbira programov splošnega neformalnega izobraževanja, ki omogočajo izobraževanje na področju kulture, zdravstva, varstva okolja, jezikov, računalništva ter še marsičesa. Ponudba teh programov je še posebno zanimiva, tako programov, ki bogatijo človekovo osebnost in pripomorejo k njegovi rasti, kot tistih, ki zvišujejo raven kulturnega in civilizacijskega zavedanja.

Pregled je torej lahko v pomoč posameznikom, ki se želijo vključiti v nadaljnje izobraževanje, ter izobraževalnim in drugim ustanovam, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Kot eden od pomembnih in maloštevilnih virov strnjenih informacij o možnostih izobraževanja odraslih pri nas pa je lahko v podporo strokovnjakom, ki se ukvarjajo s svetovanjem in informiranjem ljudi, ki želijo nadaljevati šolanje, in vseh tistih, ki želijo svoje znanje obogatiti in razširiti.

Pregled izobraževanja odraslih je letos prvič na voljo tudi na CD-ROM-u skupaj s tiskanim katalogom, vendar je iskanje ustrezne vsebine ali programa prav gotovo bolj prijetno na spletnih straneh. Še posebno zato, ker nas dodatne spletne povezave usmerjajo na vedno nove in nove strani.

Prav gotovo je to velik korak naprej, še posebno k skupnemu cilju – izobraževanju na daljavo s pomočjo svetovnega spleta, ki ga po svetu že izvajajo. Morda se bomo tega lahko lotili, vsaj na nekaterih področjih, tudi pri nas.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji

Ljubljana – Andragoški center Slovenije (ACS) je izdal publikacijo *Izobraževanje odraslih v Sloveniji 1999/2000*. V njej je zbranih 3283 programov s kratkimi opisi ciljev, vsebin in načinov izpeljave. Namen pregleda ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji je kakovostna in učinkovita pomoč vsem, ki želijo nadaljevati šolanje, pridobiti višjo izobrazbo, se dodatno usposobiti za delo, ki ga opravljajo, ali pa se priučiti novih veščin in znanja za uveljavitev na trgu delovne sile. Publikacijo bogatijo informacije o programih splošnega neformalnega izobraževanja, ki omogočajo izobraževanje v kulturi, zdravstvu, na področju varstvu okolja ... Pregled je izšel tudi na cd-romu. Na voljo je v splošnoizobraževalnih knjižnicah in na internetu – www.acs-saec.si/pregled-io. A. Č.

VAŠI PRISPEVKI

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V SLOVENIJI

Čas vpisovanja v pomladanske termine izobraževalnih programov je pred vrati. Za splošno javnost bo tako zanimiva informacija, da je pri Andragoškem centru Slovenije izšel **Pregled Izobraževanje odraslih v Sloveniji 1999/2000**, saj bo dobrodošla pomoč tistim, ki se v naslednjih mesecih želijo izobraževati in izpopolnjevati. V pregledu so prikazani osnovni podatki o **186 organizacijah**, ki izobražujejo odrasle: naziv, ime odgovorne osebe, telefonske številke in številke telefaksa, elektronski in internetni naslov. Zbranih je **3.283 programov**, s kratkimi opisi ciljev, vsebine in načinov izpeljave. Na voljo so še podatki o trajanju programa, kraju izvajanja, pogojih za vključitev in podobno.

S pregledom ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji želimo zagotoviti kakovostno in učinkovito pomoč vsem, ki želijo nadaljevati šolanje, si pridobiti višjo izobrazbo, se dodatno usposobiti za delo, ki ga opravljajo, ali pa se priučiti novih veščin in znanj, da bi se lahko uveljavljali na trgu delovne sile. Pregled bogatijo informacije o programih splošnega neformalnega izobraževanja, ki omogoča izobraževanje na področju kulture, zdravstva,

varstva okolja, jezikovnega in računalniškega izobraževanja, osebnostne rasti in drugih področjih.

Pregled Izobraževanje odraslih v Sloveniji je izšel v **knjižni obliki in na CD-romu**. Na voljo je obiskovalcem splošnoizobraževalnih knjižnic in na internetni strani: **www.acs-saec.si/pregled**.

Obiskovalec bo na tej strani izvedel tudi za naslove **drugih virov** o izobraževalnih programih, ki obstajajo v Sloveniji, in o razpisih v zvezi z nadaljnjim izobraževanjem.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji

Čas vpisovanja v pomladanske termine izobraževalnih programov je pred vrati. Pri Andragoškem centru Slovenije je izšel pregled Izobraževanje odraslih v Sloveniji 1999/2000, v pomoč tistim, ki se v naslednjih mesecih želijo izobraževati in izpopolnjevati. V njem je zbranih 3283 programov s kratkimi opisi ciljev, vsebine in načinov izpeljave. Na voljo so še podatki o trajanju programa, kraju izvajanja, pogojih za vključitev in osnovne informacije o organizacijah, ki jih izvajajo.

S pregledom ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji želijo zagotoviti kakovostno in učinkovito pomoč vsem, ki želijo nadaljevati šolanje, si pridobiti višjo izobrazbo, se dodatno usposobiti za delo, ki ga opravljajo, ali pa se priučiti novih veščin in znanj, da bi se lahko uveljavljali na trgu delovne sile. Pregled bogatijo informacije o programih splošnega neformalnega izobraževanja, ki omogočajo izobraževanje na področju kulture, zdravstva, varstva okolja, jezikovnega in računalniškega izobraževanja, osebnostne rasti in drugih področjih. Pregled Izobraževanje odraslih v Sloveniji je tudi eden od pomembnih virov strnjениh informacij za strokovnjake, ki se ukvarjajo z informativno-svetovalno dejavnostjo na področju izobraževanja odraslih.

Pregled Izobraževanje odraslih v Sloveniji je izšel v knjižni obliki in na računalniški zgoščenki. Na voljo je obiskovalcem splošnoizobraževalnih knjižnic in na internetni strani <http://www.acs-saec.si/pregled>. Obiskovalec bo na tej strani izvedel tudi za naslove drugih virov o izobraževalnih programih, ki obstajajo v Sloveniji, in o razpisih v zvezi z nadaljnjim izobraževanjem. (pr)

KJE SE LAHKO IZOBRAŽUJEJO ODRASLI

Andragoški center je izdal Pregled Izobraževanje odraslih v Sloveniji 1999/2000 (v knjižni obliki in na CD-romu). Publikacija je uporabna zbirka informacij, kjer so navedene organizacije, ki izobražujejo odrasle (tokrat jih je 186), imena odgovornih oseb, ki tam svetujejo, številke telefona/telefaksa ter elektronski in internet naslovi. Programi (teh je 3.283) so opisani s cilji, vsebinami in izvajanjem. Dodani so tudi podatki o trajanju programa, kraju njegovega uresničevanja, pogojih za vključitev in drugo. Pregled bo prav

gotovo dobrodošla in koristna pomoč tistim, ki želijo nadaljevati šolanje, pridobiti višjo izobrazbo, se dodatno usposobiti za delo, ki ga opravljajo, ali pa se priučiti novih spretnosti in znanja, kar pomaga pri iskanju službe.

Del pregleda je namenjen tudi programom splošnega, neformalnega izobraževanja na področju kulture, zdravstva, varstva okolja, osebnostne rasti ter jezikovnega in računalniškega izobraževanja. Vse informacije so na voljo tudi na spletnih straneh: www.acs-saec.si/prehled

Projektno učenje za mlade

Program za dvig motivacije

Ljubljana – Od 20 do 30 odstotkov slovenske mladine iz različnih vzrokov zapusti redno šolanje. Andragoški center Slovenije (ACS) je v analizi potreb po razvoju izobraževalnih programov za odrasle ugotovil, da sodijo ti mladi v rizično skupino, saj ne pridobijo strokovne izobrazbe in so teže zaposljivi. Da mladi ne bi zašli na stranpota, je ACS že pred leti razvil program Center za mlajše odrasle, ki se zdaj imenuje Projektno učenje za mlade (PUM). Namenjen je mladim od 15 do 25 let z zmotnimi predstavami o delu in zaposlovanju in brez motivacije za izobraževanje.

V Sloveniji za mlade brez izobrazbe sicer obstajajo krajši motivacijski programi, vendar za tiste, ki imajo večje težave z učenjem, so neprilagodljivi in nimajo dovolj primernih delovnih navad, ne dovolj primernih. Andreja Dobrovoljc, strokovna sodelavka ACS, je na včerajšnji tiskovni konferenci dejala, da mladi in mlajši odrasli zaradi pomanjkljive izobrazbe, neustreznega načrtovanja poklicne kariere in nemotiviranosti za pridobivanje znanja kaj hitro izgubijo samozavest, se socialno osamijo in obstanejo na družbenem robu. »S projektним učenjem želimo mlade vnovič vključiti med njihove vrstnike, zmanjšati njihove socialne težave, dvigniti raven motivacije in odpraviti učne težave.«

PUM je neformalni izobraževalni program, javno-veljaven in za udeležence brezplačen. Poteka eno šolsko leto (od 1. septembra do 30. junija), od ponedeljka do petka sedem ur na dan. V polnih mesecih lahko mladi sodelujejo v individualnih učnih projektih in interesnih dejavnostih. Z mladimi delajo usposobljeni

mentorji, ki se tudi dodatno izobražujejo. Pred tremi leti sta z delovanjem začela Zavod Tin v Ljubljani in Kor-cis v Slovenj Gradcu, v začetku letošnjega februarja pa so s programi pričele še tri skupine – na ljudski univerzi Radovljica, v Skali iz Celja, program PUM ljudske univerze Murska Sobota pa bo zaživel 15. februar-

V Ljubljani v letošnjem šolskem letu PUM obiskuje 33 mladih, v Slovenj Gradcu okrog 25. V skupini je lahko od 17 do 25 udeležencev. Ljubljana ima razširjeno skupino in je izjema. Vsaj 60 odstotkov mladih, ki obiskujejo PUM, nadaljujejo z rednim šolanjem ali pa najdejo prvo zaposlitev. Lani je bilo v ljubljanskem zavodu Tin 43 slušateljev. S šolanjem jih zdaj nadaljuje 25, trije so se znova priključili programu, 6 se jih je zaposlilo. V Celju se je k programu v februarju priključilo 22 mladih, v Radovljici 27, v Murski Soboti pa bo projektmemu učenju sledilo okrog 20 mladih:

ja. Projektno učenje za mlade ne vsebuje klasičnih šolskih oblik dela in ocenjevanja, temveč temelji na projektih. »Mladino, ki ima slabe izkušnje z rednim šolanjem, najlaže pritegnemo z neformalnimi oblikami učenja – s projekti, kot so snemanje filma, priprava gledališke predstave ali ustvarjanje časopisa.« Slušatelji naj bi pridobili osnovna funkcionalna znanja in spretnosti – obvladanje slovenskega jezika, računalniške veščine, spoznavanje naravoslovnih zakonitosti, ekoloških pojmov ...

Pum financirajo zavod za zaposlovanje, lokalne skupnosti in šolsko ministrstvo. Predstavniki slednjega, mag. Jože Miklavc, je povedal, da projekt podpirajo, ker želijo mlade, ki zaidejo, priključiti nazaj v redno šolanje. »Vendar stroški programov niso poceni. En program ene skupine v enem letu stane 18,5 milijona tolarjev. V prihodnosti želimo PUM, s pomočjo andragoškega centra, razširiti po vsej Sloveniji.«
Aleš Čakš

Dobra novica

V začetku tega meseca se je skupina 20 mladih s celjskega območja vključila v eksperimentalni projekt Projektno učenje mladih (PUM) Zavoda Janeza Smrekarja, poimenovan Skala. Ustanovil ga je salezijanski inspektorat v Ljubljani skupaj z Andragoškim zavodom iz Ljubljane. Za program je vlada izdala koncesijo, namenjen pa je mladim brez dela in poklica. Program financirajo ministrstva in občine, kjer stanujejo udeleženci. To je povsem nov, sodobno zastavljen program dela z mladimi. Pomaga mladostniku, da prebrodi krizo, zaradi katere je opustil izobraževanje in se tako znašel na cesti brez dela in poklica. S tem programom naj bi mlade odtrgali od ceste in pasti na njej ter jim pomagali, da nadaljujejo izobraževanje in si pridobijo poklic.

(vve)

Tretjina mladih v generaciji prekine šolanje

Projektno učenje za mlade - PUM

Program PUM, namenjen mlajšim odraslim v starosti od 15 do 25 let, traja eno šolsko leto (od 1. septembra do 30. junija) in ne vsebuje klasičnih šolskih metod, učnih programov in ocenjevanja

Podatki kažejo, da približno tretjina mladih v generaciji prekine šolanje, preden si pridobi poklicno ali strokovno izobrazbo. S tem ostajajo brez možnosti za zaposlitev, to pa lahko vodi v njihovo vse večjo socialno izoliranost. Prav za te "šolske osipnike", brez poklica in brez ustreznih zaposlitvenih izkušenj, so v Andragoškem centru Slovenije (ACS) razvili neformalni izobraževalni program, imenovan Projektno učenje za mlade (PUM).

Program PUM, namenjen mlajšim odraslim v starosti od 15 do 25 let, traja eno šolsko leto (od 1. septembra do 30. junija) in ne vsebuje klasičnih šolskih metod, učnih programov in ocenjevanja. Delo temelji na projektih (film, gledališka predstava, časopis). Mlade, ki imajo negativno izkušnjo s klasičnim šolskim delom, namreč po mnenju ACS najlažje pritegnemo z neformalnimi oblikami učenja. Skozi projektno delo se udeleženci programa učijo temeljnih funkcionalnih znanj in spretnosti. Poleg projektov pa imajo še dovolj časa za interesne dejavnosti in individualno učenje. PUM poteka vsak dan v tednu po sedem ur, predvidoma dopoldne.

Program že tretje leto poteka v zavodu TIN v Ljubljani in v centru KOR-CIS v Slovenj Gradcu, februarja pa so delo začele še tri skupine, in sicer pri Ljudski univerzi Radovljica, Ljudski univerzi Maribor in pri Skali v Celju. PUM, ki ga tretjinsko financira ministrstvo za šolstvo in šport, tretjinsko Zavod RS za zaposlovanje in tretjinsko lokalna skupnost, je lahko organiziran v okviru zasebnih ali javnih izobraževalnih organizacij ali drugih neprofitnih civilnodružbenih organizacij - to so tako imenovani izvajalci programa.

Naloga ACS je širjenje mreže izvajalcev programa, poleg tega pa skrbijo tudi za usposabljanje mentorjev, pravi strokovna sodelavka na projektu Andreja Dobrovoljc. Mentorji morajo imeti visoko izobrazbo, prednost pa imajo diplomanti/diplomantke humanističnih smeri. Kot je pojasnila Dobrovoljčeva, je dobro, da imajo mentorji čim več praktičnih znanj.

Udeleženci in udeleženke se za sodelovanje v programu odločijo prostovoljno, prevzeti pa morajo tudi odgovornost za delo pri skupnih projektih. V program se lahko vključijo le kandidati v starosti od 15 do 25 let, ki niso vključeni v redni šolski sistem oziroma nimajo sklenjenega delovnega razmerja in ki so brezposelni, brez izobrazbe ali z neprimerno izobrazbo in ki niso obiskovali šol s posebnim programom. Minimalno število udeležencev programa je 18, s katerimi morajo delati trije mentorji.

Za mlade, ki so prekinili izobraževanje, ne da bi si pridobili poklicno izobrazbo, so pogosto značilne nerealne predstave o delu in zaposlovanju (menijo, da bodo ne glede na pomanjkljivo izobrazbo dobili ugledno in dobro plačano delovno mesto ali imajo odklonilen odnos do dela), nizka motivacija za izobraževanje in neustrezno načrtovanje poklicne kariere (neustrezna izbira nadaljnega šolanja po končani OŠ kot posledica šolskega neuspeha).

V ACS želijo te ljudi s PUM motivirati k nadaljevanju prekinjenega šolanja in jim pomagati pri odločitvi za izobraževanje v okviru obstoječih možnosti. Cilj programa je mlade ponovno vključiti v kulturno okolje vrstnikov, zmanjšati socialne probleme, spremeniti odnos okolja do teh mladih, pospešiti samopomoč med mladimi, povečati motivacijo za šolanje, pomagati pri razvijanju delovnih navad in odpravljati učne probleme. Kot kažejo evalvacije programa, PUM spremeni življenje kar 60 odstotkom udeležencev. (sta)

Kako jih

Vsako leto zapusti šolanje med 20 in 30 odstotkov mladih, kar je tretjina šolajoče se generacije. Tako se prepustijo negotovi usodi, saj se težko zaposlijo. Nimajo nikakršne izobrazbe, vemo pa, da trg delovne sile zahteva vedno bolj z znanjem obložene delavce. Velikokrat se zgodi, da potem, ko izstopijo iz šole, svoje mlade sile in za pridobivanje znanja najboljša leta usmerjajo v brezdelje, malodušje, pesimizem, včasih tudi v drogo in nasilje, namesto da bi gradili lastno prihodnost. Brez poklicne ali strokovne izobrazbe se privedejo v socialno izoliranost.

Piše: Hermina Kovačič

Ovzrokih, zakaj nekdo zapusti šolanje, se ne da preprosto razglablјati. Poenostavljeno pa velja, da so krive učenčeve nezdelane predstave o lastnih sposobnostih in zmožnostih, nerazvite delovne navade, večje učne ali osebne težave in nejasne želje ali ambicije o lastni prihodnosti. Uradno velja, da so to otroci iz socialno šibkih družin, po drugi strani pa gre tudi za takšne, ki prihajajo iz ekonomsko izredno dobro stoječega okolja. V Sloveniji je mlade v poosamosvojitvenem obdobju prizadelo precej sprememb, ki jih lahko strnemo v tri točke:

1. Možnosti za zaposlovanje so se močno zmanjšale, predvsem za tiste z nižjo izobrazbo.
2. V celotnem šolskem sistemu se uvajajo omejitve vpisa in različni selekcijski kriteriji (na primer razne oblike preverjanja znanja, točkovanje za vpis). Nekateri bi šolanje nadaljevali, toda takšen sistem jim jemlje pogum. Omagajo že ob pogledu na pogoje vpisa.
3. Ni razvitih organiziranih oblik mladinske družabnosti, ki bi vključevale najbolj odrinjene mlade in učinkovito reševale našete probleme.

Za delovanje ene skupine v programu PUM je potrebnih 18,5 milijona tolarjev, toda to je veliko manj, kot bi državo stala (in na koncu koncev predvsem posameznika) socialna marginalizacija mladih.

So krivi mladi ali šola?

Najbolj ogroženo skupino tvorijo mladi, ki so ostali brez osnovnošolskega znanja, saj so iz obveznega šolanja izstopili, in tisti brez pridobljene poklicne izobrazbe. Tako nimajo izpoljenih pogojev za uveljavljanje statusnih pravic, zato se povečini ne prijavijo na zavodu za zaposlovanje kot iskalci prve zaposlitve. Postanejo breme staršem, podležejo učinkom družbene marginalizacije, kriminalnim dejanjem; svojo življenjsko perspektivo vidijo v z zakoni prepovedanih dejanjih. Nekateri se ilegalno zaposlijo in tako vzdržujejo trg sive ekonomije.

V Andragoškem centru republike Slovenije so zastavili obsežen projekt izobraževalne pomoči takim skupinam. Najprej so se vprašali, če so mladi za svoje težave od-

govorni sami ali gre za problem šolskega sistema. »Eno plat razumevanja tvorijo specifične značilnosti obdobja adolescence, drugo neugodne značilnosti šolskega sistema in konkurenčnosti na trgu delovne sile. Skratka, gre za specifično skupino marginaliziranih mladih – šolskih osipnikov, ki nimajo poklica in so brez ustreznih zaposlitvenih izkušenj, kar jih v pogojih konkurenčnosti na trgu delovne sile umešča v kategorijo najtežje zaposljivih. Njihov družbeni položaj je določen z izključitvijo s področja šolanja in dela. Tako tvorijo skupino, ki se je znašla v praznem prostoru brez motivacije za ponovno družbeno integracijo. Ker po obsegu niso nepomembna skupina, jih moramo nujno ločiti od ostalih brezposelnih mladih,« so strnili spoznanja. Kako jim torej pomagati? Kako jih prepričati, naj se vrnejo v učni proces?

Rešitve niso preproste

Pri Andragoškem centru Slovenije so leta 1993 začeli razvijati neformalni izobraževalni pro-

ešiti ulic

gram za mlade med 15. in 25. letom starosti, ki niso vključeni v redni šolski sistem, oziroma nimajo sklenjenega delovnega razmerja in niso obiskovali šol s posebnim programom. Tako je nastal program Projektno učenje za mlade (PUM). Pravo luč sveta, izvajanje v praksi, je ugledal spomladi 1998. leta v Zavodu TIN v Ljubljani. Temu zgledu je sledil Center KOR-CIS iz Slovenj Gradca, ta mesec pa so PUM začeli izvajati še v organizaciji Skala – PUM iz Celja (začetek delovanja 1. februar), na Ljudski univerzi v Radovljici (9. februarja) ter na Ljudski univerzi v Murski Soboti (15. februarja). Andragoški center načrtuje v roku enega leta razširitev tovrstnega izobraževanja še na Dolenjsko, Primorsko in v Podravje. PUM podpirajo Ministrstvo za šolstvo, Zavod za zaposlovanje in lokalne skupnosti. Izvajanje programa sploh ni poceni. Za delovanje ene skupine je potrebnih 18,5 milijona tolarjev, toda to je veliko manj, kot bi državo stala (in na koncu koncev predvsem posameznika) socialna marginalizacija mladih.

Zakaj pravzaprav gre? Andragoški center Slovenije želi motivirati mlade za nadaljevanje prekinjenega šolanja, jim pomagati pri odločitvi za izobraževanje v okviru obstoječih možnosti in oblik ter omogočiti individualno podporo pri osvajanju pomanjkljivih predhodnih znanj. V novih izobraževalnih okoliščinah mladi tako pridobijo temeljne spodbude in pozitivne izkušnje učenja, pa tudi izkušnje za avtonomno in aktivno družbeno življenje.

Program PUM poteka vsak de-

Andragoški center Slovenije želi s programom PUM motivirati mlade za nadaljevanje prekinjenega šolanja, jim pomagati pri odločitvi za izobraževanje v okviru obstoječih možnosti in oblik ter omogočiti individualno podporo pri osvajanju pomanjkljivih predhodnih znanj.

lovni dan v tednu, po sedem ur na dan. Izvaja se eno šolsko leto, od 1. septembra do 30. junija. Udeleženec programa ga lahko obiskuje največ eno šolsko leto, lahko pa se vanj vključi kadar koli. Na individualno željo lahko sodelujejo v programu tudi med šolskimi počitnicami, vendar takrat ne poteka organizirano projektno delo, temveč individualni učni projekti ali druge interesne izbirne dejavnosti.

Temeljne značilnosti in uspeh programa PUM

Zasnovan je na načelih simulacije neposrednih življenjskih problemov ob aktivnem in enakopravnem sodelovanju udeležencev. Njegova temeljna značilnost je projektno delo. Tako mentorji kot udeleženci rešujejo konkretne probleme, ki izhajajo iz skupno dogovorjenih in za vse atraktivnih vsebin. Udeleženci se tako motivirajo za skupno sodelovanje, potrebno učenje pa jim postane smiselno in celo zabavno. PUM ne spominja na delo v klasični šolski situaciji. V učnem in delovnem okolju se odražajo neposredni življenjski problemi, delo je usmer-

jeno k izdelavi konkretne delka ali storitve, kar naravnost izdelavo jasnega projektne črta. Projektna naloga takloča vsebine in izobraževalne, ki jih mladi prepoznajo smiselne. Tako postanejo mladi rani za pridobivanje novih znanj in tnosti in znanj, obenem pa pridobijo izkušnje, ki prispevajo k osebno, socialno in kulturno identiteto.

V programu ni ocenjevanja uspešnosti je kvaliteta izdelka. Mentorji so mladi pri učenju svetovalci in netelji, sodelovanje poteka v medsebojnega sodelovanja, spoštovanja različnosti in prijatelje pomoči pri reševanju učnih drugih težav. Tako se je že dilo, da je mentor spremljal leženca na izpit iz izredne ošolanja.

V tretjem letu izvajanja se je izkazal za uspešen program lik del udeležencev (približno odstotkov) nadaljuje šolanje kateri pa so celo našli zaposlovanje. Vendar je praksa pokazala, tisti, ki so si zadali cilj nadaljevanje šolanje, uspešnejši od kolego so iskali zaposlitev.

Prvi korak k večjim ciljem

V Pomurju več kot 40 odstotkov brezposelnih starih od 15 do 25 let

Program PUM je namenjen mladim med 15. in 25. letom, ki nimajo ustrezne poklicne izobrazbe, niso zaposleni in so brez motivacije za nadaljnje izobraževanje, saj imajo negativno izkušnjo s klasičnim načinom šolanja. Pri programu gre za neformalni način izobraževanja, ki ponuja mladim priložnost izobraževanja, druženja in zabave. Program traja eno šolsko leto, v tem času pridobijo učne in delovne navade, motivacijo za nadaljnje šolanje, predvsem pa odkrijejo in razvijajo svoje sposobnosti.

Mladi brez dokončane izobrazbe in zaposlitve nimajo skoraj nobenih možnosti, da bi zaživeli ekonomsko neodvisno, PUM pa jim ponuja z drugimi metodami dela drugačne možnosti in priložnosti. Program so razvili v Andragoškem centru Slovenije, finančno pa ga podpirajo Ministrstvo za šolstvo in šport,

Zavod RS za zaposlovanje in lokalne skupnosti udeležencev. Vstop v program in izstop sta svobodna, za enega udeleženca pa lahko traja največ eno leto. Vključitev v program plača za vsakega udeleženca Zavod za zaposlovanje, vsak dobi tudi denar za potne stroške in nagrado v višini 60 odstotkov zjamčenega

osebnega dohodka. Tačas je v Sloveniji pet skupin PUM-a, od tega deluje ena tudi pri Ljudski univerzi v Murski Soboti. V skupini je lahko 18-24 udeležencev, zanje pa skrbijo trije mentorji, ki jih Andragoški center skrbno izbere na podlagi izobrazbe, življenjskih in praktičnih izkušenj, primernih osebnostnih lastnosti, opravili pa so tudi posebno izobraževanje za mentorje.

Program je javno veljaven, torej je sprejet v skladu s šolsko zakonodajo, in neformalen, tako da ni vnaprej predvidene vsebine dela, definirana je samo v grobem. Mladi udeleženci se glede na svoje interese odločajo o vsebini programa, ki lahko zajema različna področja (internet, re-

kreacija, gledališče, glasba, časopis, spoznavanje poklicev, pomoč pri učenju ...). Vodja programa v Murski Soboti Alojz Sraka poudarja, da si s tem pridobivajo praktična znanja, splošno izobrazbo, funkcionalne spretnosti in navade, predvsem pa pozitivne izkušnje z učenjem, ki pripomorejo k temu, da nadaljujejo šolanje.

Ko so torej vključeni v PUM, se lahko učijo oz. spoznavajo vse, kar jih veseli, mentorji pa jih bodo ob tem usmerjali, vendar jih ne bodo ocenjevali. Tako s pogovori utrjujejo osebne stike, da mladi dobijo motivacijo ter pridobijo učne in delovne navade. Program poteka dopoldan vsak dan v tednu in traja sedem ur dnevno.

Ob koncu dobi vsak udeleženec listino, kjer je zapisano, pri katerih projektih je sodeloval, raziskave pa so pokazale, da PUM spremeni življenje kar 60 odstotkom udeležencem.

DARJA TIBAOT ■

"Najboljša prijateljica knjiga"

Manca Košir, "duhovna mati" študijskih krožkov "Bere-mo z Manco Košir", je na četrtkovi podelitvi potrdil o usposobljenosti mentorjem bralnih krožkov v ljubljanskem Andragoškem centru dejala, da je knjiga najboljša prijateljica, ko si popolnoma sam.

Povedala je še, da je krožke podprlo ministrstvo za šolstvo in šport, na finančno podporo kulturnega ministrstva pa še čakajo. Krožki za širjenje bralne kulture so del projekta študijskih krožkov Andragoškega centra; s to dejavnostjo je začel leta 1992, kasneje pa se je povezal z Manco Košir, ta je v letu 1998/99 vodila bralne klube v Cankarjevem domu.

Kot je povedal profesor (pesnik) Aleš Debeljak, je književnost na prvi pogled nespektakularna, vendar lahko imamo pisatelja za svojega vodiča, ki nas odpelje na posebno potovanje. Povedal je še, da je dobra književnost umeščena v sredino med tistim, kar je bilo - nostalgijo, in tistim, kar še bo - utopijo.

Namestnica direktorice Andragoškega centra Olga Drogenik je dejala, da študijski krožki vključujejo majhne skupine ljudi, ti se ukvarjajo z na videz nepomembnimi temami, njihov namen pa je širiti možnosti izobraževanja.

Mentorji, ti so morali za pridobitev potrdil izdelati seminar-sko nalogo, so: Marjeta Ahačič, Vesna Humar, Vera Jakopič, Zora A. Jurič, Martina Kočev-ar, Maja Kodrič, Ana Marija Kovač, Marjana Kovačič, Nataša Kranjc, Vladislava Navotnik, Magdalena Novak, Mojca Potočnik, Andreja Sabati Šuster, Lidija Sabolek, Marjanca Štern, Andreja Štuhec in Matej Vajda.

Mojca Grandovec

**Izobraževanje odraslih
pri nas še vedno
brez sistemskih rešitev**

Nove krize in rešitve

Nacionalni program izobraževanja odraslih še to pomlad?

Izobraževanje odraslih je opredeljeno v različnih mednarodnih dokumentih, kot so Unescova deklaracija o učenju odraslih, strokovnih podlagah za nacionalni program, Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju pri nas ter dokumentih OECD o strategiji vseživljenjskega učenja za vse. Kljub temu pa podatki o izobraženosti in udeležbi odraslih kažejo na velik zaostanek Slovenije za razvitiimi državami. Država - mati ali mačeha izobraževanja je bil naslov okrogle mize, ki jo je zaradi omenjene problematike včeraj organiziralo Andragoško društvo Slovenije (ADC).

Dr. Zoran Jelenc iz ADC je uvidoma opozoril na nove krize in stagnacije izobraževanja odraslih. Poudaril je, da takšen razvoj izobraževanja nima ustrezne potrditve v ukrepih nacionalne politike in da sistemsko izobraževanje odraslih zaostaja za izobraževanjem otrok. Zapostavljeno naj bi bilo predvsem v upravljanju (izobraževanje odraslih naj bi bil najšibkejši sektor v šolskem ministrstvu), v zakonodaji, ki ureja bodisi celotno organizacijo in financiranje tovrstnega izobraževanja, v omrežju izvajalcev in programov, razvojni in raziskovalni infrastrukturi. Po besedah Jelenca pa tudi različni sistemski ukrepi, kot je davčna politika, ne upoštevajo izobraževanja odraslih kot dejavnika spodbujanja rasti in razvoja.

Okrogle mize se je udeležil tudi šolski minister Pavel Zgaga, ki je povedal, da vse možnosti za spodbujanje izobraževanja odraslih v sedanjih programski prenovi še niso bile razvite, pa tudi nekatere strokovne rešitve še niso bile izpeljane. Vendar pa se na pristojnem ministrstvu še naprej zavzemajo, da bi vzpostavili mrežo izpitnih centrov, razvoj programov usposabljanja in izpolnjevanja ter pogojev aktivnega zaposlovanja. Ob tem je dodal, da čedalje bolj sodelujejo z ministrstvom za delo, socialne zadeve in družino ter zavodom za zaposlovanje. V letošnjem letu je za izobraževanje odraslih namenjena dobra milijarda iz proračunskega denarja, ki ga bodo zagotovili predvsem razvoju izobraževalne infrastrukture in spodbujanju izobraževanja po javnih programih ter drugega doživljenjskega izobraževanja odraslih. Zgaga je še poudaril, da so s koncem minulega leta pri ministrstvu vzpostavili tudi posebno "koordinacijo za izobraževanje odraslih", ki jo vodi državni sekretar Alojz Pluško. Meseca maja naj bi organizirali tudi posvet z direktorji organizacij za izobraževanje odraslih, kot je to že dalj časa uveljavljeno za vrtce in šole. Šolski minister je še prepričan, da bo kmalu pripravljen tudi predlog nacionalnega programa, ki naj bi ga posredovali v vladno medresorsko usklajevanje in sprejemanje še to pomlad.

(pz)

Bralni krožki tudi v Sloveniji

Lagodna umetnost interpretiranja

Igor Bratož

Severnoameriški in britanski bralci že dolgo poznajo fenomen bralnih skupin oziroma krožkov: osnovna zamisel je pač to, da se skupina za branje in razpravljanje o prebranem navdušenih osebkov odloči za redne sestanke in potem tako ali drugače razpravlja. Odslej bodo – tudi po zaslugi Mance Košir – to počeli v sedemnajstih slovenskih mestih.

Kot je namreč prejšnji teden poročala Slovenska tiskovna agencija, pri Andragoškem centru Slovenije (ACS) že več let uspešno razvijajo študijske krožke kot obliko neformalnega učenja. Gre za ljubiteljsko učenje o temah, ki jih formalne organizacije ali ustanove ne ponujajo. Vrste krožkov z različnih področij, ki jih že razvijajo, pa se bo pridružil še poseben študijski krožek, imenovan Beremo z Manco Košir. Udeleženci krožka, za katerega je dala pobudo M. Košir, bodo prebirali domače in tuje leposlovje. Prvi mentorji za študijske krožke Beremo z Manco Košir so že

končali usposabljanje. Preden bodo za res začeli z delom pa jim bodo v ACS podelili potrdila o usposobljenosti. Mentor krožka sicer nima vloge klasičnega učitelja, ampak je le eden od udeležencev. Njegove naloge so bolj administrativne narave, saj skrbi za sistematično in organizirano delo krožka. ACS želi te študijske krožke razporediti enakomerno po vsej Sloveniji; sicer pa bodo v prvem letu delovali v sedemnajstih slovenskih mestih.

Model za to mrežo so bralni krožki, ki jih je v sezoni 1998/99 v Cankarjevem domu vodila M. Košir. Eden poglobitnih ciljev bralnega krožka je širjenje bralne kulture in izmenjava bralskih izkušenj. Krožki, ki jih v velikem delu financira ministrstvo za šolstvo, morajo trajati najmanj 20 ur, udeleženci pa naj bi mesečno prebrali najmanj eno knjigo v slovenskem jeziku – praviloma leposlovno delo slovenskega avtorja. Člani krožkov – v enem je lahko največ dvanajst udeležencev – morajo biti dejavni tudi pri povezovanju z drugimi krožki in sodelovanju na srečanjih z gosti ter pri navezovanju stikov s šolami in knjižnicami. Priprava mreže krožkov se je začela oktobra lani: na oglaševana vabila se je odzvalo preko sto ljubiteljev knjig, ki jih je zanimalo usposabljanje za mentorje, zaradi omejenih finančnih sredstev jih je ACS sprejel le četrtno.

Po tej plati bomo torej odslej primerljivi s tujino, razlika je morda le ta, da – na primer v Združenih državah ali Veliki Britaniji – podobne bralne skupine pogosto nastanejo čisto spontano in da

jih financirajo (kolikor je to sploh potrebno) kar udeleženci sami ali pa kvečjemu knjižnica. Na angleško govorečem knjižnem trgu obstaja komaj pregleden niz priročnikov o tem, kako bralni krožek sploh začeti in kaj (in kako) v njem početi, založbe pa jim ponujajo celo posebne kataloge, da je izbiranje primernih naslovov še lažje. Hiter pregled v medomrežje ponuja vsaj delno sliko o bralnih skupinah: so izredno številne in specializirane, od neformalnih skupin podiplomcev, ki jih zanima feministična teorija, bralcev klasičnih kriminalk do skupin, ki berejo samo najnovejše leposlovje ali samo kratke zgodbe ali samo kuharske priročnike, pa spet do tistih, ki jih zanima le to, da se družijo s kultiviranimi znanci, kramljujejo in si privoščijo neskromen prigrizek. Mogoče je dobiti tudi vtis, da je združevanju v bralno skupino pogosto botruje geslo Svoji k svojim! Obstaja veliko število bralnih skupin, ki so merila za članstvo ostro zamejile: v nekatere je dovoljeno zaiti samo starejšim od XY let, nekatere so nastale tako, da so se v vrtcu ali v šoli starši odločili za skupno bralno skupino, nekatere skupine so uniformne po nacionalni pripadnosti udeležencev, odkriti pa je mogoče tudi precej medomrežnih bralnih skupin: udeleženci na dogovorjeni dan ob dogovorjeni uri sedejo za računalnik in diskutirajo o izbranem naslovu. Zdi se, da sta vsem ali vsaj večini skupin skupna užitek pri branju in užitek pri interpretiranju prebranega. In pa seveda radost oznanjevanja: le kdo še ni kdaj prebral knjige in potem hotel tako rekoč vsemu svetu povedati, kako dobra da je?

Kako in kaj beremo

Pol milijona operacij za koščke kroga in črte

Bralna kultura na Slovenskem upada, ugotavljajo v andragoškem centru – Lažje je gledati televizijo

Knjige so naše najboljše prijateljice, so pred leti učili v šolah, in za mnoge deklice in dečke so dolga leta tudi bile. Koliko sobotnih dopoldnevov je minilo v prepričanih z materami, ki svojih nadobudnežev niso in niso mogle spraviti iz postelje. Kako naj bi jih, če so zaspali denimo ob treh zjutraj, potem ko so obrnili še zadnji list napete kriminalke ali se dokopali do razpleta ljubezenske zgodbe. Mame so morda slutile, kaj počno otroci, morda so celo občasno oprezale za izdajalskim sijem pod vrati, a navihanci so jih ponavadi prelisčili in nočne lučke skrili pod odeje.

Knjige za obvezno čtivo so od nekdaj imele pridih šolskosti, nečesa, kar je obvezno in najpogosteje prav nič zabavno, in šolarji so se zato raje potapljali v tiste za bralno značko, ki so bile ponavadi privlačnejše. Toda bralna vnema je počasi usihala celo pri največjih knjigožerih: mnoge je zapustila na fakulteti, ko so se na policah začele nabirati samo še strokovne knjige ali dela iz tako imenovane visoke književnosti, ki so kakovostna, a ne tako zelo zabavna in hitro prebavljiva. Vse manj je bilo dnevov z dobro knjigo v roki, ob kateri so bili popolnoma zadovoljni in zaradi katere niso potrebovali ob sebi nikogar; vse manj koncev tedna je minilo na kavču, z odejo do vratu.

Prvi korak z andragoškim centrom

Čeprav suhoparni statistični podatki pričajo o nasprotnem – bralci se menda množijo, kopnijo bojda le kupci – se zdi, da v Sloveniji bralna kultura pada. V Andragoškem centru Republike Slovenije v Ljubljani pravijo, da je tako tudi drugod po svetu, še posebno naj bi se zmanjševalo zanimanje za leposlovje. Zato so se odločili, da bodo književnost približali ljudem in z dr. **Manco Košir** pripravili študijske bralne krožke *Beremo* z *Manco Košir*. Trajati bodo morali najmanj dvajset ur, udeleževali pa naj bi se jih odrasli, ki bi radi brali, v tem početju uživali in razpravljali o prebranem.

»Statistika lahko navaja, da število bralcev narašča, ne pove pa, kaj berejo. Bržkone strokovne priložnosti, kuharske knjige ali knjige za samopomoč. Problem ni število bralcev, ampak kakovost prebranega. Vse manj ljudi bere resno umetniško literaturo, zlasti poezijo. V Sloveniji izhajajo pesniške zbirke v 300 do 500 izvodih. Umetniško literaturo berejo predvsem visoko izobraženi ljudje z dobrim socialnim položajem, želim pa, da bi

morejo privoščiti, morda zato, ker je naša nabavna politika pestra in široka. Vsak lahko najde svojo knjigo.«

Možgani boljši od računalnika

Veliko obiskovalcev zanima leposlovje, torej literatura za prosti čas, in to dodatno potrjuje njeno prepričanje o visoki bralni kulturi Slovencev. Toda številne raziskave kažejo, da bralna sposobnost, ki je neposredno povezana z bralno kulturo, povsod v razvitem svetu upada. Branje je bilo nekoč vir užitka in način ohranjanja stika s svetom, saj je (bila) književnost zrcalo sveta. Zdaj ga nadomeščajo druge oblike zabave, in sicer televizija, videoposnetki, računalniki, ki jemljejo čas, a ne razvijajo jezikovnih zmožnosti, ker je človek ob njih pasiven.

»Risanke in televizijske limonade so namenjene zgolj sprejemanju. Ne dajejo časa za premislek in ne ustvarjajo interakcije. Poleg tega je branje naporno. Črke vseh pisav, tudi pismenk, so namreč narejene iz koščkov kroga in črt. Oko oziroma možgani morajo te koščke pretvoriti v črke in stavke, kar pomeni približno pol milijona možganskih operacij. Takega napora računalniki še ne zmorejo. Zato je vizualno podprta pripoved manj naporna in lažje dosegljiva, vendar nima takega kognitivnega učinka, kot ga ima branje,« pravi dr. **Meta Grosman**, predsednica Bralnega društva Slovenije. (To med drugim opozarja, da mora pouk književnosti spodbujati samostojno branje in stik z umetnostnimi besedili in da književnosti ne sme skrbeti zgolj na podatke, ki sodijo v leksikon ali na internet.)

»Naše društvo želi pospeševati bralno sposobnost oziroma pismenost. To je širši pojem in pomeni sposobnost rokovanja z besedili: njegovega tvorjenja, torej govorjenja in pisanja, in razumevanja, torej poslušanja in

tevanje stvari okorno in neživljenjsko. Če pomislimo, da so celo v številnih šolah ugotovili, da bodo mlade pritegnili k branju kvečjemu z vsebinsko privlačnimi in ne s suhoparnimi knjigami (pa če prenekateri slednjih kritiki pripisujejo še tako visoko literarno vrednost) in otroci zdaj za obvezno šolsko čtivo berejo knjige, kot so Pika Nogavička, Matilda, Skrivni dnevnik Jadrana Krta, kar je bilo še ne tako dolgo nepredstavljivo, bi bilo toliko več prožnosti pričakovati od krožkov, ki želijo širi bralni virus. Zato je dajanje prednosti knjigam slovenskih avtorjev, kot so si zamislili, da bi bili bolj brani, nerazumljivo. Knjiga je vredna branja ali ni – ne glede na avtorjevo narodnost. In da bi ljudje tako spoznavali domači kraj? Bodo po temtatem Vrhničani spoznavali Vrhniko s prebiranjem Cankarja, in to po možnosti Hiše Marije Pomočnice, ki so jo težko »prebavili« celo slavisti in komparativisti? Mar se ne bi bralni virus bolj širil, če bi ljudem svetovali knjige s privlačno vsebino?

Katere so zanimive in iskane, pove že bežen pogled po seznamih uspešnic. Med njimi najdemo Michaela Crichtona, Johna Grishama, Stephena Kinga in seveda Danielle Steel. Da te knjige nimajo umetniške vrednosti? Res je, da malone nobene visokonakladnega pisca literarni kritiki ne cenijo prav posebej, a to za širjenje bralnega virusa najbrž ni najbolj pomembno. In ne nazadnje – so za majhno branost slovenskih pisateljev in pesnikov res krivi bolj tisti, ki ne berejo, kot tisti, ki pišejo? Kdo ve, kam bi sodobni literarni kritiki uvrstili denimo Ernesta Hemingwaya, če bi pisal danes? Kdo ve, ali bi ga priporočili ljudem, ki iščejo dobro knjigo.

Sonja Merljak

to počeli tudi revnejši z obrobja, ki bi razvijali domišljijo in ugotavljali, da ima življenje smisel. To bomo morda dosegli z našimi krožki, ki naj bi širili bralni virus.« razmišlja Manca Košir.

Spoznavanje domačega kraja ali pravljic

V andragoškem centru so najprej objavili oglas, s katerim so želeli pridobiti bodoče mentorje bralnih krožkov: izmed več kot sto prijavljenih so jih izbrali petindvajset. Pri tem jih je vodilo tudi mečilo zastopanosti po slovenskih krajih. Mentorji so 48 ur poslušali strokovna predavanja profesorice, kot so dr. **Meta Grosman**, dr. **Nena Mijoč**, dr. **Silva Novljan**, dr. **Manca Košir**.

»Nekateri so si zastavili za cilj, da bodo s književnostjo spoznavali svoj kraj, drugi bodo raziskovali pravljice. Udeleženci bodo morali prebrati najmanj eno knjigo na mesec, po možnosti leposlovno delo slovenskega avtorja,« je pojasnil **Darijan Novak** z andragoškega centra.

Damjana Hainz, vodja knjižnice Otona Zupančiča v Ljubljani, druge največje v Sloveniji, pravi, da pri njih ne zaznavajo padanja bralne kulture. »Vsi parametri, torej obisk, izposoja in članstvo, se celo višajo. K nam zahaja veliko mladih, tu sedijo, proučujejo in berejo. Morda zato, ker so knjige drage in si jih ne

smar, ki tudi pravi, da bi morali starši otroke navajati na branje in jim pojasnjevati, kako pomembno je za uspeh v življenju. »Znano je, da imajo otroci v družinah, kjer je veliko knjig, do njih boljši odnos. Mimogrede jih vzamejo v roke in jih prelistajo. Če bi se starši tega bolj zavedali, bi morda kupili otrokom kakšno knjigo več, čeprav so res precej drage.«

In kaj naj berejo otroci, a tudi odrasli, ki bi se radi vrnili k prijetnim koncem tedna iz mladosti? Kakršno koli branje je boljše kot nobeno, pravi Meta Grosman. Načeloma so to lahko priljubljene uspešnice s seznamov najbolje prodajanih knjig; tudi z njimi je bralec v stiku z jezikom, poleg tega so stopnica k boljši literaturi. Na številnih šolah učenci pri pouku berejo celo stripe: učitelji jim razlagajo, kako se razlikujejo od književnosti in kaj jim, recimo, pisani zveščiči z narisanimi junaki lahko dajo in česa ne. Pri komunikaciji je neverbalni del pogosto pomembnejši od verbalnega (gesta bolj kot beseda) in ta pride do izraza prav v stripu. Po literarnem besedilu, bodisi šundu bodisi umetniškem delu, bodo morda posegli kasneje.

Se virus širi v pravo smer?

Kakor koli imajo bralni krožki lepe namene, se zdi, da se lo-

Virus Mance Košir

Slovenska bralna kultura je na psu. Le še 11 odstotkov ljudi redno bere in kupuje knjige, pa še ti raje posegajo po bolj lahkotnih in pogrošnih branjih. Da ne govorimo, kako slabo so brani slovenski pisatelji in še slabše pesniki. Dr. Manca Košir (profesorica na fakul-

Foto: Urban Modic

teti za družbene vede) je ogorčena, ljudje na andragoškem centru zaskrbljeni, zato so staknili glave in začeli uspešno razvijati študijske krožke Beremo z Manco Košir, v katere se je vključilo že več kot 10.000 bralcev po Sloveniji. Povprečna starost je od 25 do 45 let. »Ljudje se radi zberejo ob dobri knjigi,« pravi dr. Koširjeva, ki je svoje znano ime posodila blagovni znamki za širjenje bralnega virusa, v desetih letih pa načrtuje 100.000 ljudi v svojih krožkih. In dodaja: »Slovenija bi končno z enim pametnim rezultatom prišla v knjigo rekordov.« Na fotografiji: dr. Vida Mohorčič Špolar, direktorica Andragoškega centra Slovenije in dr. Manca Košir.

■ IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

OBETA SE NACIONALNI PROGRAM

"Zadnja leta državna politika bolj mačehovsko ravna na področju izobraževanja odraslih," je navzoče na omizju z naslovom Država - mati ali mačeha izobraževanju odraslih (29. februarja) uvodoma nagovoril dr. Zoran Jelenc z Andragoškega društva Slovenije, ki je bilo pobudnik srečanja z ministrom za šolstvo in šport. Dr. Jelenc je poudaril, da se je ob osamosvojitvi oblikovala obetajoča politika izobraževanja odraslih, vendar je po nekajletnem delovanju razvojni zagon opešal. Sistemska urejenost izobraževanja odraslih zaostaja za izobraževanjem otrok in mladine. To je razvidno iz zastavljenosti v upravljanju (sektor za izobraževanje odraslih je najšibkejši v ministrstvu) omrežja izvajalcev in programov, ki ne zagotavlja zakonite dostopnosti izobraževanja pod enakimi pogoji (to je po Sloveniji neenakomerno raz-

pršeno in kakovostno različno), pomanjkljive razvojne in raziskovalne infrastrukture za izobraževanje odraslih (razen Andragoškega centra Slovenije ni drugih tovrstno specializiranih razvojnih središč) in davčne politike, ki ne upošteva izobraževanja odraslih kot dejavnika spodbujanja rasti in razvoja.

Minister za šolstvo in šport dr. Pavel Zgaga je povedal, da v sedanji programski prenovi vse možnosti za razvoj izobraževanja odraslih še niso bile razvite pa tudi nekatere strokovne rešitve še ne izpeljane. Vendar se na ministrstvu zavzemajo za oblikovanje mreže izpitnih centrov, razvoj programov usposabljanja in spopolnjevanja (namenjenih zlasti brezposelnim), večje sodelovanje šol in podjetij ter razvoj pogojev aktivnega zaposlovanja. Letos je iz proračuna namenjena izobraževanju odra-

slih dobra milijarda tolarjev. Z denarjem bodo še naprej razvijali izobraževalno infrastrukturo in spodbujali izobraževanje v javnih programih. Minister Zgaga je še povedal, da bo kmalu (še to pomlad) pripravljen tudi predlog nacionalnega programa za izobraževanje odraslih, ki ga bodo dali vladi v sprejemanje. K večji kakovosti dela na tem področju bo pripomogla tudi posebna 'koordinacija za izobraževanje odraslih', ki je bila osnovana ob koncu minulega leta in bo usklajevala dela različnih nosilcev izobraževanja odraslih. Vodi jo državni sekretar Alojz Pluško. Maja se obeta tudi posvet z direktorji organizacij za izobraževanje odraslih. Ta naj bi se razvil v tradicionalni vsakoletni posvet, podoben tistemu, ki ga imajo ravnatelji vrtcev, šol in dijaških domov vsako jesen.

A.J.

Enajsta šola pod mostom

Borze znanja posredujejo med tistimi, ki različna znanja ponujajo, in onimi, ki po njih povprašujejo

V začetku se je človek tisočletja učil z opazovanjem in s posnemanjem, s poskusi in z napakami, s svojimi izkušnjami in z nasveti drugih ljudi. Nato se je spontano vsakdanje učenje človeka od človeka v zgodovini čedalje bolj organiziralo in institucionaliziralo, a potrebe po neformalnem izmenjavanju znanja ni nikoli povsem nadomestilo. Da bi bilo to tudi v današnjih razmerah omogočeno, se je v zadnjih letih razvila ideja o informacijskih središčih, ki bi vzpodbujala neformalno izmenjavo najrazličnejših znanj in informacij med ljudmi. Tako je v osemdesetih letih v Chicagu nastala ustanova The Learning Exchange, ki je temeljila na načelu, da lahko vsakdo vsakogar česa nauči. Po njenem zgledu je Andragoški center Republike Slovenije leta 1992 razvil projekt Borza znanj.

Borza znanj, katere namen je bil spodbujanje razvoja splošne kulture in vseživljenjskega učenja na neformalen in neinstitucionalen način, je začela delovati leta 1993 v Knjižnici Otona Župančiča v Ljubljani. Po dobrih sedmih letih lahko govorimo že o pravi borzni družini, ki poleg ljubljanske šteje še pet enot: v Mariboru, Novem mestu, Slovenj Gradcu, Izoli in Murski Soboti.

Njihov namen je povezovati ljudi z določenim znanjem s tistimi, ki se želijo česa novega naučiti in se tega ne da naučiti v uradnih izobraževalnih ustanovah. Tako so postale nekakšen vmesni člen v informacijski verigi med ponudniki določenega znanja in povpraševalci po njem.

Razlog za začetek tovrstne izmenjave znanja, izkušenj, različnih spretnosti in prenosa informacij med ljudmi je bila velika zakladnica znanja v ljudeh; takšnega, ki nima priznane vrednosti in zato prevečkrat ostane za zapečkom kot mrtev kapital. Z vzpostavitvijo institucionalnega izobraževanja je ta oblika prenašanja znanja in učenja začela zamirati, obtičala je v njegovi senci in imela v primerjavi s formalno doseženim znanjem manjšo vrednost. Na srečo ima znanje to lastnost, da se ne širi samo po formalni poti in da ne nastaja samo v institucionalnem sistemu, pač pa tudi v vsakdanjem življenju. Tu se širi med ljudmi po najrazličnejših poteh, z izmenjavo informacij, spretnosti in izkušenj. Gre torej za učenje zunaj šole, lahko bi mu rekli tudi »enajsta šola pod mostom«.

Se morda želite naučiti kitajščine, nizozemščine, klekljanja, cirkuških spretnosti ali igranja na harfo? Iščete nekoga, ki bi vašim otrokom ali vnukom znal pripovedovati stare ljudske pravljice? Vas zanima starokeltska kultura ali izvorni folklorni plesi z vsega sveta? Bi radi napisali kriminalko, pa ne veste, kako? Iščete inštruktorja matematike, fizike, kemije, angleščine ali katerega koli drugega šolskega predmeta? Vse to in še več lahko izveste ali se naučite s pomočjo sodelavcev Borze znanja.

Z njimi lahko govorite po telefonu, lahko pa jih tudi obiščete. Povedati morate svoje želje in nekaj osebnih podatkov. Če ima Borza znanja že podatke o ljudeh, ki bi lahko želji prosilca ustre-

gli, mu jih posredujejo takoj, sicer pa poskušajo poiskati ustreznega ponudnika prek sredstev javnega obveščanja, na primer Teleteksta Televizije Slovenija, Radia Slovenija, Radia Poslovni val, Radia Glas Ljubljane.

Podobno je tudi takrat, ko kdo svoje

Borze znanja v Sloveniji:

*V Ljubljani: Knjižnica Otona Župančiča
Tivolska 30, 061/13-22-178*

*V Mariboru: Zavod za izobraževanje Doba
Prešernova 1, 062/228-38-55*

*V Novem mestu:
RIC Novo mesto
Novi trg 5, 068/325-326*

*V Izoli: Matična knjižnica
Ul. oktobrske revolucije 1,
066/646-700*

*V Slovenj Gradcu: KOR-CIS Center za izobraževanje
Gospovetska 4, 0602/45-180*

*V Murski Soboti:
Ljudska univerza
Slomškova 33, 069/32-641*

znanje ponudi, nato pa prek Borze znanja vzpostavijo stik med ponudnikom in povpraševalcem. Česa in kako se bosta sogovornika učila ter kje bo potekala dejavnost, za katero sta se odločila, je prepuščeno njuni presoji. Sama se dogovorita tudi o načinu oddolžitve. Zaposlene na Borzah znanja zanimajo samo informacije, kako so bili iskalci nekih novih znanj zadovoljni s ponudbo. S širitvijo kroga ljudi, ki znanje iščejo ali ga želijo posredovati, se bo seveda povečala tudi možnost izbire vsebin, večja bo tudi kakovost znanja. Glede na to, da je v Borzo znanja vpisanih že več kot 5500 uporabnikov, ki so izmenjali dobrih 8100 različnih znanj in informacij, lahko sklepamo, da je takšna oblika izobraževanja tudi v Sloveniji našla plodna tla.

Andrej Remškar

Prihodnost izobraževanja odraslih

V znanju zaostajamo za Evropo

Prvikrat več kot milijarda tolarjev za izobraževanje odraslih – Vsako leto več? – Nacionalni program morda že prihodnje leto – Nova koordinacija za izobraževanje odraslih

Ljubljana – Po osamosvojitvi Slovenije je kazalo, da bo razvoj izobraževanja odraslih naglo napredoval, vendar v Andragoškem društvu Slovenije (ADS) kritično ocenjujejo, da je odstotek izobraženih odraslih v naši državi bistveno manjši kot v razvitih državah Evrope. Prav tako, menijo člani društva, je manjša udeležba odraslih v različnih izobraževalnih dejavnostih. Andragoško društvo zatorej zanima, kaj je država od leta 1991 storila za boljše znanje odraslih oziroma, kaj kani storiti v prihodnosti.

V Andragoškem društvu Slovenije so namreč prepričani, da je razvojni zagon v izobraževanju odraslih v zadnjih letih zamrl. Tudi zato so na ministra za šolstvo naslovili nekaj aktualnih vprašanj: kakšna je strategija države do vseživljenjskega učenja, ali je izobraževanje odraslih enakovredno šolanju mladine, kdaj bo sprejet nacionalni program izobraževanja odraslih in ali ministrstvo namerava ukrepati za hitrejšo in učinkovitejšo izobraževanje odraslih.

Člane ADS skrbi, da je sprejemanje nacionalnega programa izobraževanja odraslih po potrditvi strokovnih podlag zanj leta 1998 zastalo. **Zoran Jelenc** je v torko na javnem pogovoru s šolskim ministrom dejal, da je ministrstvo za šolstvo pasivno do izobraževanja odraslih. Minister dr. **Pavel Zgaga** je na očitek odgovoril z obljubo, da se bo pri pripravi predloga omenjenega nacionalnega programa kmalu zaključilo obsežno delo.

Andragoški center Slovenije (ACS) je v minulem obdobju pripravil temeljite strokovne podlage za ta dokument, potrebno ga je le še uskladiti in dokončati, je pojasnil minister. Pričakuje, da bodo lahko osnutek programa v vladno medresorsko usklajevanje in sprejemanje posredovali še to pomlad. Minister je tudi nekaj dosežkov v izobraževanju odraslih. Poudaril je, da so tako pri pripravi nove zakonodaje kot pri kurikularni prenovi upoštevali, da sta vzgoja in izobraževanje mladine in izobraževanje odraslih enakovredni. Po njegovem bodo vsa nadaljnja prizadevanja usmerjena zlasti v povečanje kakovosti »šolanja« za odrasle.

Za kakovost in usklajevanje dele različnih izvajalcev izobraževanja skrbi posebna »koordinacija za izobraževanje odraslih« pri šolskem ministrtvu, ki začela delovati konec minulega leta. Ta povezuje šolsko ministrtvo z zavodom za zaposlovanje,

Prednostna področja izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja v Sloveniji so usposabljanje državljanov za demokracijo, funkcionalno opismenjevanje manj izobraženih, učenje slovenskega in tujega jezika, javno veljavna izobrazba za odrasle med 17 in 27 letom, pridobivanje poklicne izobrazbe brezposelnih in izobraževanje starejših odraslih.

strokovnim svetom za izobraževanje odraslih, z Zvezo ljudskih univerz, Zvezo zasebnih organizacij za izobraževanje odraslih, s srednjimi šolami, ki izvajajo tako izobraževanje, in sindikati.

Zoran Jelenc je prepričan, da je sektor – na šolskem ministrtvu pristojen za izobraževanje odraslih – premajhen. »Zgolj s tremi ljudmi je nemogoče razvijati strategijo izobraževanja odraslih«. Šolski minister je ob tem navedel, da so se na ministr-

stvu odločili, da iz »sicer zelo skromnih zaposlitvenih kvot za letošnje leto« namenijo okrepitev prav v tem delu ministrtva.

Andragoško društvo je nezadovoljno tudi s financiranjem izobraževanja odraslih. Jelenc opozarja, da delež državnih sredstev za izobraževanje odraslih po letu 1996 pada. Ta sredstva, pravi, sicer nominalno naraščajo, vendar počasneje kot sredstva za izobraževanje otrok in mladine. Po njegovem bi se moral mošnjiček, namenjen odraslim, povečati vsaj za deset do petnajstkrat, če bi želeli pridobiti delež, ki ga odraslim za (do)izobraževanje namenjajo razvite države.

V državnem proračunu – v šolskem delu – se je posebna postavka »izobraževanje odraslih« prvič pojavila leta 1991. Takrat je država za ta namen namenila 27 milijonov tolarjev, letos, je z veseljem oznanil minister Zgaga, pa je izobraževanju odraslih prvikrat namenjena več kot milijarda tolarjev (1,142.950 tolarjev) – od tega dobrih 600 milijonov za razvojne programe.

Aleš Čakš

Knjige so nevarne. Najboljše bi morale nositi nalepko: Ta knjiga lahko usodno spremeni vaše življenje.

Helen Exley

"Nihče ni hotel domov. Začeli smo popoldne ob štirih in bilo je že pol devetih zvečer, ko smo zapustili knjižnico," je navdušeno pripovedovala Ana Marija Kovač, mentorica študijskega krožka za odrasle Berimo z Manco Košir. Aprila je bilo prvo srečanje v knjižnici Blaža Kumerdeja na Bledu. Na vabilu je pisalo: "Ste že slišali za igro Die Weiber von Weldes --Srčne Blejke - Junaške Blejke iz 1868. leta, prevedene v slovenski jezik leta 1871 in predelane (Jože z Jezera) leta 1912, pa je še nikoli niste čeli? Bi sodelovali v projektu, ki bi omogočil predstavitev te igre? Ali veste, kdo vse je pisal in sanjaril o Bledu? Bi nam to povedali, bi to radi zvedeli ali sami odkrili?" Telefon je zvonil, ljudje so bili radovedni, in ko so se tisti četrtek srečali, niso mogli narazen. Preveč so si imeli povedati o zanimivih knjigah, ki jih berejo ali bi jih radi brali, o blejskih rečeh in kulturi nasploh, da bi zmogli svojo radoživost zaježiti v dve šolski uri, kolikor praviloma traja eno srečanje študijskega krožka.

Bodite kakor otroci in vaše bo nebeško kraljestvo, uči knjiga vseh knjig. In bili smo kakor otroci in bili smo kakor v nebesih. Stari od dvajset do sedemdeset let, v študijskem krožku Mojce Potočnik v sredo sredi aprila v tobačnem muzeju v Ljubljani, ki bo vse leto posvetil obravnavi pravljic. Pripovedovali smo si, katere pravljice smo imeli najrajši v otroštvu, katere beremo zdaj in kakšne pravljice bi radi še spoznali. »Vas zanimajo sodobne otroške, moderne, ljudske, predelave ljudskih, pravljice v prozi ali v pesmi,« je mentorica Mojca spraševala s skrbno pripravljenimi besedami in miselnimi vzorci na tabli. Za pokušino je prebrala odlomek iz svoje ljube oguljene knjižice Polonce Kovač o težavah kužka Pafija, ki je bil lačen, a ni dobil večerje. Katere avtorje poznate, katere želite še bolje spoznati? Bi pripravili literarne delavnice s pravljicarji, imeli predavanja, bi sami ustvarjali pravljice, bi prirejali pravljичne večere? In se je kar usulo: šli bomo na radio in imeli kontaktno oddajo o pravljicah. Pisali bomo za časopise. Organizirali bomo pogovore s pravljicarji za javnost. Sami bomo pisali pravljice in na koncu leta izdali ličen zbornik najboljših napisanih in

PREBUJENI OTROCI, KI NOČEJO DOMOV

narisanih. Ja, ja, je še tekla preja dalje, pa razpis bomo pripravili, saj v Sloveniji razpisujejo natečaje za drame, radijske igre, filmske in TV scenarije, imamo nagrade za najboljšo pesniško zbirko, najboljši roman in najboljšo mladinsko prozo, za najboljšo zbirko esejev (spisek nagrajencev je Andragoški center poslal vsem mentorjem), ampak za pravljice na ta način še ni poskrbljeno. Rečeno bo junija storjeno. V naslednji številki Revije o knjigi bo objavljen razpis, imena žirije, nagrade in rok. Pisci s pravljичno dušo in spretnim peresom, brž za računalnik. Naj se začne setev, jeseni bo žetev!

Marjana Štern, mentorica krožka v Novem mestu, ni vedela povedati naizust, katere knjige vse so že obravnavali. Jih je preveč. Ker berejo po dveh principih: tisto, kar vsak sam

pravkar prebira, in skupno dogovorjeni naslov. Člani s takim navdušenjem pripovedujejo o "svojih" knjigah, da si potem drugi prebrano sposodijo in knjiga kroži od enega k drugemu. Trenutno vsi člani prebirajo priporočani roman Kristalni čas, za katerega je Lojze Kovačič kot prvi dobil leta 1991 nagrado kresnik. Kakopak so že brali letošnjega nagrajenca Prešernovega sklada Vinka Möderndorferja Nekateri ljubezni pa Pravljice Oscarja Wilda tudi. Poznate drobno knjižico Jeana Giana Mož, ki je sadil drevesa, me je med naštevanjem naslovov pobarala gospa Marjana. Seveda, seveda, božanska knjižica, ah, sem vzdihnila in sva se potopili med tista drevesa na papirju in v naših srcih, zaradi česar je knjižica tako močno sporočilo, da zmore spremeniti svet. Človeško puščavo v dobresednem in metaforičnem pomenu v deželo prekrasnih dreves in prostranih gozdov. In zato v svet živih ljudi.

Tudi v Škofji Loki so že delavni. V začetku aprila v knjižnici Ivana Tavčarja. Mentorica Marjeta Ahačič je s člani začela tako zelo zares, da so v novi Vahtnici na Mestnem trgu dva tedna po ustanovitvi že priredili literarno čajanko Podarimo si pesem. "Na srečanje prinesite pesem po svoji izbiri (kateregakoli avtorja) in nam jo preberite. Opogumila vas bosta mlada pesnika Ingrid Peinkicher in Kozma Ahačič. Pili bomo čaj in uživali v poeziji," je povedalo vabilo.

Ni daleč čas, ko bomo s pesmijo zaljšali notranjost in zunanost mestnih avtobusov, meščanskih in vaških trgov, kavarn in gostiln, trgovin vseh vrst ... sem začela sanjariti, ko sem brala še eno lično vabilo na pesniško čajanko v mariborsko kavarno. Mentorica tamkajšnjega študijskega krožka Zora A. Jurič je tako aktivna, da bo Maribor po številu literarnih večerov kmalu konkuriral Ljubljani! Saj se ji pesniki, pisatelji in navdušeni obiskovalci vsak dan oglašajo po telefonu: »Bravo! Hočemo še!«

»Hočemo še« je tako glasen, da na Andragoškem centru že razmišljajo o še dveh "rundah" izobraževanja za nove mentorje. Čimprej se prijavite - lahko kar na naslov naše revije. In predlagajte, katere knjige želite promovirati, kakšne bralne viruse širiti. Dobrodošli v klubu norih (na knjige)!

Projektno učenje za mlade

Vsako leto od 20 do 30 odstotkov mladih iz različnih vzrokov opusti šolanje. Tako se uvrstijo v rizično skupino mladih, ne dosežejo strokovne izobrazbe, postanejo težje zaposljivi in jih bolj ogroža brezposelnost.

Da bi podprli take mlade, so v Andragoškem centru Slovenije razvili nov program, namenjen mlajšim odraslim, starim od 15 do 25 let. Značilnosti teh mladih so navadno nerealne predstave o delu in zaposlovanju. Mislijo, da bodo ne glede na pomanjkljivo izobrazbo dobili ugledno in dobro plačano delovno mesto, imajo odklonilen odnos do dela ter nizko motivacijo za izobraževanje. S Projektnim učenjem za mlade (PUM) želijo preprečiti naštetu, mlade spet vpeti v kulturno okolje vrstniških skupin, zmanjšati socialne težave v okolju, spremeniti odnos okolja do teh

mladih, pospešiti medsebojno povezovanje in samopomoč med mladimi, povečati motivacijo za šolanje ter pomagati pri razvijanju delovnih navad in odpravljati učne težave.

“Program PUM traja eno šolsko leto, ne obsega klasičnih šolskih metod, učnih programov in ocenjevanja, delo pa temelji na projektih. Mlade, ki imajo slabe izkušnje s klasičnim šolskim delom, namreč najlaže pritegnemo z neformalnimi oblikami učenja,” je povedala Alenka Dobrovoljc, vodja projekta pri Andragoškem centru. Pri projektih, kot so “film”, “gledališka predstava”, “časopis”, mladi osvajajo temeljna funkcionalna znanja in spretnosti, dobijo pozitivne učne izkušnje, pripravljajo se na nadaljevanje opuščene šolanja.

Program že tretje leto poteka v Zavodu TIN v Ljubljani in v KOR-CIS v Slovenj Gradcu, februarja pa so se dela lotile še tri skupine: pri Ljudski univerzi Radovljica, Ljudski univerzi Murska Sobota in pri Skali v Celju – tu bo letos zelo živahno, saj je zanimanje za tovrstno delo veliko.

**Pogovor
z Olgo Drogenik
z Andragoškega
centra Slovenije
o vzrokih in posledicah
zanemarjanja
izobraževanja odraslih**

Izobraževanje odraslih caplja daleč zadaj

Olga Drogenik

Nedavno tega je Andragoško društvo Slovenije organiziralo pogovor z ministrom za šolstvo in šport dr. Pavlom Zgago o uresničevanju strategije vseživljenjskega učenja pri nas. V skladu s svetovnimi usmeritvami se pod skupnim geslom 'vseživljenjsko učenje za vse' povezuje izobraževanje otrok in mladine ter odraslih v celovit sistem vseživljenjskega učenja. Ta je opredeljen v mednarodnih dokumentih organizacij UNESCO in OECD ter v naših, slovenskih, strokovnih podlagah za nacionalni program izobraževanja odraslih in beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Sloveniji. Podatki kažejo, da je po uvodnem zaletu v začetku devetdesetih let razvojni zagon na tem področju zastal in Slovenija pri izobraženosti in udeležbi odraslih v izobraževanju zelo zaostaja za razvitimi državami. O stanju na področju izobraževanja odraslih in vzrokih za zaostanek ter o potrebnih korakih, da bi ga zmanjšali, smo se pogovarjali z Olgo Drogenik z Andragoškega centra Slovenije.

Kje so osnovne težave pri izobraževanju odraslih?

Ena od ključnih težav je zagotovo ta, da se v zadnjih letih zagotavlja razvoj predvsem tistega izobraževanja odraslih, ki naj pomaga urejati razmerja na trgu delovne sile. Sam koncept vseživljenjskega učenja in sam koncept razvoja izobraževanja odraslih v okviru vseživljenjskega učenja pa poudarja pomen izobraževanja odraslih za vse vloge, ki jih človek opravlja v svojem življenju in to v vseh življenjskih obdobjih:

Torej ne samo izobraževanje in usposabljanje za to, da smo bolj konkurenčni na trgu delovne sile, ampak tudi izobraževanje in usposabljanje, ki nam omogoča duhovno rast, ki pripomore k boljšemu življenju sebe, svoje družine in okolja, v katerem živimo.

Toda z usposabljanjem za večjo konkurenčnost na trgu dela naj bi zlasti brezposlenim omogočili lažje iskanje zaposlitve. Zaradi visoke stopnje brezposlenosti ima ta program verjetno prioriteto.

Prepričana sem, da so nerealne obljube, da bomo s poklicnim usposabljanjem in izobraževanjem, ki povečuje našo konkurenčnost na trgu dela, rešili problem brezposelnosti; brezposelni sami natančno vedo, da jim pridobitev poklica ne zagotavlja stalne in trajne zaposlitve. Ne pozabimo tudi, da lahko poklica, za katerega smo se usposobili, jutri ne bo več, in izučiti se bomo morali za novega; in čez nekaj let zopet za novega. Zato je tako pomembno, da imamo dobro temeljno splošno izobrazbo, ki nam omogoča, da se hitro prilagodimo na nove zahteve dela, in da smo se sposobni in pripravljeni učiti vse življenje in da lahko novo znanje tudi uporabljamo; sicer ga zelo hitro pozabimo. Novega znanja in spretnosti pa ne uporabljamo in razvijamo le v poklicu in na delovnem mestu, ampak tudi v družini, v okolju

kjer živimo. Zato je tako pomembno, tudi za brezposelne, neformalno, splošno izobraževanje, ki ni namenjeno opravljanju konkretnega poklica, ampak je usmerjeno k usposabljanju ljudi, da postanejo aktivni soudeleženci v družbenih procesih za osebno blaginjo, blaginjo svoje družine in kraja, v katerem živijo. Na tem področju izobraževanja odraslih pa pravih razvojnih spodbud ni.

In druge težave?

Država vlaga javna sredstva v razvoj ključnih kadrov v podjetjih. Ta vložek bi lahko opravičili, če bi država istočasno v veliki meri vlagala tudi v izobraževanje nekvalificiranih in polkvalificiranih zaposlenih in tistih zaposlenih, ki jim brezposelnost grozi. Če pogledamo statistične podatke o tem, kako se zaposleni vključujejo v izobraževanje in izpopolnjevanje, vidimo, je bil delež vključitev v letu 1995 za 30 % manjši v primerjavi s povprečnim deležem vključitev v letih 1982/86. Torej je nekaj narobe.

Praksa v svetu je taka, da iz javnih virov države zagotavljajo izobraževanje tistih, ki nimajo izobrazbe, ne pa tistih, ki so že dovolj izobraženi, ali pa celo ključnih kadrov.

Ti vidiki kažejo, da skušamo v Sloveniji ta čas izobraževati za en sam namen, po čim krajši poti zaposliti ljudi. Uveljavljanje načela vseživljenjskega učenja za vse pa enakovredno obravnava izobraževanje za osebni razvoj, zviševanje kakovosti življenja v svojem okolju in seveda tudi za poklicne potrebe.

Naš očitek, govorim kot članica Andragoškega društva, torej je, da je izobraževalna politika ministrstva za šolstvo in šport v zadnjih dveh, treh letih podrejena urejanju trga delovne sile in ni izobraževalna politika, namenjena dvigovanju splošne izobrazbene ravni, s tem pa tudi kulturne in civilizacijske ravni prebivalstva.

To pa, tako kot sem že povedala, niso le programi poklicnega izobraževanja. Problem vidim v tem, da se na področju izobraževanja odraslih ne uresničujejo usmeritve, sprejete v beli knjigi o vzgoji in izobraževanju, kjer je med drugim jasno zapisano, da bo imelo izobraževanje odraslih kot del strategije vseživljenjskega učenja visoko prioriteto v nacionalni izobraževalni politiki.

Na ministrstvu za šolstvo in šport trdijo, da sredstva za izobraževanje odraslih realno naraščajo, vi pa menite, da ni tako. Kdo ima prav?

V Sloveniji namenjamo izobraževanju v celoti, to je mladine in odraslih, šest odstotkov bruto domačega proizvoda, kar je na ravni razvitih evropskih držav (seveda imamo med njimi tudi take, kjer je ta delež 7% in več). Po deležu, ki ga dajemo za izobraževanje odraslih, pa močno zaostajamo. V letu 1995 (novejših podatkov nimamo) je znašal ta delež 0,08% BDP, po podatkih UNESCA je bil ta delež na Danskem v začetku 90 let okrog 1%, med 0,7 in 0,8 pa na Švedskem, Poljskem, v Veliki Britaniji, od 0,3 do 0,5 v Kanadi, Finski, Norveški, Belgiji, Zvezni republiki Nemčiji.

Povprečna letna stopnja rasti sredstev, s katerimi je razpolagal sektor za izobraževanje odraslih v Ministrstvu za šolstvo in šport, v obdobju 1993-1997 je znašala 11%. Takšna rast omogoča samo vzdrževanje že doseženega na tem področju, nikakor pa ne tudi razvoja.

Torej dajejo razvite države za ta namen od tri- do desetkrat večji delež bruto domačega proizvoda ...

Da, in slej ko prej se jim bomo morali priključiti tudi mi, seveda če mislimo resno z geslom, da so kadri največja primerjalna prednost naše države. Zavedati se moramo, da potrebujemo za področje izobraževanja bistveno višja javna sredstva: najprej zato, da odpravimo največje primanjkljaje v razvitosti, in potem zato, da "novo stanje" tudi vzdržujemo.

Ker so javni viri za financiranje vseživljenjskega učenja in v tem okviru za izobraževanje odraslih omejeni, tudi v razvitih državah, ne samo pri nas, je tako pomembno, da država pravilno določi prioritete in doseže soglasje o njih; to pa brez dvoma je zviševanje splošne temeljne izobrazbenosti vsega odraslega prebivalstva, v tem pa prednostno tistih, ki so izobraženi najmanj, pa najsi gre za brezposelne ali zaposlene ...

Leta 1998 je vlada sprejela zelo pomemben program 'Izobraževanje 5000 brezposelnih' s ciljem, da vsako leto vključi v programe poklicnega in srednjega izobraževanja 5000 mladih brezposelnih, ki nimajo pokli-

ca ali pa je le-ta neustrezen. In projekt je vsaj z vidika številke izjemno uspešen: prvo leto je bilo vključenih preko 7000 mladih, leto zatem pa preko 4000 mladih. V ta namen je v proračunu Ministrstva za šolstvo zagotovila tudi dodatna sredstva, in od tod ta milijarda v letošnjem letu, s katero se je pohvalil minister za šolstvo in šport na okrogli mizi. Vendar je izobraževanje brezposelnih za pridobitev poklicne izobrazbe samo en del izobraževalne politike; ostala področja pa na žalost zopet nazadujejo in nimajo primerne razvojne (finančne) spodbude.

Ali lahko to ilustrirate?

Bom poskusila s primerom programa Projektno učenje mladih. To je program splošnega, neformalnega izobraževanja, namenjen mladim ošpnišnikom iz osnovnih ali srednjih šol. Potrdil ga je strokovni svet za izobraževanje odraslih in minister za šolstvo in šport. Opredejen je kot nacionalno izredno pomemben program. Trenutno poteka pri 5 izvajalcih (v Ljubljani, Slovenj Gradcu, Radovljici, Celju in Murski Soboti), potrebe pa so seveda bistveno večje (okrog 60 izvajalcev bi ga moralo izvajati). In vendar niti tem petim niso zagotovljeni stabilni finančni viri. Izvajalske organizacije ne dobijo denarja po dvanajstih, ampak v nekaterih 'paketih'. Občasno prihaja do nekajmesečnih zamikov pri izplačilih. Program izvajajo redno zaposleni kadri, ki jih je potrebno seveda plačati. Zaradi nestabilnega financiranja prihaja pri izvajalcih do fluktuacije mentorjev, najprej odidejo seveda najboljše.

Koliko denarja bi potrebovali, da bi v nekaj letih raven izobrazbe odraslih približali ravni, kakršno imajo v razvitih državah?

Ocena v ACS je od 7- do 10-krat več, odvisno od tega, kako hitro želi Slovenija zmanjšati zaostanke v izobraženosti svojih prebivalcev in v obsegu povpraševanja po izobraževanju. Pri oceni smo v Andragoškem centru Slovenije upoštevali načelo enakovrednosti področij izobraževanja: pri financiranju iz javnih virov se enakovredno upošteva splošno, neformalno izobraževanje, izobraževanje za dvigovanje izobrazbene ravni prebivalcev in izobraževanje in usposabljanje delovne sile za opravljanje poklica. Nobeden teh segmentov se ne bi smel razvijati na račun drugega. Zdaj pa gre večina denarja, vsaj tako ocenjujemo, za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje za potrebe poklica; zanimiva bi bila tudi analiza porabe proračunskega denarja z vidika ciljnih skupin: kam je usmerjenega več denarja: v odrasle, ki imajo več kot 12 ali 13 let šolanja za seboj, ali take, ki nimajo niti končane osnovne šole niti prvega poklica ...

Kakšna je izobraženost našega prebivalstva?

Pri nas je delež odraslih, starih od 25 do 64 let, ki imajo končano 4-letno srednjo šolo, višjo in visoko izobrazbo (torej najmanj dvanajst let šolanja) za več kot dvakrat nižji kot npr. na Češkem, v Nemčiji, Norveški in Veliki Britaniji; v Avstriji je 1,8-krat višji kot pri nas. Verjamem, da je to primanjkljaj, ki ga moramo odpraviti. Izobraženost tudi močno vpliva na pripravljenost odraslih, da bi se svoje znanje izpopolnjevali z "učenjem skozi vse življenje". In tudi po tem kazalcu zaostajamo za razvitimi. Pri nas je v različne oblike izobraževanja vključenih nekaj nad 20 % odraslih, v Švici, Nizozemski, Kanadi, ZDA skoraj dvakrat več, na Švedskem

pa več kot dvakrat več. Za nas in za razvite države pa velja, da se v izobraževanje vključuje bistveno več tistih, ki imajo končano 4-letno srednjo šolo ali več; leta 1999 je bil delež delovne sile s končano 4-letno srednjo šolo, ki je bila vključena v izobraževanje, 2,4-krat višji od deleža takih, ki so imeli končano 2- ali 3-letno srednjo šolo.

Kaj kot strokovnjaki predlagate, naj bi se ukrenilo, da bi se stanje izboljšalo?

Sektor za izobraževanje odraslih na ministrstvu za šolstvo in šport ima premalo ljudi; s kratkoročnimi in dolgoročnimi razvojnimi vprašanji se ukvarja en sam človek. Težava je tudi v drugih sektorjih; denimo v sektorju za srednješolsko izobraževanje bi moral nekdo skrbeti za izobraževanja odraslih.

Za izobraževanje odraslih bi morali izboriti bistveno večji delež javnega denarja.

K hitrejšemu urejanju problemov bi prav gotovo vplivalo tudi to, če bi v večji meri raziskovalno spremljali gibanja in razvoj na področju izobraževanja odraslih, tako v podjetjih kot v lokalnih skupnostih, in to z različnih vidikov: učinkov izobraževalnih programov, z vidika motivacije posameznika in podjetja za večje vlaganje v izobraževanje, finančnih vidikov, učinkov sistemskih rešitev in še bi lahko naštevali. Z rezultati bi lažje utemeljevali potrebe po dodatnem vlaganju in tudi prepričali poslance, da bi glasovali "za".

Tudi nacionalnega programa izobraževanja še nimamo, mar ne?

Strokovne podlage zanj stojijo pripravljene od leta 1998 in to tudi kaže, kakšen je odnos do izobraževanja odraslih. Strokovni svet jih

načelni podpora, temu programu ne dajejo prednosti.

Pri izobraževanju mladih pa se menda lahko postavljamo ob bok razvitim državam?

Na področju izobraževanja mladine se lahko postavimo ob bok vsem razvitim državam, na področju izobraževanja odraslih pa krepko zaostajamo za njimi, po ocenah strokovnjakov za 10 let in ta zaostanek se še povečuje.

Velik pomen pripisujete tudi tako imenovanemu izobraževanju za dušo. Zakaj?

Zviševanje osnovne izobrazbene ravni prebivalstva na raven končane 4-letne srednje šole je po našem prepričanju naloga države, izobraževanje zaposlenih naloga delodajalcev. Ljudje pa se učimo in izobražujemo tudi iz osebnih potreb, in to ni povezano z našim poklicnim delom. To zajema izobraževanje v umetnosti, okoljevarstveni tematiki, zdravstvu, izobraževanje za mir, za prostčasne dejavnosti in še bi lahko naštevali; pri tem izobraževanju osebno rastemo, razvijamo samozaupanje in smo zato seveda boljše starši, sosedje in delavci; povečujemo svojo vedoželjnost in željo po izobraževanju. Pri nas je to izobraževanje, ki je bilo v prejšnjem režimu neke vrste prisila (izobraževanje za družbeno in politično aktivnost), v osemdesetih letih zamrlo. V tujini pa je tovrstno izobraževanje zelo razvito in ima tradicijo. Države, ki imajo dolgo tradicijo tega izobraževanja, veljajo tudi za države z razvito demokracijo.

Moram pa dodati, da sektor za izobraževanje odraslih vendarle podpira tovrstno izobraževanje, pa čeprav z minimalnimi sredstvi; bistveno več vlaga v strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje. Tudi to je res, da nimamo prav velike ponudbe tovrstnih programov: organizacijam za izobraževanje odraslih se ta dejavnost skorajda ne izplača. Terja namreč veliko priprav in inovativnosti, programi pa niso profitni. Naše izvajalske organizacije so, zaradi izobrazevalne politike v preteklosti, postale izrazito tržne organizacije. Na trgu so se morale preživljati že takrat, ko pri nas o tržni ekonomiji še nismo niti govorili.

V strategiji vseživljenjskega učenja imajo svoje mesto tudi socialni partnerji. O delodajalcih ste dejali, da izobražujejo predvsem vodilne kadre in strokovnjake ...

To je naravno vedenje podjetnika. Za zaposlene, ki imajo manj izobrazbe, pa ne skrbijo, država je tista, ki bi morala delodajalce spodbujati z ustreznimi davčno politiko k temu, da bi vlagali tudi v manj izobražene zaposlene.

Kakšna pa naj bi bila vloga sindikatov?

Sindikati bi morali izobraževanju zaposlenih posvečati precej več pozornosti, ko se pogajajo v ekonomsko-socialnem svetu. Žal se še vedno ukvarjajo preveč sami s seboj in s plačno politiko, premalo pa s spodbujanjem, razvijanjem in zagotavljanjem izobraževanja v podjetjih. Še zlasti se ne trudijo spodbujati izobraževanje manj izobraženih in druge socialne partnerje siliti, da bi več vlagali v to dejavnost. B. R.

Ne uresničujemo sicer dobro zapisanih usmeritev o razvoju izobraževanja odraslih v dokumentih Ministrstva za šolstvo in šport in v nekaterih drugih nacionalnih razvojnih in strokovnih gradivih, zato se naš zaostanek na področju izobraževanja odraslih v primerjavi z razvitimi državami EU povečuje.

je sprejel, ministrstvo za šolstvo pa bi moralo pripraviti gradivo za obravnavo v vladi in sprejem v državnem zboru.

Zakaj ministrstvo tega ne stori, ali vam je to jasno?

Mislím, da so ozko grlo kadrovske problemi v sektorju ministrstva za izobraževanje odraslih. Strateški cilji razvoja trga delovne sile in zaposlovanja do leta 2006 in Akcijski program zaposlovanja 2000-2001 sta bila pripravljena kasneje, pa ju je vlada že sprejela. Ministrstvo za delo je bilo dovolj aktivno. Kaže, da v ministrstvu za šolstvo, kljub

BIPS – BEREMO IN PIŠEMO SKUPAJ

Spraševala je: Mojca Klug, prof.

Učitelji se pogosto pritožujejo nad slabimi bralnimi in pisnimi sposobnostmi svojih učencev. Z njimi se pogosto strinjajo tudi starši, ki se ob tem seveda sprašujejo, kaj lahko sami storijo, da bi svojega otroka pripeljali do boljšega in učinkovitejšega branja in pisanja.

«Otrok potrebuje branje in pisanje za učenje in za življenje!» je zapisano na hrbtni strani zloženke Andragoškega centra Slovenije. Ob tem moramo seveda globoko prikimati, saj je res, da branje in pisanje nista veščini, ki sta namen sami sebi. Na teh dveh veščinah temelji celotna nadaljna osebnostna nadgradnja posameznika, pa naj gre tu za osvajanje učnih tem, ki so v šoli predpisane z učnimi načrti, lastno izobraževanje v skladu z interesi in potrebami, kot tudi osvajanje veščin sporazumevanja z drugimi. Nenazadnje pa vse to pomembno vpliva na posameznikovo podobo o samem sebi, lastni samorealizaciji in uspešnosti.

Prav zaradi tega, ker je to tako kompleksno in pomembno področje in ker je učinkovito branje in pisanje dota za uspešno in polno življenje posameznika, se njegove pomembnosti zaveda vedno več staršev. Starši pa na tem mestu potrebujejo pomoč in spodbudo strokovnjakov. Še posebno so pomoči potrebni tisti starši, ki sami niso večji v branju in pisanju iz kakršnegakoli razloga. Prav njim pa je namenjen program družinske pismenosti BIPS.

«Kaj pa je to?» se boste vprašali. Odgovor na to vprašanje pozna vodja programa dr. Livija Knaflič iz Andragoškega centra v Ljubljani.

Najprej bi seveda rada vedela, kaj je sploh BIPS?

BIPS je kratica za ime našega programa družinske pismenosti in pomeni »Beremo in pišemo skupaj«. Gre za program, ki je namenjen staršem otrok v nižjih razredih osnovne šole, ki bi radi pomagali otrokom pri opismenjevanju, a ne vedo kako. Veliko staršev je zelo pripravljenih pomagati otroku pri šolskem delu, a bodisi zaradi tega, ker so zaključili svoje šolanje pred mnogimi leti ali opravljajo različne poklice, ki niso povezani s šolskim delom, ne vedo, kako pristopiti k temu. V okviru programa BIPS poskušamo osvežiti bralne in pisne spretnosti staršev in jih istočasno učiti, kako delati z otroki doma.

Ponavadi projekte, kakršen je vaš, narekujejo dejanske potrebe. Ideja se porodi sorazmerno hitro, pot do njene realizacije se ponavadi kar zavleče. Kako je s programom družinske pismenosti? Predvsem me zanima, od kod ideja in kako ste se lotili same izpeljave načrtov?

V nekaterih razvitih državah (V. Britaniji, ZDA in dr.) imajo programi družinske pismenosti že določeno tradicijo. Nastajali so kot odgovor na ugotovitve raziskav o pismenosti, ki kažejo, da na potek in uspešnost pri opismenjevanju otrok v veliki meri vpliva raven pismenosti v družini. S programi družinske pismenosti se poskuša istočasno vplivati na pismenost vseh družinskih članov v najširšem pomenu besede.

Mene osebno je k razvijanju tovrstnih programov pri nas spodbudila dolgoletna izkušnja pri delu s starši in otroki na Svetovalnem centru v Ljubljani. Tam sem srečevala veliko otrok, ki so potrebovali nekoliko več spodbud pri učenju branja in pisanja in staršev, ki so bili izredno motivirani, da se naučijo novih načinov za delo z otroki.

Kako ste na omenjenih šolah dosegli optimalne pogoje za izvedbo zamisli? V kolikšni meri so strokovni delavci na omenjenih šolah vključeni v projekt?

Za izvedbo programa se vsekakor moramo zahvaliti pripravljenosti vodstev in svetovalnih služb obeh šol

(OŠ Livada in OŠ Nove Jarše), da sprejmejo eno, za naše okolje povsem novo, obliko sodelovanja s starši. Strokovni delavci so vključeni predvsem v pripravi na izvedbo programa, to je pri individualnem informiranju staršev in učiteljev o programu.

Kako je z vključevanjem staršev? Se starši za sodelovanje odločajo prostovoljno, na osnovi pozivov v obliki plakatov, zloženek, ali pa so morda strokovni delavci obeh sodelujočih šol tisti, ki staršem predlagajo, da se udeležijo programa?

Starši so se v program BIPS vključevali prostovoljno. S programom so jih individualno seznanili strokovni delavci na šolah, podrobneje so z vsebino in potekom programa bili seznanjeni na skupnem sestanku vseh tistih staršev, ki jih je program zanimal. Pomembno je natančno informiranje staršev. Program ni namenjen staršem otrok, ki imajo resnejše težave pri opismenjevanju in ni nadomestilo za strokovno individualno obravnavo otrok z motnjami branja in pisanja.

Kolikor mi je znano je program namenjen predvsem tistim staršem, ki sami niso večji v branju in pisanju, tako da svojemu otroku dejansko težko pomagajo pri osvajanju veščin branja in pisanja. Kakšna je populacija staršev, ki se udeležuje srečanj?

Predvsem je treba poudariti, da gre za starše, ki želijo svojim otrokom pomagati pri šolskem delu in prispevati k njihovem boljšemu uspehu v šoli. Večina staršev je zaposlena in je tovrsten program obremenitev za njih same in družino, tako da je njihova motivacija resnično visoka. V naši skupini so bili starši, ki so pred leti zaključili svoje šolanje (osnovna, poklicna in srednja šola), branja in pisanja v svojem vsakdanjem življenju niso redno uporabljali. Branje in pisanja sta veščini, ki tako kot vse druge veščine »zbledijo«, če se ne uporabljajo. Z leti se nekoliko spremeni način poučevanja v šolah in se starši ob všolanju svojih otrok ne čutijo dovolj usposobljene za domače delo za šolo s svojimi otroki.

Kaj lahko pridobijo tisti starši, ki so v branju in pisanju sicer večji, radi pa bi svojemu otroku pomagali pri osvajanju šolskih znanj, tako da se želijo naučiti predvsem pristopa in metod ter dobiti konkretne nasvete za delo s svojim šolarjem?

Program BIPS je s svojo vsebino in metodami dela namenjen staršem, ki

potrebujejo tudi obnavljanje svojih veščin. Prav ta izkustveni vidik staršem olajša delo z otrokom doma. Za starše, ki potrebujejo samo nasvete, pa obstajajo druge možnosti kot so: otrokove učiteljice, svetovalne službe na šolah, Svetovalni centri in podobne ustanove ter v zadnjih letih veliko strokovne literature.

Kako pogosto in na kakšen način potekajo vaša srečanja s starši?

Predvidenih je deset srečanj po dve šolski uri v prvi polovici šolskega leta. Srečanja potekajo na šolah, vodijo pa jih za to posebej usposobljene učiteljice za odrasle. Delo poteka v majhni skupini, zato da se čimbolj prilagodi potrebam posameznika. Starši dobijo domačo nalogo, ki jo delajo skupaj z otrokom. Načrtujemo, da bi v prihodnje program zasnovali tako, da bi otroci bili dlje časa prisotni v programu, vendar bi moral biti program v tem primeru malo daljši.

Povratne informacije staršev, ki so vključeni v program, prihajajo sproti. Kaj menijo o aktivnostih na srečanjih? Glede na to, da v srečanja vlagajo prosti čas sem prepričana, da so to starši, ki so pripravljene narediti nekaj več in seveda igrati aktivno vlogo na srečanjih. Se morda motim?

Program smo začeli poskusno izvajati na dveh osnovnih šolah in zaenkrat ne moremo veljavno posploševati naših ugotovitev. Vsebine združujejo sestavine učnega načrta in

programov funkcionalnega opismenjevanja odraslih. Glede na to, da je program razmeroma kratek, želje udeležencev v največji možni meri upoštevamo. Dejstvo, da se starši udeležujejo srečanj, nam pomeni, da program ponuja tisto, kar potrebujejo.

Program družinske pismenosti je vsekakor vreden potrditve in seveda tudi širjenja na druge šole po Sloveniji. Kakšni so načrti Andragoškega centra Slovenije v tej smeri? Ali je mogoče pričakovati, da bodo imeli kmalu možnost vključevanja v program tudi starši iz drugih krajev, ne pa samo Ljubljancani?

Naš načrt je širjenje programa tudi po drugih osnovnih šolah v Sloveniji. Spomladi bomo usposobili še eno skupino učiteljic za odrasle, ki bodo sodelovale v programu BIPS v naslednjem šolskem letu v izvenljudskih šolah.

Za konec bi rada pohvalila vaše zloženske in bralna znamenja, ki z natisnjenimi slogani, gesli, pobudami in nasveti kažejo na to, da je BIPS resnično prijazen in dobronameren program.

Hvala vam za pohvalo in za zanimanje za našo dejavnost.

Seme je dobro. Naj pade na plodna tla, saj sem prepričana, da bo letina obilna, plodovi pa sladki in sočni.

Kako lahko pomagate otroku pri učenju branja in pisanja:

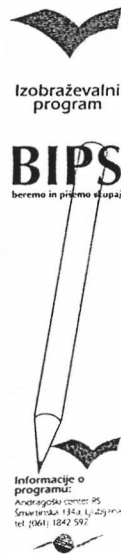
- Naj Vam otrok vsaj eno knjigo prebere; poslušajte ga!
- Pokazite mu, kako se delo in prevešči v pisanje.
- Skupaj z otrokom berite knjige, TV-programe, kulturne recepte, reklame, računalniške...
- Navajajte otroka, da si zapise tiste stvari, ki bi jih lahko pozabil.
- Berite svojemu otroku, dokler Vas je pripravljen poslušati. Branje knjig je med najbolj koristnimi stvarmi, ki jih starši lahko naredijo za svojega otroka.

Otrok potrebuje
branje in pisanje
za učenje in
za življenje

BIPS
beremo in pišemo skupaj

Informacije o programu BIPS:
dr. Ljilja Krušič
Andragoški center Slovenije
Šmartinska 134a, Ljubljana
tel. (061) 1842 592 e-mail: l.krusic@acs-ssec.si

Beremo
in
pišemo
skupaj

Informacije o programu:
Andragoški center PS
Šmartinska 134a, Ljubljana
tel. (061) 1842 592

ŠTUDIJSKI KROŽKI ZA ŠIRJENJE BRALNEGA VIRUSA

V ANDRAGOŠKEM CENTRU SLOVENIJE SO KONEC FEBRUARJA PODELILI POTRDLILA O USPOSOBLJENOSTI PRVIM MENTORJEM ŠTUDIJSKIH KROŽKOV BRALNE KULTURE Z IMENOM "BEREMO Z MANCO KOŠIR". KER JE LETOŠNJE LETO RAZGLAŠENO ZA PREŠERNOVO LETO IN KER SO BILI OD 17. DO 21. APRILA TRADICIONALNI SLOVENSKI DNEVI KNJIGE, 23. APRILA PA SVETOVNI DAN KNJIGE, SMO POVABILI K POGOVORU MANCO KOŠIR IN JO SPRAŠEVALI – KAJ BI DRUGEGA! – O KNJIGI.

Dan brez knjige je izgubljen dan, pogosto pravite. Kaj res vsak dan preberete knjigo? "Če le gre, res. Zadnja leta ne zmorem prebrati vsak dan leposlovne knjige, ker vse pogosteje berem diplome svojih študentov s Fakultete za družbene vede. A saj so to pravzaprav tudi majhne knjige. In ko preberem Novo revijo, Literaturo ali Sodobnost, se počutim, kot da sem prebrala "prave knjige". Dan, ko nisem intimno povezana s pisano besedo, se mi res zdi kot izgubljen. Kot da je pomemben delček moje duše miroval, ker nisem segla po tej čarobni prijateljici – knjigi."

Govorite o "pravih" knjigah. Katere pa so to?

"Leposlovje, se pravi umetniška beseda. Pesmi najbolj in najgloblje. Če parafraziram oboževanega Pessoa: Brati pesmi ni moj namen./ To je moj način, kako biti sam. Pesniki so moji bratje in so moje sestre – kajne, Wislava Szymborska? –, pesmi pa metulji, ki me na svojih krilih ponesejo v deželo hrepenenja. Ta je visoko v svetlobi ali pa v globoki temini na dnu morja. Nekje "tam čez" pač, v transcendenci. S pesmimi diham, z njimi bivam, s poezijo sem. Potem so tu slovenski prozaisti in prevodi vznemirljivih tujih avtorjev. Moram jih brati v slovenščini, čeprav pogledam tudi izvirkni. In ne vem: je moj najljubši Rainer Maria Rilke boljši v nemščini ali v čudežni prepesnitvi božanskega pesnika Kajetana Koviča? Je boljši Menartov Shakespeare ali pesnikovi soneti v angleščini? Slovenščina je moja hiša biti, tako pač je. Prave knjige so

zame še Sveto pismo in modroslovje, spet prevodi, kajti Slovenci modrecev in mistikov – razen redkih izjem – nimamo."

In kaj trenutno berete?

Prebiram delo letošnjega nagrajenca Prešernovega sklada Vinka Möderndorferja Nekateri ljubezni. Potem pravljice (Saj poznate nasvet znamenitega Alberta Einsteina? Če hočete imeti pametnega otroka, mu berite pravljice. Če hočete imeti še bolj pametnega otroka, mu berite še več pravljič!) Oscarja Wilda, ki so pred kratkim znova izšle. In, kakopak, poezijo. Prekrasno ljubezensko Borisa A. Novaka Alba.

Povejte kaj o teh študijskih krožkih. Za Slovenijo je nenavadno, da nosijo ime živega človeka, in to vaše, ko vendar niste ne partizanka ne pisateljica...

"Sem pa zato goreča ljubiteljica knjig in razširjevalka ognja bralskega! Prav v Cankarjevem domu, na večerih z mojim imenom, so obiskovalke, ki so prihajale iz Novega mesta, Kopra, Maribora in drugih "daljnih krajev", izrazile željo, da bi tudi drugod po Sloveniji imeli podobno obliko srečanj ljubiteljev knjige in da bi rade delale enako kot Manca Košir. Njihova želja je sovpadla z razmišljanjem Andragoškega centra Slovenije o novih oblikah učenja odraslih. Srečali sva se z vodjo njihovog središča za razvoj in svetovanje Sonjo Klemenčič in takoj našli skupni jezik. Ja, za dvig bralne kulture na Slovenskem gre, za širitev bralnega virusa na lokalnih in regionalnih ravneh. Andragoški center je s pomočjo ministrstva za šolstvo omogočil res dobro izobraževanje mentorjev in jim konec februarja podelil licence. Dobilo jih je sedemnajst mentorjev. Zanimanje je bilo veliko večje. Na povabilo k sodelovanju v Delu in Večeru se je namreč odzvalo več kot sto kandidatov in ko smo delali izbor izmed štirideset nepreklicno odločenih, da se lotijo dela takoj, smo imeli težko delo. Merilo za izbor je bila

razprostrtost tovrstne oblike učenja odraslih po vsej Sloveniji. Naše mentorice in en mentor bodo delali v Škofji Loki, Novi Gorici, na Škofljici, Brezovici, na Bledu, v Polzeli, Rušah, Gornji Radgoni, Dravogradu, Hočah, Novem mestu, Šentrupertu, Litiji, Šenčurju, Kamniku, Starem trgu, Ljubljani in Mariboru. Na podelitvi priznanj so se nan vsem živo svetile oči. Ko je svojo poezijo bral Alojz Ihan in nas je Aleš Debeljak pozdravil z "Vi ste duhovna elita Slovenije!", je med nami tekla energija predanosti in poklicanosti za to da bomo delili ljubezen do leposlovja po vsej deželi."

In kakšne knjige bodo brali udeleženci teh študijskih krožkov?

"Predlagali smo jim, naj se posvetijo predvsem slovenskemu leposlovju, saj je najslabše brano. Za bogastvo slovenskega besednega zaklada in našo duhovno kondicijo je branje tovrstne literature zagotovo usodnega pomena. Resna literatura in poezija se čedalje manj bereta, ugotavlja Paul Kropp v svojem pomembnem delu Vzganjanje bralca – prevedeno in obogateno s priporočili Tilke Jamnik za izbor literature je pred kratkim izšlo pri založbi Učila iz Trziča. Slovenci smo po raziskovanju pismenosti na repu Evrope! Katastrofalen podatek, ki ga vsak dan opažamo v šolah in na delovnih mestih. Naše ministrstvo za kulturo pa nič! Minister Jožef Školjč je sicer letošnje leto oklical za leto kulture – za Prešernovo leto, toda ali je to za knjigo dovolj? Na našo prošnjo da bi finančno vsaj malce podprl delo študijskih krožkov za širitev bralne kulture, še ni odgovoril. Zato zdaj iščemo botre, ki bi financirali posamezni krožek. Nekaj smo jih k sreči že našli, a še vedno ne za vse krožke. Naj bo tale pogovor prošnja posameznikom in ustanovam, ki se zavedajo pomena kulture branja, za finančno podporo našemu širjenju bralnega virusa po Sloveniji."

Pravite, da smo Slovenci vse manj pismeni...

“Tako je. V tem smo podobni drugim državam naše globalne vasi. Čas množičnih občil in televizije kot čarobne škatle, ki množično priteguje pogled na svoj zaslon – zato zmanjkuje časa za druge prostočasne dejavnosti, tudi za branje knjig – knjigi ni naklonjen. Vse raziskave – tudi zadnja slovenska, Knjiga in bralci IV – kažejo, da so dobri bralci med visoko izobraženimi in premožnejšimi prebivalci redki, vse redkejši pa tudi med slabše izobraženimi in revnejšimi sloji ljudi. Znanstveniki so tudi ugotovili, da je velika povezanost med agresivnim, nasilnim vedenjem mladostnikov in branjem. Nasilneži praviloma ne berejo. Kot imamo slogan S športom proti drogam, bi lahko imeli še enega: S knjigami proti nasilju. Branje leposlovja bogati dušo, pomaga prepoznavati smisel življenja, lajša občutek odtujenosti in osamljenosti, budi upanje, da je življenje kljub trpljenju lepo. Da notranje bogastvo ni odvisno od

gmotnega položaja. Morda prav slednje v času vse večje revščine najbolj potrebujemo, se vam ne zdi?”

Na Fakulteti za družbene vede ste postavili predmet Vzgoja za medije. Ta predmet je v novi devetletki uvrščen med izbirne predmete v sedmem, osmem in devetem razredu. Boste storili še kaj za knjigo?

“Naj izkoristim priložnost in se zahvalim reviji Otroci in družina ter Zvezi prijateljev mladine, pa seveda mojima zlatima sodelavkama dr. Karmen Erjavec in mag. Zali Volčič za pomoč in podporo pri ozaveščanju slovenskega prostora o nujnosti medijske vzgoje. Prav v vaši – no, naši! – reviji sem na pobudo uredniškega odbora začela objavljati niz člankov o vzgoji za medije. Brez vas in ZPMS ne bi bilo otroškega parlamenta o medijih in ne dragocene raziskave Mediji in mladi. Upam, da nas boste podpirali tudi pri širjenju bralnega virusa. Dobro bi bilo, da bi se oblika

bralne značke, ki se je v osnovni šoli odlično prijela, razširila še na vse srednje šole. Spet bi morali oživiti projekt Knjiga, revijo, ki bi brezplačno obveščala šole na vseh stopnjah, knjižnice in druge kulturne ustanove o novostih na slovenskem knjižnem trgu. Kaj bomo storili za širjenje bralnega virusa na naši fakulteti? Bojim se, da je moji ustanovi – razen nekaterih posameznikov – figo mar tako za lep slovenski jezik kot za dvig bralne kulture in popularizacijo leposlovja. Predpisana strokovna literatura je pač v angleščini, profesorji pišejo članke v angleščini za tuje znanstvene revije, da se že sprašujem, ali je slovenska univerza sploh še slovenska?! Da ne bom tarnala, naj povem, kaj bom skušala storiti jaz osebno. Pri predmetu Vzgoja za medije študentom svetujem, naj na svojih urah po šolah – eno uro so z otroki, eno z njihovimi starši – spomnijo na kakšno drugo izrabo prostega časa, namesto da bi posedali pred

televizorjem, sem pa zagotovo sodi branje dobrih knjig. Omenjena Kroppovo knjigo bom uvrstila med izbrano literaturo in z njo mahala učiteljem in starešem tako na naših seminarjih vzgoje za medije kot na mojih številnih obiskih po šolah. Strinjam se namreč s Kroppom, da je aktivni državljani lahko samo pismeni državljani, torej človek, ki bere. Komercialna množična občila, ki prevladujejo, naslavljajo namreč pasivnega potrošnika. Demokracije ni brez zavzetega, kritičnega in pismenega državljana. Pismenost je sredstvo za doseganje moči in oblasti, zato ni čudno, da kapitalistične vlade ne naredijo dosti za to, da bi razširili pismenost in utrdili bralno kulturo med tistimi, ki niso na oblasti, temveč na robu družbe. Zdi se, da tudi slovenski oblasti aktivni, pismeni državljani ni dosti mar. Zato pa je toliko bolj tistim, ki hočemo širiti bralni virus. Pridružite se nam!”

Projektno učenje za mlade, ki so opustili šolanje

PUM mi je pomagal, da sem našel samega sebe (Miha)

Glavni cilj programa je, da bi mlade, ki so zapustili osnovno ali srednjo šolo, spodbudili k nadaljevanju šolanja - "Vsakomur, ki ne hodi v šolo in je primeren za PUM, predlagam, naj se vključi v ta program. Za nagrado ob koncu meseca dobiš še denar. Mislim, da se spleča hoditi v PUM." (Matej)

Radovljica - Povedala je, da eno leto ni počela nič. Čisto NIČ. Posedala je doma. In se malo potikala naokrog. Ves čas brez denarja. Brez izobrazbe, brez službe. Na koncu je bila samega NIČ-a že pošteno sita. Potem je izvedela, da bo Radovljici stekel PUM. Program za mlade, kot je ona, ki so opustili šolanje. Danes je vesela, da se je vključila v program. Prihaja redno, zdi se ji, da koristno izrabljuje čas, tu je našla nove prijatelje. In kar je najvažnejše: odločena se je vpisati naprej v šolo. Že junija.

To je zgodba, kakršno bi lahko povedala večina od 24 mladih udeležencev programa, poimenovanega PUM - projektno učenje za mlade, ki od februarja letos poteka v Radovljici. Program je nekaj novega pri nas, namenjen pa je mladim, ki opustijo šolanje oziroma izpadejo nekje na poti do pridobitve izobrazbe. Podatki, koliko je takšnih 'osipnikov', so zaskrbiljujoči. V eni generaciji slovenskih osnovnošolcev jih je pet odstotkov, kar pomeni, da osnovnošolsko šolanje vsako leto opusti 1500 mladih. Za srednjo

šolo so podatki še bolj skrb vzbujajoči: 'osipnikov' je kar od 14 do 17 odstotkov oziroma vsako leto med štiri in pet tisoč. Mnogi od njih ostanejo brez zaposlitve, brez statusa in seveda brez denarja. Dolej se z njimi nihče ni organizirano ukvarjal, mladi so bili prepuščeni staršem, lastni iznajdljivosti, pogosto pa kar - ulici.

Da bi iz sebe naredili NEKAJ

Zato so pred kratkim na Andragoškem centru Slovenije po

Uroš Bitevič, Bled: "Za PUM mi je povedala psihologinja, menila je, da bi bil program primeren zame, zato sem prišel na prvi razgovor. Odločil sem se, da bom ostal, program je zanimiv, vsakdo išče svoje interese, imamo dramo, film, internet... Poleg tega pa se še zabavamo. Dopoldne zdaj hodim na PUM, popoldne pa v šolo, vpisan sem v osmi razred na ljudski univerzi. Jeseni imam namen nadaljevati šolanje, vpisal se bom na srednjo računalniško šolo v Kranju in upam, da bom sprejet."

Slavica Popolinski, Kranj: "Prej sem bila kar doma, nisem hodila ne v šolo ne v službo. Po končanem osmem razredu se namreč nisem mogla odločiti, kam naj se vpisem, želela sem na oblikovno, drugi so me pregovarjali, naj grem na grafično, nazadnje pa se nisem vpisala nikamor. Tako sem bila eno leto kar doma, počela nisem nič. Za PUM sem izvedela na zavodu za zaposlovanje, program mi je všeč, mentorice nam veliko pomagajo, tudi pri pripravi na sprejemne izpite. Vpisati se želim na srednjo fotografsko šolo v Ljubljani."

Mentorice Vilma, Mateja in Mojca: PUM-ovci se morajo držati petih pravil za preživetje, kršitev prinese 'udijo PUM sankcijo'. PUM-ovci tudi sami skrbijo za svoje prostore, za čiščenje in pospravljanje.

zgledu iz Danske tudi pri nas začeli s projektnim učenjem za mlade, s pomočjo katerega naj bi mlajše odrasle, ki so opustili šolanje, spodbudili, da bi nadaljevali šolanje oziroma si našli zaposlitev. Projekt že uspešno poteka v petih slovenskih krajih, v Celju, Murški Soboti, Ljubljani, Slovenj Gradcu, od februarja letos pa tudi v Radovljici. Za izvajalca programa na Gorenjskem je bila izbrana Ljudska univerza Radovljica, vanj pa se lahko vključijo mladi s celotne gorenjske regije. V program je trenutno vključenih 24 mladih iz različnih gorenjskih občin, od Kranja, Bohinja, Bleda, Radovljice... Z njimi se vsak dan srečujejo tri mentorice, ki so se izšolale na andragoškem centru: Vilma Kersnik (ki je tudi vodja mentorjev), Mateja Rozman in Mojca Šolar. Kot so povedale, se v program lahko vključijo mladi med 15. in 25. letom, ki so zapustili osnovno ali srednjo šolo oziroma fakulteto in pred tem niso pridobili temeljne osnovne ali poklicne izobrazbe. Zanimanje za program je bilo precejšnje, z vsakim kandidatom so na začetku opravili uvodni razgovor, v katerem so mladi povedali, kaj sploh pričakujejo od programa. Na koncu so v program sprejeli enajst deklet in trinajst fantov v starosti od 16 do 22 let (povprečna starost je 17 let). Večini od njih so vključitev v program svetovale svetovalke na zavodu za zaposlovanje. Udeležba v programu je brezplačna, še več, tisti mladi, ki so v PUM prišli prek zavoda za zaposlovanje, celo prejema-jo denarno pomoč oziroma študentsko stipendijo (ta znaša okrog 24 tisočakov mesečno), povrnjene pa imajo tudi potne stroške. Takih je v radovljiškem PUM-u večina, kar petnajst.

Od učenja angleščine do računalništva

In kako izgleda vsakodnevno dogajanje v PUM-u? Mladi v hotelu Grajski dvor v Radovljici, kjer ima PUM svoje prostore, preživijo vsako dopoldne med 8. in 14. uro. Kot poudarja vodja mentorjev Vilma Kersnik, PUM ni klasična šola, temveč gre za neformalen način pridobivanja znanj. Delo je razdeljeno v tri dele, projektno, individualno in interesno dejavnosti. Pri projektnem delu si skupina izbere določen

Prenova poklicnega izobraževanja in usposabljanja

Prenova poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji je doslej zajela 81 programov, približno toliko pa jih na to še čaka

V Andragoškem centru Slovenije v Ljubljani je bila v dneh med 7. in 9. majem že druga, tokrat slovensko-nizozemska delavnica v okviru programa Phare MOCCA (Modernisation of Curricula, Certification and Assessment in Vocational Education/Posodobljanje izobraževalnih programov, razvoj certifikatnega sistema in preverjanje kakovosti znanja v poklicnem izobraževanju). Prva delavnica v okviru istega programa je bila februarja letos, na njej pa so kot gostje sodelovali strokovnjaki iz Nemčije.

Program Phare MOCCA spodbuja nadaljevanje evropsko usmerjene prenove poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter postavljanje temeljev za uvedbo certifikatnega sistema v potrjevanju znanja pri nas. Pobuda za vključitev v program je prišla z ministrstev za šolstvo in šport ter za delo, družino in socialne zadeve, saj je prenova izobraževanja sestavni del naših priprav za vstop v Evropsko unijo; poleg pobudnikov sta v projekt vključena še Center za poklicno izobraževanje ter Andragoški center Slovenije. Naši evropski partnerji so strokovnjaki iz Nizozemske, Nemčije ter z Danske.

Reforma šolstva in izobraževanja ima dolgotrajne in usodne posledice, saj sadove korenite prenove v polni meri občutijo šele naslednje generacije, kar pomeni, da prenovitelji sami ne morejo realno oceniti uspešnosti svojega dela. Prav zato se hkrati s korenitimi posegi v sistem poklicnega izobraževanja pri nas pojavljajo tudi strahovi - ne le pred tem, koliko dela nas še čaka, temveč tudi pred možnostjo, da bi se - ob širjenju gimnazijskega izobraževanja - začelo poklicno in strokovno izobraževanje razvijati v "manjvredni" del šolskega sistema, ki bi se napajal s pomočjo negativne selekcije. So v Evropi našli modele usmerjanja mladih v poklice z odkrivanjem in primernim vrednotenjem posebnih, v prakso naravnanih sposobnosti?

Od sprejetja zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju v Sloveniji so minila tri leta in pol, tako da se je že začel vzpostavljati most med šolskim sistemom in trgom dela. Temeljni cilj tovrstnega izobraževanja pri nas je zagotavljati takšno pripravo na poklic, ki bo omogočila zaposljivost dijakov/vajencev/studentov, kar pomeni, da morajo ti na trg dela vstopani s pričakovano poklicno usposobljenostjo. Zato je treba načrtovanje in izvajanje poklicnega in strokovnega izobraževanja vedno znova primerjati s potrebami hitro spreminjajočega se trga dela doma in v Evropi.

Na Nizozemskem si v ta namen pomagajo z ustanavljanjem velikih regionalnih izobraževalnih središč (največjega obiskuje okrog 35 tisoč oseb), namenjenih ne le izvedbi že dogovorjenih programov, temveč takih, da so usposobljena tudi za razvoj novih poklicnih oblik. Velik del potreb, ki se pojavijo na trgu dela, je mogoče zadovoljiti z ustreznim kombiniranjem že obstoječih modulov in torej z že prisotnimi strokovnjaki. V pomoč jim je tudi certifikatni sistem, s katerim priznavajo (poleg siceršnjih 700 uradnih kvalifikacij) še vrsto delnih kvalifikacij, ki odpirajo pot v zaposlitev.

Prenova poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji je doslej zajela 81 programov, približno toliko pa jih na prenovo še čaka. Število na državni ravni priznanih kvalifikacij bo torej pri nas bistveno manjše kot na Nizozemskem, med drugim tudi zato, ker je po mnogih poklicih tako malo povpraševanja, da je izobraževanje zanje postalo predrago; poleg tega še nismo razvili sistema motiviranja ljudi za deficitarne poklice (po šiviljah je na primer precejšnje povpraševanje, vendar morajo šole zaradi premajhnega vpisa oddelke zapirati!), ne nazadnje pa je celotna zasnova sistema izobraževanja dokaj toga in se je zato težje prilagajati zahtevam trga. Izziv za premislek so lahko tudi medpodjetniški regionalni izobraževalni centri po nizozemskem zgledu.

Poleg vsega se bomo morali ozreti tudi po spečem, posebno zunaj šolskega sistema pridobljenem znanju, ki ga je - upoštevajoč raziskave - na Slovenskem veliko, nimamo pa še razvitega sistema za ugotavljanje in potrjevanje takega znanja. Strokovne temelje za uvedbo certifikatnega sistema v Sloveniji razvija Andragoški center, ki pripravlja tudi temelje za implementacijo zamisli v prakso.

Slavica Borka Kucler

Radovljica: Projektno učenje za mlade

"Našla sem samo sebe. Hvala za pomoč!"

Glavni cilj programa je, da bi mlade, ki so zapustili osnovno ali srednjo šolo, spodbudili k nadaljevanju šolanja

Šestnajstletna Maja je povedala: "V preteklem letu nisem počela nič. Posekala sem doma. Brez izobrazbe. Veliko sem 'spricala' pouk. Šolo sem zapustila, ker mi ni šlo. Potem sem izvedela za ta program. Danes sem vesela, da sem tu. Našla sem samo sebe. Koristno izrabim svoj čas." PUM ji je torej pomagal, da se je zopet postavila na noge. In kar je najvažnejše: Maja se je odločila, da se vrne v šolo.

To je zgodba, kakršno lahko povejo vsi udeleženci programa. Gre za program PUM - projektno učenje za mlade, ki ga že uspešno izvajajo v Radovljici, Celju, Murski Soboti, Slovenj Gradcu in Ljubljani. Projekt je namenjen mladim v starosti od 15 do 25 let, ki so zapustili osnovno ali srednjo šolo in danes nimajo izobrazbe. "Vsebina programa je zasnovana tako, da spodbuja mlade k nadaljevanju prekinjenega

izobraževanja, jim pomaga pri poklicnih odločitvah in jim omogoča nadgradnjo pomanjkljivih predhodnih znanj. Udeleženci se učijo osnov računalništva, pisanja prošenj, komunikacijskih spretnosti," pravi vodja mentorjev pri Ljudski univerzi Radovljica **Vilma Kersnik**. Vsak udeleženec lahko v programu ostane leto dni. Udeležba je brezplačna, še več, tisti mladi, ki so v program prišli prek zavoda za zaposlovanje, celo prejemajo denarno pomoč, ki znaša okoli 24 tisočakov mesečno. Povrnjene imajo tudi potne stroške. Program v vseh krajih financirajo ministrstvo za šolstvo in šport, zavod za zaposlovanje in lokalna skupnost.

V program je trenutno vključenih 25 mladih iz gorenjskih občin. Z njimi se vsak dan srečujejo tri strokovno usposobljene mentorice **Vilma Kersnik**, **Mateja Rozman** in **Mojca Šolar**. In kaj se dogaja v PUM? Mladi tam preživijo

vsak dopolden od 8. do 14. ure. Delo je razdeljeno na tri dele: projektno, individualno in interesne dejavnosti. Projekte delajo s skupnimi močmi. Vse naredijo sami. Mentorice jim stojijo ob strani in jim vedno priskočijo na pomoč, kadar zaškriplje. Z vsakim udeležencem se ukvarjajo tudi individualno, nudijo jim učno pomoč in osebne pogovore. Zelo pomembni so zaupni pogovori, saj ima večina udeležencev številne probleme doma ali v okolici. Omeniti je še treba, da so mentorice pri interesnih dejavnostih na pomoč priskočili tudi prostovoljci, ki so strokovno podkovani na posameznih področjih, od režiserjev, fotografov do umetnikov.

V Sloveniji je kar 30 odstotkov mladih, ki so zapustili šolanje. Mnogo od njih ostanejo brez zaposlitve, brez pravnega statusa in seveda brez denarja. Podatki zbujaajo skrb. Vsako leto osnovno-

šolsko šolanje zapusti več kot tisoč mladih, srednjo šolo pa okoli štiri tisoč. Doslej se s takimi mladimi ni nihče organizirano ukvarjal. Po novem se lahko vključijo v projekt, poimenovan PUM, ki so ga začeli na Andragoškem centru Slovenije izvajati po zgledu iz Danske.

Glavni cilj programa je torej, da bi mlade spodbudili k nadaljevanju šolanja. Doslej se je za to odločila dobra polovica udeležencev, ki so odločeni, da se vpišejo nazaj v šolo. Udeleženci se poleg pridobivanja koristnega znanja družijo, zabavajo in zelo koristno preživijo svoj čas. Mlad fant, ki ne želi biti imenovan, pravi: "Ej, ti, veš, če me ne bi bilo tukaj, me ne bi bilo več. Samega sebe sem bil že sit. Čisto nič nisem počel. Nič. Splača se hoditi v PUM. Zato kar napiši, da vsakomur, ki ne hodi v šolo, predlagam, da se vključi v program." Dober nasvet, kajne? (su)

PRENOVA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

V okviru programa Phare MOCCA (Posodabljanje izobraževalnih programov, razvoj certifikatnega sistema in preverjanje kakovosti znanja v poklicnem izobraževanju) so na Andragoškem centru Slovenije maja izvedli slovensko-nizozemsko delavnico. Program Phare MOCCA spodbuja nadaljevanje evropsko usmerjene prenove poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter postavljanje temeljev za uvedbo certifikatnega sistema v potrjevanju znanja v Sloveniji.

Na Nizozemskem ustanovljajo regionalna izobraževalna središča (največjega obiskuje okrog 35.000 oseb), ki izvajajo dogovorjene programe in programe za nove poklicne oblike. Velik del potreb je mogoče zadovoljiti s kombiniranjem obstoječih modulov in prisotnimi strokovnjaki. S certifikatnim sistemom priznavajo (poleg siceršnjih 700 uradnih kvalifikacij) še vrsto delnih kvalifikacij, ki odpirajo pot v zaposlitev.

Certifikatni sistem ugotavljanja in potrjevanja znanja (UPZ), pridobljenega predhod-

no oziroma neformalno, v Sloveniji razvija Andragoški center, ki je zasnovan širše kot na Nizozemskem. Pripravljene so teoretične podlage, aplikativne rešitve in načrt za razvoj mreže središč za ugotavljanje in potrjevanje znanja. Osipniki iz strokovnih izobraževalnih programov se veliko bolje znajdejo v praksi, kot v šolskih klopeh, mnogim so prav uspehi na delovnem mestu utrli pot do kariere. Nekatera podjetja so že doslej podeljevala potrdila, spričevala, celo višješolske diplome, vendar so imele vse te listine doslej le interni značaj. Prenova poklicne-

ga/strokovnega izobraževanja v Sloveniji zajema 81 programov, približno toliko pa jih na prenovo še čaka. Število na državni ravni priznanih kvalifikacij bo torej pri nas bistveno manjše kot na Nizozemskem, med drugim tudi zato, ker je po mnogih poklicih tako malo povpraševanja, da je izobraževanje zanje postalo predrago. Poleg tega še nismo razvili sistema motiviranja ljudi za deficitarne poklice (po šiviljah je na primer precejšnje povpraševanje, vendar morajo šole zaradi premajhnega vpisa oddelke zapirati!).

SBK

GORENJCI DOBILI SVOJO BORZO ZNANJA

Šestim borzam znanja, ki delujejo v Sloveniji, se je nedavno pridružila še sedma. Pretok najrazličnejšega, predvsem neformalnega znanja je Gorenjem omogočilo izobraževalno podjetje Freising iz Škofje Loke, ki mu pomaga občinski proračun. Sredstva za prvo borzo znanja na Gorenjskem pa bo vse leto prispevala tudi poslovna enota za varovalniške družbe Adriatic iz Kranja.

Škofjeloški borzi znanja je pot utrlo odlično delovanje vseh dosedanjih borz: osrednje v Ljubljani v Delavski knjižnici, v Dobi Maribor, v RIC-u Novo mesto, v KOR-CIS-u v Slovenj Gradcu, v Izoli in v Murski Soboti. Borze znanja so središča, v katerih se zbirajo, urejajo in posredujejo podatki o ljudeh, ki takšno ali drugačno znanje želijo pridobiti, in o tistih, ki ga ponujajo. Borze so namenjene izključno posameznikom in nepridobitnim ustanovam, ki se želijo učiti ali svoje znanje posredovati komu drugemu; podjetja svoje izobraževalne usluge lahko ponudijo drugje. Ena ključnih značilnosti borze znanja je namreč ta, da svoje usluge daje brezplačno, posamezniki, ki si znanje s pomočjo borze znanja izmenjajo, pa se o plačilu dogovorijo. Nemalokrat se za prejeto znanje oddolžijo s tem, da drugega naučijo nečesa, kar znajo sami.

Na borzi znanja se izmenjujejo najrazličnejša znanja. Prednost borze znanja je tudi v posredovanju najrazličnejših informacij, tudi o znanjih, ki jih ni mogoče pridobiti nikjer drugje. Cetrtina ponudb je iz jezikoslovja, sledijo računalništvo, matematika, ročna dela, likovna umetnost, šport, igre, glasba, fizika, psihološke in pedagoške vede, filozofija, turizem, gostinstvo, kemija in zdravstvo. Nekaj zanimivosti: kje dobiti star recept o domačem varjenju piva; kako kuhati po sudansko; kako zamenjati vtičnico; kje se naučiti kreativnega pisanja; kje pridobiti znanje o tem, katero vino ponuditi k različnim jedem in v kakšnih kozarcih; kako se naučiti čarovniških trikov; kako rešujejo ekološke probleme v zahodni Afriki; kako posušiti vrtno cvetje ...

Borze znanja so projekt Andragoškega centra Slovenije, poskusna je začela delovati leta 1992 prav tam. Zgledovali so se po modelu, ki ga je razvila ustanova The Learning Exchange v Chi-

cagu že leta 1971. Ameriška posredovalnica informacij je bila za zgled tudi drugim podobnim središčem po svetu. Poglavitna zamisel borze znanja je, da vsak človek lahko koga nekaj nauči («each one teach one»). Z borzo znanja se uveljavlja strategija vseživljenjskosti učenja in njenega temeljnega spoznanja, da se učimo vsi, vse življenje in povsod. Pomembni so vsi viri znanja in načini učenja, z borzo znanja pa se odpirajo možnosti za to, da ljudje pridobivajo zaupanje vase, v svoje sposobnosti, da se sami učijo in da lahko pomagajo drugim, da se učijo. Irena Benedik, vodja projekta samostojno učenje in učenje na daljavo v Andragoškem centru Slovenije upa, da bo borza znanja sčasoma prodrla v vsak večji slovenski kraj.

Kako postati član?

V praksi je to takole: pokličem na borzo znanja, ker se npr. želim naučiti neke borilne veščine. Informator na borzi znanja si zapiše vse moje podatke in preveri, ali v zbirki podatkov obstaja nekdo, ki ponuja tovrstno znanje. Denimo, da v tistem trenutku ni nikogar. Informator me o tem obvesti in mi predlaga, naj malo počakam. Čim se na borzi znanja pojavi nekdo, ki to znanje ima, me o tem brezplačno obvesti. Medtem sem se jaz morda odločila, da želim svoje znanje francoščine posredovati komu drugemu. Spet pokličem na borzo znanja in informator me brezplačno poveže z nekom, ki se tega jezika želi naučiti. O plačilu se člana borze dogovoriva sama.

Članov na borzah znanja in v Sloveniji je iz leta v leto več. Zdajle je okrog 7000 članov, vzpostavili pa so več kot 18.000 stikov. Po besedah Damjana Likarja, glavnega informatorja borze znanja v Škofji Loki, je že prvi dan po odprtju klicalo nekaj ljudi, ki so želeli pridobiti neko znanje ali pa po znanju povpraševali. Borza je torej v Škofji Loki začela s polnim zamahom in nadejamo se, da bo zaživela in »se prijela« tudi ta. Kdor želi, lahko pokliče na tel. 04 51 55 885.

Maja Korošak

Brezplačno izobraževanje tudi za obrtnike

V okviru izobraževalne organizacije Mitra so prejšnji mesec na Streliški ulici v Ljubljani odprli Središče za samostojno učenje, kjer si bodo obiskovalci pridobivali in širili znanja iz vseh stopenj tujih jezikov (angleščine, nemščine, italjanščine, francoščine), računalništva, slovenskega jezika ter splošna znanja.

V mirnem in prijetno opremljenem Središču so na voljo sodobne učne tehnologije: dva multimedijška računalnika, tiskalnik, TV, videorekorder, kasetofon s CD predvajalnikom. Tuje jezike se je mogoče učiti s pomočjo zgoščenk, avdio in video kaset, učbenikov, slovarjev in drugih pisnih gradiv. V Središču imajo obiskovalci na voljo številne računalniške programe: Windows 98, Word, Excel, Access, Powerpoint, Outlook, Autocad, Corel Draw, lahko pa seveda uporabljajo tudi internet.

Iz statističnih podatkov Andragoškega centra izhaja, da se obrtniki tovrstnega izobraževanja poslužujejo bolj malo (2,4%), čeravno so jim prednosti samostojnega učenja v Središču naklonjene: človek se uči na kraju, v času in ritmu, ki njemu najbolj ustreza.

Nezanemarljivo je dejstvo, da je učenje, svetovanje, uporaba tehnologij in gradiv v Središču brezplačno, kajti sofinancira ga ministrstvo za šolstvo in šport, svetovalno podporo pa nudi Andragoški center Slovenije. Projekt središč za samostojno učenje pri Andragoškem centru poteka že pet let.

Novo Središče za samostojno učenje Mitra ima sedež na Streliški ulici 12 v Ljubljani. Za obiskovalce je odprto vsak torek, sredo in četrtek med 11. in 18. uro. Ob vpisu je treba plačati le letno članarino, ki znaša 2.000 SIT, za dijake, študente in upokoјence pa 1.500 SIT. Pred obiskom je priporočljivo poklicati vodjo **Cveto Štokelj** na telefon: 01/2326 588 ali 041/518 234.

Magda Breznikar

"Dodatno" izobraževanje odraslih v Sloveniji

Raznolika ponudba za vse okuse

Da moramo za lastno izobrazbo skrbeti vse življenje ali pa vsaj pretežni del, postaja jasno tudi večini Slovencev. Dodatno izobraževanje je iz leta v leto večje, temu primerni pa sta tudi raznolikost ponudbe in smelost podajanja učne snovi. Z boljšo izobrazbo do boljšega delovnega mesta - vendar bi morali biti opravljeni tečaji priznani tudi s strani države, ugotavljajo pri Andragoškem centru.

Andragoški center je maja v Portorožu priredil strokovni posvet o kakovosti v izobraževanju odraslih, na katerem je poleg sto dvajsetih direktorjev organizacij za izobraževanje odraslih in izobraževalcev iz vse Slovenije prvič sodelovalo tudi ministrstvo za šolstvo in šport. Minister za šolstvo **dr. Pavel Zgaga** je v uvodnem govoru poudaril pomen vseživljenjskega izobraževanja in predstavil desetletno delo na tem področju. V tem času je naša država v letošnjem letu prvič preseгла eno milijardo tolarjev, vloženih v izobraževanje odraslih. Po popisu prebivalstva v letu 1991 so bili podatki glede doseganja povprečne izobrazbe v Sloveniji dokaj klavrní, saj je bila takrat povprečna doba šolanja (vsi navedeni podatki veljajo za starejše od 25 let) komaj 9,6 leta. Kar 46,4 odstotka prebivalcev pa je bilo nešolanega, saj je imelo le osnovno šolo ali pa še te ne (leta 1981 celo 59,6 odstotka), 43 odstotkov je imelo zaključeno dve-ali štiriletno srednjo šolo, preostalih 10,6 odstotka pa diplomu, magisterij in doktorat. Torej ni čudno, da je v času, ki zahteva visoko izobražene delavce, vsem ostalim pri iskanju primerne službe veliko težje. Zato se vedno več Slovencev odloča za dodatno izobraževanje.

"Stanje se vsako leto izboljšuje in prepričani smo, da bo ob naslednjem popisu prebivalstva izobrazbena raven nekoliko višja," pravi direktorica Andragoškega centra (AC) **dr. Vida A. Mohorčič Špolar**. Vendar dodaja, da bi morala država v nacionalnem programu v strokovnih podlagah, pripravil jih je AC, med drugim sprejeti tudi neformalno izobraževanje odraslih. Doslej se je namreč dogajalo, da opravljeni tečaji in dodatno izobraževanje niso bili uradno priznani in jih posameznik pač ni mogel uveljavljati pri iskanju ustreznega delovnega mesta. "Vsekakor se področje izobraževanja odraslih spreminja in z njimi tudi rešitve. Še pred desetletjem nepremostljivih ovir danes ni več, ponudba je zelo pestra, zato sem prepričana, da lahko vsak odrasel najde nekaj zase. Brez motivacije seveda ne bo šlo, a če ima človek cilj in je ta realno postavljen, ga je mogoče doseči. Potrebno je tudi žrtvovanje, a se da," je prepričana dr. Mohorčič Špolarjeva. Plačilo dodatnega izobraževanja pa je poglavje zase, saj marsikdo nima dovolj sredstev, da bi jih lahko vložil v nova znanja. Uradno registriranim brezposelnim je glede tega veliko 'lažje', saj je zanje šolanje, ki poteka v dogovoru s pristojnim zavodom za zaposlovanje, brezplačno. Vendar ga še vedno izkoristi premalo ljudi.

Udeleženci posveta so se poleg plenarnega dela udeležili tudi treh delavnic. V prvi je direktorica Dobe Maribor **Jasna Dominko Baloh** predstavila kakovost vodenja in upravljanja v organizacijah za izobraževanje odraslih, v drugi so obdelali kakovost izobraževanja in učenja odraslih, tretja delavnica pa je bila namenjena izkušnjam sodelovanja v evropskih projektih, ki jih je predstavila direktorica ljudske univerze Jesenice **Maja Radinovič**. **Kristina Menih - Mihalič**

Predstavljeni rezultati raziskave Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju

Slovenci med najmanj pismenimi

Najbolj pismeni so v skandinavskih državah, slabši od nas so le Portugalski, Poljaki in Čilenci

Pri Andragoškem centru Slovenije so včeraj predstavili rezultate mednarodne raziskave pismenosti odraslega prebivalstva, opravljene v 19 državah pod okriljem Unesca in OECD. Zajela je 10,3 odstotka svetovnega prebivalstva, katerega skupni BDP zanaša 51,6 odstotka svetovnega, načrtovana pa je bila tako, da je upoštevala statistično sliko odraslega prebivalstva glede na spol, izobrazbo, starost in regionalno pripadnost.

Raziskava je odkrivala raven pismenosti, ki jo raziskovalci razumejo kot "zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za delovanje odraslih v družini, na delovnem mestu in v okolju ter za doseganje lastnih ciljev in razvoj lastnega znanja in potencialov". 50- ali večodstotno pismenost dosegajo nordijske države. Sledi skupina razvitih držav s Kanado, Avstralijo, Novo Zelandijo, ZDA, Švico, Veliko Britanijo... Za slovensko javnost so rezultati nemalo presenetljivi, saj smo se znašli v tretji skupini, med funkcionalno najmanj pismenimi populacijami odraslih; nižje od nas so se uvrstili le še Poljska, Portugalska in Čile. Za nekaj mest bolje se odrežemo po deležu vključenosti odraslih v izobraževalne programe (z 31 odstotki smo na 12. mestu). Relativno dober rezultat dobimo, če merimo pismenost, sporočilno spretnost le glede na uporabnost za razmišljanje, slabo pa se nam godi glede na potrebno raven

znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami v besedilih, obrazcih ter slikovnih in matematičnih prikazih. Pisne spretnosti prebivalstva se najbolj spreminjajo glede na izobrazbo (o pretežni funkcionalni nepismenosti pri nas lahko govorimo vse tja do populacije s srednjo poklicno izobrazbo), starost (pismenost se z leti drastično zmanjšuje), izobrazbo staršev (na stopnjo pismenosti pomembno vpliva domača bralna kultura!) in zaposlitveni položaj (najslabše je med brezposelnimi). Besedilna pismenost je glede na spol nekoliko višja med ženskami, računska pa med moškimi.

V Sloveniji je le tretjina aktivnega prebivalstva med 16 in 64 letom vključena v izobraževalne programe za odrasle, dobra četrtina bi bila dejavna, če ne bi bilo ovir (čas, denar...), medtem ko se dobrih 40 odstotkov odraslih za dodatno izobraževanje sploh ne zanima. Delež slovenskega BDP, namenjenega izobraževanju, je pod povprečjem razvitih držav, izobraževanje odraslih pa je sploh mačehovsko obravnavano. Glavni pobudniki izobraževanja odraslih so pri nas zasebna podjetja in posamezniki. Lani je samo Gorenje namenilo izpopolnjevanju zaposlenih 800 milijonov tolarjev, medtem ko je država izobraževanju odraslih namenila milijardo in 100 milijonov tolarjev.

Slavica Borka Kucler

V mednarodni raziskavi o ravni pismenosti se je Slovenija uvrstila skoraj na rep

Slovenci – polpismen narod

LJUBLJANA, 15. – Na Andragoškem centru Slovenije so včeraj eno uro po javni razgrnitvi rezultatov v Parizu predstavili rezultate obsežne in več let trajajoče mednarodne raziskave o pismenosti odraslih v 20 državah. Slovenija se je tudi za poznavalce naših izobrazbenih primanjkljajev odrezala šokantno slabo: na področju tako imenovane besedilne pismenosti so (rahllo) slabši od nas le Poljaki, Portugalci in Čilenci. Boljši od nas pa so (po vrsti) Madžari, Švicarji (tako italijansko in francosko kot nemško govoreči), Čehi, Irci, Britanci, Nemci, Belgijci, Američani, Danci, Novozelandci, Avstralci, Kanadčani, Nizozemci, Finci, Norvežani in Švedi, ki se ponašajo z najvišjo ravnijo pismenosti.

Za razumevanje rezultatov raziskave je treba vedeti, da strokovnjaki pismenosti ne definirajo kot obvladanje pisanja in branja, temveč kot »zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za delovanje v družini, na delovnem mestu in v okolju ter za doseganje lastnih ciljev in razvoj lastnega znanja in zmožnosti«. Ločujejo tri vrste pismenosti: dokumentacijsko, računsko in besedilno pismenost; v raziskavi so vsako od teh razvrstili na pet ravni in preverjali z različnimi testnimi nalogami. Za ilustracijo – naloga v testu za preverjanje prve ravni besedilne pismenosti se je denimo glasila takole: s pomočjo navodil na steklenički ugotovite, koliko dni smete največ jemati zdravilo. Naloga za preverjanje dokumentacijske pismenosti za tretjo raven je od anketirancev zahtevala, da na voznem redu poiščejo, ob kateri uri odpelje v soboto zadnji avtobus,

naloga za preverjanje računske pismenosti na četrti ravni pa je bila takšna: s pomočjo preglednice o obrestovanih obrestih izračunajte, koliko denarja boste imeli, če vežete 10.000 tolarjev za dobo 10 let po 6-odstotni obrestni meri.

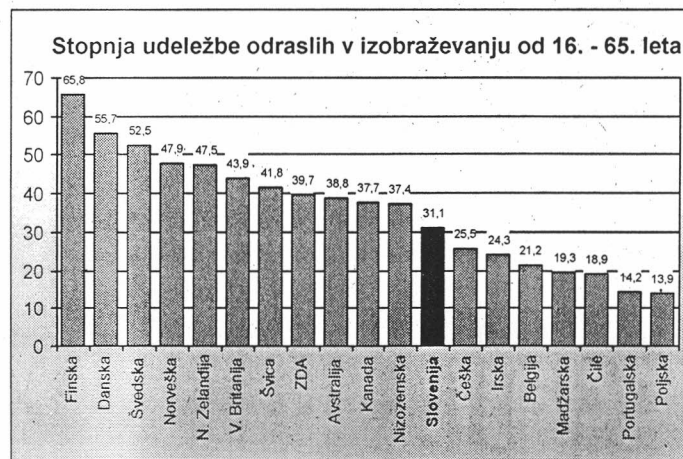
Nacionalna koordinatorica Ester Možina je povedala, da so raziskavo izpeljali s pomočjo mednarodno sprejetih testnih instrumentov in postopkov, ki so med drugim obsegali usposabljanje anketarjev in postopke ocenjevanja nalog, ter raziskavo (leta 1998) izvedli na reprezentativnem vzorcu 2972 anketirancev, ki so ustrezali tudi po spolu, zastopanosti regij, starosti in izobrazbi.

Rezultati raziskave pismenosti v Sloveniji, so pokazali, da kar od 65 do 70 odstotkov odraslih v Sloveniji ne dosega tretje ravni pismenosti, kar pomeni, da nimajo zadostnega znanja in spretnosti za razumevanje in uporabo informacij, ki jih vse-

bujejo različne vrste besedil, obrazci, grafi, ali za uporabo računskih operacij v vsakdanjem življenju, je povedala direktorica andragoškega centra dr. Vida Mohorčič Špolar. V povprečju smo se najslabše odrezali na področju besedilne pismenosti, najbolje pa v računski pismenosti. Razlike med spoloma niso zelo velike, v povprečju so ženske dosegle boljše rezultate v besedilni pismenosti, moški pa v računski. Najbolj pa bode v oči dejstvo, da obstaja pri nas zelo velika razlika med tankim slojem visoko pismene elite in veliko večino (pre)slabo pismenih ljudi; v skandinavskih državah so ti deleži veliko bolj enakomerni. Na Šved-

skem denimo kar 60 odstotkov manj izobraženih odraslih dosega 3., 4. in 5. raven pismenosti, na Slovenskem le 15 odstotkov.

Raziskava je pokazala, da na raven pismenosti odraslih najbolj vplivajo štirje dejavniki: izobrazba (zlasti začetna), starost, izobrazba staršev in zaposlitveni položaj. V Sloveniji je stopnja izobrazbe močno povezana z ravnijo pismenosti, kar ne velja za vse države. Nadalje se je pokazalo, da so pri nas na vseh treh področjih najbolj pismeni mladi odrasli med 20. in 24. letom, najslabše pa starejši med 55. in 65. letom. Pokazalo se je tudi, da dijaki v povprečju dosega komaj drugo raven, dosežki njihovih vrstnikov,

Protestantske države na vrhu, katoliške na dnu

Med najslabše pismenimi so v Sloveniji upokoenci, gospodinjice, kmetje in brezposelni, med najbolj pismenimi pa »uradniki«, »strokovnjaki«, »menedžerji in zakonodajalci«. Naravnost šokanten podatek pa je, da je v Sloveniji med naštetimi kategorijami zelo velik delež (nad desetimi odstotki) tistih, ki po tej raziskavi dosežejo le prvo raven pismenosti. Kar pomeni, da o tem, ali in kako izboljšati pismenost Slovencev, odločajo tudi polpismeni ljudje. V oči bode tudi dejstvo, da so med državami z visoko stopnjo pismenosti prevladujoče države iz protestantskega kulturnega kroga, med državami z nizko stopnjo pa, vključno s Slovenijo, katoliške. Vsaj omembe vredno je tudi opažanje, da je v najbolj »pismenih« državah politična zastopanost žensk najvišja. Ali je bila prej kura (visoka pismenost) ali jajce (vpliv žensk na politiko), je seveda posebno vprašanje.

ki se ne šolajo, pa so za 20 odstotkov nižji (vseh točk je bilo 500). Študentje v povprečju dosega tretjo raven pismenosti, njihovi vrstniki pa so slabši za 40 točk.

Tudi v tej raziskavi se je izkazalo, da nižje ravni pismenosti dosega posamezniki iz družin z nižjimi stopnjami izobrazbe. Ob tem pa so pomembni tudi dejavniki, povezani z bralnimi navadami in bralno kulturo že v najzgodnejših letih. Na primer odrasli, ki dosega višje ravni pismenosti, pogosteje omejujejo čas gledanja televizije pri otrocih. Zanimiva korelacija zadeva tudi ukvarjanje s prostovoljnimi dejavnostmi.

Slovenska raziskava je pokazala, da je pri nas največ, kar 41,5 odstotka odraslih takšnih, ki se ne izobražujejo in tega tudi v prihodnosti ne nameravajo početi. Tistih, ki bi se izobraževali, je dobrih 27 odstotkov, tistih, ki se izobra-

žujejo pa le 31 odstotkov, med temi je več moških. Ti deleži nas uvrščajo med države v zadnji skupini: v družbo s Čilom, Madžarsko, Poljsko, Portugalsko, Belgijo, Češko in Irsko.

In kaj bi po mnenju stroke veljalo storiti? Politika se bo vsekakor morala zamisliti, je bilo slišati ob predstavitvi rezultatov raziskave; in sprejeti ustrezne ukrepe za izboljšanje pismenosti in izobraženosti širokih slojev ljudi. Koristne bi bile podrobnejše raziskave posameznih vidikov pismenosti, čim prej bo treba sprejeti tudi nacionalni program izobraževanja odraslih, ki se že predolgo medij v parlamentarnih predalih. Po mnenju strokovnjakov za izobraževanje odraslih bi bilo treba povečati tudi delež BDP za izobraževanje odraslih z enega na dva odstotka.

RANKA VELJA

Smo na dnu v Evropi

**Slovenci manj dejavni v izobraževanju
Najbolj pismeni Skandinavci**

Ljubljana – Izsledki slovenske raziskave Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju, ki je del mednarodne raziskave o pismenosti odraslih, so za Slovenijo skrb zbujačo. Med 20 državami, večina jih je članic OECD, se je naša država v besedilni pismenosti (spretnost razumevanja in uporabe informacij v različnih vrstah besedil) uvrstila na skromno 17. mesto. Za nami so le Poljska, Portugalska in Čile. Tudi odstotek odraslih med 16. in 64. letom, ki so dejavni v izobraževanju, ni spodbuden – ta znaša le 31,1. Največ ljudi, ki se dodatno izobražujejo, skoraj 57 odstotkov, je na Finskem.

Slovensko raziskavo o pismenosti in udeležbi odraslih v izobraževanju je izvedel Andragoški center Slovenije (ACS) ob pomoči ministrstev za šolstvo in za znanost. Na odgovore v anketi jih je od 2972 oseb odgovorilo 69,5 odstotka vprašanih. Mednarodna raziskava je bila kot prva študija o pisni spretnosti odraslih v več državah zaključena.

Ena izmed nalog v preverjanju besedilne pismenosti na ravni, ki zadostuje za uspešno delovanje v družbi, se je glasila: ugotovite, katera izmed štirih filmskih kritik je bila najmanj ugodna.

na jeseni leta 1998, izvlečki pa so razkrili mednarodno primerljive podatke o ravneh in značilnostih pismenosti odraslih.

Na mednarodni ravni je presenetljiv podatek, da najmanj vsak četrti odrasli prebivalec iz dvajsetih držav ne dosega pismenosti, ki je potrebna za uspešno delovanje v vsakdanjem življenju in poklicu. V Sloveniji je takšnih odraslih od 65 do 70 odstotkov. Pismenost v raziskavi je bila razdeljena na pet ravni. Prva in druga raven pomenita, da odrasli nimajo zadostnih spretnosti v besedilni, dokumentacijski (razumevanje in uporaba podatkov v različnih dokumentih in obrazcih) in računski pismenosti (razumevanje in uporaba osnovnih računskih operacij). Šele tretja raven pismenosti namreč zadostuje za dejavno in uspešno vključevanje posameznika v sodobno družbo.

Pismenost je zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov, dejavniki, ki nanjo vplivajo, pa so izobrazba, starost, izobrazba staršev in zaposlitev odraslih. V Sloveniji, denimo, so najbolj pismeni tisti, ki so dobro izobraženi, medtem ko so na Švedskem, ki se je z drugimi skandinavskimi

državami v raziskavi najbolj odrezala, zelo pismeni tudi odrasli s triletno poklicno šolo.

Raziskava kaže, da so na vseh področjih pismenosti najboljši mladi odrasli (20 do 24 let), najslabši pa odrasli med 55. in 65. letom starosti. Otroci staršev z nižjo izobrazbo so manj pismeni kot otroci bolj izobraženih. Pomemben dejavnik, ki vpliva na ohranjanje in razvijanje pisnih spretnosti odraslih, je izobraževanje po koncu šolanja. V Sloveniji je nedejavnih kar 41,5 odstotka odraslih. Z 31,1 odstotka dejavnih odraslih, torej tistih, ki se izobražujejo »za vse življenje« smo se vnovič uvrstili na

Slovenci (83,3 odstotka) se dodatno izobražujejo za izpopolnitev v poklicu. Država je za izobraževanje odraslih lani namenila dobro milijardo tolarjev. Za zdaj so za izpopolnjevanja delavcev pri nas najbolj dovzetna podjetja. Gorenje, na primer, je zanje odmerilo kar 800 milijonov tolarjev. Zaposleni so, tako pri nas kot v tujini, bolj dejavni pri izobraževanju kot brezposelni.

rep lestvice, ob bok Čila, Madžarske, Poljske, Portugalske, Češke in Irske.

Na včerajšnji predstavitvi raziskave je direktorica ACS **Vida A. Mohorčič Špolar** navedla, da v Sloveniji ni bistvenih razlik v pismenosti moških in žensk. Slednje so sicer nekoliko boljše v pisanju, moški v računanju. Kot dejavnega človeka v izobraževanju je omenila zaposlenega moškega, starega od 29 do 33 let, s srednjo ali višjo izobrazbo.

Raziskava ne daje podatkov o nepismenosti (v Sloveniji je pisemenih okrog 97 odstotkov ljudi), temveč le o manj ali bolj pisemenih. Na vseh področjih pismenosti so se izkazale predvsem skandinavske dežele, Kanada in Nova Zelandija.

Aleš Čakš

Pismenost

Ranka Ivelja

Oni dan je moj šestošolec delal domačo nalogo. Ker so di med tiste »privilegirance«, katerih starši so visoko izobraženi, ljuba mu mati pa je zapovrh diplomirala iz slovenščine, je naivno menil, da bo domačo nalogo z nje-no pomočjo spisal,

kot bi mignil: »A mi lahko na hitro poveš, kaj so to anadiploza, epifora, anafora, geminacija, iteracija in epanalepsa,« me je milo pogledal s pripravljenim svinčnikom v roki. »Misliš epilepsija...« sem se poskusila izmotati iz sramote, kajti kar nekaj časa sem potrebovala, da sem se spomnila, da pojme, ki jih mora, kot kaže, obvladati vsak dvanajstletnik, vendarle poznam – naštudirati sem jih morala za izpit iz literarne teorije v prvem letniku slavistike.

In zdaj razumi, kdor more: otroke imamo tako genialne, da jih o zahtevnih literarnoteoretskih pojmi podučujemo že pri dvanajstih, odrasli pa smo tako katastrofalno slabo pismeni, da so še strokovnjaki za izobraževanje odraslih morali zajeti sapo, ko so izvedeli za rezultate mednarodne raziskave o stopnji pismenosti. Med 20 državami smo se namreč pri besedilni pismenosti (v računski smo bili za las boljši) uvrstili med zadnje štiri države z zelo podobnimi rezultati.

V tej raziskavi so s posebnimi, metodološko skrbno pripravljenimi testi ugotavljali, kako se odrasli znajdejo, ko je treba iz besedila izluščiti bistvo, najti zahtevano informacijo v voznem redu, članku, grafu, izpolniti obrazec, kako torej prebrano razumejo in znajo uporabljati v vsakdanjem življenju. Izkazalo se je, da blizu 70 odstotkov Slovencev ne obvlada tretje ravni pismenosti (od petih), kar po ugotovitvah strokovnjakov pomeni, da ne dosega tiste ravni pismenosti, ki je nujna za življenje v sodobni družbi. Da ne govorimo o tem, da je tiste, ki so komaj pismeni (na prvi ravni), najti tudi med strokovnjaki in celo zakonodajalci. Ob tem se je tudi znova potrdilo, kako malo se kot odrasli izobražujemo in kako malo knjig beremo v primerjavi z drugimi.

Tisto, kar bode v oči, je vsekakor izjemno skromen delež pismenih na najvišji ravni. To namreč pomeni, da je življenje v informacijski družbi pri nas prilagojena le tanka elita, ki lahko glede na to, s kakšnimi težavami do zahtevanih in potrebnih informacij prihaja večina državljanov, s temi pač na veliko

manipulira. Če je namreč tako težko s primerjavo dveh tortnih diagramov ugotoviti, kako so se v danem obdobju spremenili deleži nafte (vprašanje za četrto raven), kako je potemtakem mogoče pričakovati od volilcev, da se bodo kompetentno odločili za ta ali oni volilni sistem, razbrali, kaj se skriva v tem ali onem (političnem) predlogu.

Vzroki, ki botrujejo slabi pismenosti Slovencev, so preveč kompleksni, da bi lahko prst uperili samo v šolo (čeprav ni moč spregledati velikega deleža nezadostno pismenih med 16 do 20 let starimi) ali v (ne)skrb države za izobraževanje odraslih. Na stopnjo pismenosti namreč vpliva več dejavnikov, od izobrazbe, starosti, izobrazbe staršev do različne tradicije izobraževanja odraslih, s tem povezanega odnosa do znanja nasploh in same kulture. Ni mogoče namreč spregledati, da so se protestantske države odrezale bistveno bolje od katoliških. Toda, če se povrnemo k uvodu: ali je moč mimo dejstva, da se je slovenščina pred leti v neki raziskavi uvrstila med najbolj osovražene predmete? Res je sicer, da smo učne načrte zanjo temeljito prenovili, toda poučevali bodo isti učitelji, ki zdaj ne vidijo, da lahko z epiforami in anaforami otrokom književnost le do konca priskutimo, učbenike pa bržkone pisali isti avtorji, ki v vadnici za 6. razred zaimke »pояsnyujejo« takole: »Vsakdo se nanaša na navzočnost vseh oseb brez izjeme, vse pa na brezizjemno navzočnost vsega ostalega.« Toda če tovrstnih sadizmov ne homo izkoreninili, ne da bi seveda padli v drugo skrajnost in denimo frizerkam slovenščino skrčili na minimum, »ker je tako ali tako ne rabijo«, se pač ne gre čuditi, da Slovenci, potem ko odbrenkajo šolo, še slišati ne marajo več zanjo.

Morda pa bi se lahko kaj naučili od Fincev, ki so se po tej raziskavi uvrstili med najbolj pismene evropske narode (pa čeprav so bili pred drugo vojno ena najbolj nerazvitih držav). Finski šolski strokovnjaki na raznih konferencah namreč silno radi poudarijo, da so z reformami dosegli, da v šolo zelo radi hodijo tudi slabi učenci...

Lubi Slovinci!

Vsake toliko časa nas kaka mednarodna raziskava, spodbujena od Unesca ali kake druge ljudomile svetovne organizacije, dotolče. Bodisi da meri naše higienske navade ali preverja tukajšnje intelektualne sposobnosti, rezultati so ponavadi šokantno porazni. Najaktualnejša raziskava med dvajsetimi državami, večinoma članicami OECD, ki je merila raven pismenosti in so jo pred štirimi dnevi zjutraj predstavili v Parizu, opoldne pa že v Ljubljani (Sic!), je znova katastrofalna za Slovence. Na reprezentativnem vzorcu skoraj 3000 anketirancev vseh starosti, spolov,

Protestanti in ženske so bolj pismeni, pri nas in vobče

vseh vrst izobrazbe in lokalnih pripadnosti so ugotavljali pismenost državljanov. Pa ne le spretnosti branja in pisanja, tudi računanje obresti in drugo gospodinjstvo računstvo so preučevali, da o branju voznih redov, navodil za uporabo raznoraznih gospodinjstevskih artiklov sploh ne govorimo. Skratka, šlo je za "preverjanje zmožnosti razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za delovanje v družini, na delovnem mestu in v okolju ter za doseganje lastnih ciljev in razvoj lastnega znanja in sposobnosti". Tak je bil dobesedno učeni smoter raziskave, ki nas je pred Evropo in svetom spet enkrat brutalno oddaljila od najrazvitejših in nas naplavila med Poljake, Portugalce in Čilence. Pa saj družba sploh ni tako slaba, sami temperamentni, kultivirani narodi. Čudno: Madžari s svojim hermetičnim, arhaičnim jezikom so precej boljši od nas, da o Čehih, ki jim je že Trubar pred skoraj pol stoletja kritiziral potujčeni črkopis, sploh ne govorimo. Kako so se samo Peami, kot jih je imenoval Trubar, izkazali pri branju voznih redov. Seveda je bila tudi to ena od preizkušanih disciplin. Ni čudno, če je češki zadnji avtobus odpeljal mnogo pred našim.

Kar najbolj skrbi pri zadnjih raziskavah pismenosti, pa je podatek, da je med polpismenimi ali slabo

pismenimi ali funkcionalno nesposobnimi za dojetanje pisanih sporočil tudi veliko strokovnjakov, uradnikov, celo zakonodajalcev. To pa pomeni, da sodijo sem tudi tisti, ki so anketirali, pa celo oni, ki odločajo o tem, kako se bomo spopadli s polpismenostjo ali slabo pismenostjo. Circulus vitiosus, torej. Ups! Razumevanje latinskih izrazov med Slovenci je bilo po raziskavi sodeč mizerno. Tudi v tej disciplini smo v svetu med najslabšimi.

Podatek, da so protestantske družbe v povprečju bolj pismene od katoliških, je tudi dovolj kompromitirajoč za slovensko Cerkev, ki dolga stoletja igra na karto večje pokorščine nevednih. Brez tistih nekaj protestantov bi podlapska močvara na vekov veke hlapčevala tuji pameti. Če ne bi pred 450. leti Trubar svojih "lubih Slovencev" razsvetlil s svojimi "puhštabi" in jih okužil z nalezljivim nacionalnim pogumom, ne bi tako možato zagospodarili s svojo usodo, kot smo. In če ne bi samo možato gospodarili, ampak tudi ženstveno, bi bila danes naša pismenost definitivno na višjem nivoju. Saj je vobče znano, da ženske berejo več. Skandinavci so to že davno znali izkoristiti in so jih množično pripustili v politiko. Pri nas jih je tako malo, da jim niti večja pismenost ne pomaga. Kvečjemu škodi jim, njihovi manj pismeni, a zmagoviti kolegi imajo tako samo še več neugodnega orožja zoper njihovo ravnanje.

Sicer pa kaj bi se čudili narodu, ki se mu že prvi slovstveni spomenik začne z besedami E, če bi naš ded ne grešil!

Melita Forstnerič Hajnšek

Najprej Lady, potem šok

Aleš Čakš

Še največji strokovnjaki dvomljivci, ki spremljajo izobraževanje odraslih in njihovo znanje za življenje, so presenečeni, celo šokirani zaradi izsledkov raziskave o pismenosti Slovencev. Kako tudi ne, med 20 državami, večinoma članicami OECD, se je Slovenija na mednarodni ravni zlasti v besedilni pismenosti (razumevanje in uporaba informacij v raznih besedilih) uvrstila na dno Evrope. Slabši od nas so denimo le Poljaki in Portugalci.

Andragoški center Slovenije, ki je izvedel slovenski del raziskave pismenost in udeležbe odraslih v izobraževanju, je pravzaprav osupnil nad skrb zbujujočimi podatki o pismenosti Slovencev. Stroka je namreč pričakovala, da se bomo uvrstili v zlato sredino. Sistem izobraževanja odraslih ni slab – navsezadnje je delo našega andragoškega centra kot enega najboljših na svetu nedavno pohvalil ugledni finski strokovnjak dr. Timo Toivainen – težava je le ta, da se Slovenci po končanem šolanju pomanjkljivo oziroma sploh ne izobražujejo.

Če je presenetljiv podatek, da smo Slovenci manj pismeni v Evropi, potem številke, ki govorijo v prid Skandinavcev, ne presenečajo prav nikogar. Severnoevropske države vlagajo v izobraževanje večje vsote denarja kakor mi, odrasli (raziskava je zajela tiste med 16. in 65. letom) se tudi po končanem šolanju za vse življenje učijo več in dlje časa. Pri nas je po koncu šolanja dejavnih le 31,1 odstotka odraslih, pa še ti so stari manj kakor trideset let. Prebivalci nad 50. leti se, žal, skorajda ne izobražujejo več.

Na Švedskem niso – tako kakor je sicer značilno za vse države, vključene v raziskavo – dejavni le mlajši odrasli, visoko raven pismenosti (od petih ravni tretja že zadostuje za normalno življenje in delo v sodobni družbi) dosegajo celo ljudje samo s poklicno izobrazbo. To bi si morali slovenski snovalci strategije izobraževanja odraslih še zlasti zapomniti. Finci so od vseh najbolj dejavni v izobraževanju po koncu šolanja, od 5,1 milijona ljudi se jih več kakor milijon vključuje v »učenje za vse življenje«.

Tudi druge kandidatke za pridružitve Evropski uniji, Češka, na primer, so v pismenosti boljše od nas. Da smo Slovenci od njih nekolikanj boljši v računskih operacijah, ni ravno uteha. Odrasli Čehi, ki se hočejo izobraževati, dobivajo od države veliko denarja, v Sloveniji je šolsko ministrstvo odraslim lani prvič odštelo več kakor milijardo tolarjev. Sliši se veliko, čeprav so pri nas za zdaj izobraževanju odraslih še najbolj naklonjena podjetja, ki vedo, da gospodarskega napredka brez sposobnih delavcev ni. Milijarda tolarjev ministrstva pa ob znesku 800.000 tolarjev, kolikor je Gorenje prispevalo za dodatno izobraževanje svojih zaposlenih, v hipu zbledi. Eden izmed odgovorov, kako bolje izobraziti slovenski narod, je torej očitno – država naj nam daje več denarja in mogoče bomo v znanju in sposobnostih na delovnem mestu le napredovali.

Slovenski šolski sistem je takšen, kakršen je. Kaj bo v naslednjih letih še prinesla prenova šolstva, bomo videli, na dlani pa je, da moramo k izobraževanju spodbujati ne zgolj mlade ljudi, marveč tudi Slovence, starejše od 40 in 50 let, med njimi tudi tiste, ki imajo le osnovno ali poklicno izobrazbo. Na tem mestu očitki kritikov našega šolstva, da so šolarji preobremenjeni z učenjem za življenje nepotrebne snovi, niso nezamisljivi. Ali, še drugače. So višje ravni zahtevnosti pri maturi, denimo, res tako potrebne, ko pa vidimo, da veliko Slovencev (vsaj vsak četrtri) ne zmore osnovnih funkcij pismenosti, ki zadostujejo za življenje v sodobni družbi? Se bomo s svojim šolskim sistemom po teh nesporodnih izsledkih še naprej hvalili, kako pametni in iznajdljivi smo?

Novozelandci so se pri raziskavi izkazali kot največji bralci knjig. Na mesec preberejo največ literature, Slovenci smo spet na repu. Nič novega in spet nič presenetljivega. Še zlasti ne ob izjavi učiteljic, ki so na enem izmed posvetov o učiteljski zbornici dejale, da pri silni vnemi za napredovanje ne utegnejo brati strokovnih člankov, revij, kaj šele knjig. A nekaj časa jim le ostane in takrat poprimejo za Lady. In potem se čudimo, zakaj smo manj pismeni od drugih Evropejcev.

rsi 3 – 14.05

Janus

V mednarodni raziskavi o pismenosti smo Slovenci pristali na dnu. Skoraj 70 odstotkov odraslih v Sloveniji nima zadostnega znanja za razumevanje najosnovnejših besedil, obrazcev in navodil, ki jih uporabljamo v vsakdanjem življenju. Kaj pomenijo te ugotovitve in kako jih pojasniti, bodo povedali avtorji raziskave iz Andragoškega centra.

Stran 3 *O pismenosti*

Trenutek (grenke) resnice

Že dolgo ni kak projekt v strokovni javnosti zbudil toliko zanimanja, kot ga je mednarodna raziskava z na videz suhoparnim naslovom Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju, v katero je bilo leta 1998 zajetih dvajset držav: Kanada, ZDA, Avstralija, Nova Zelandija, Čile, Nizozemska, Velika Britanija, Irska, Belgija, Nemčija, Danska, Švedska, Norveška, Finska, Portugalska, Švica, Poljska, Češka, Madžarska in Slovenija. Po dobrem letu in pol je njene rezultate - s posebnim poudarkom na Sloveniji - predstavil Andragoški center Republike Slovenije.

TRENUTEK (GRENKE) RESNICE

Izsledki obsežne mednarodne raziskave, v katero je bila jeseni 1998 zajeta tudi Slovenija, so za nas - v nasprotju s pričakovanji - porazni

Že dolgo ni kak projekt v strokovni javnosti zbudil toliko zanimanja, kot ga je mednarodna raziskava z na videz suhoparnim naslovom Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju, v katero je bilo leta 1998 zajetih dvajset držav: Kanada, ZDA, Avstralija, Nova Zelandija, Čile, Nizozemska, Velika Britanija, Irska, Belgija, Nemčija, Danska, Švedska, Norveška, Finska, Portugalska, Švica, Poljska, Češka, Madžarska in Slovenija. Po dobrem letu in pol je njene rezultate - s posebnim poudarkom na Sloveniji - predstavil Andragoški center Republike Slovenije, ki je pred tiskovno konferenco omogočil tudi neposredno telefonsko spremljanje osrednje novinarske konference, ki je potekala na sedežu OECD-ja v Parizu ob izidu mednarodnega poročila.

Na pariški novinarski konferenci so se osredotočili predvsem na splošna spoznanja, med katerimi je eno najpomembnejših, da v povprečju eden od štirih anketirancev ne zadosti potrebni pismenosti oz. ne dosega minimuma, potrebnega za uspešno delovanje in sodelovanje v sodobni družbi. Pismenost v tem okviru pomeni "zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za delovanje odraslih v družini, na delovnem mestu in v okolju ter za doseganje lastnih ciljev in razvoj lastnega znanja in potencialov". V raziskavi so ločili besedilno, dokumentacijsko in računsko pismenost, vse pa so razdelili na pet ravni, pri čemer šele umestitev na tretjo raven zagotavlja uspešno vključevanje posameznika v družbo.

Duhovni in intelektualni reveži

Raziskovalci so ugotovili velike razlike med državami in tudi znotraj posameznih držav. Vseskozi pa se je pojavljal isti vzorec, v katerem so se najboljše odrezale štiri skandinavske države (kot je pomenljivo ugotovila dr. Manca Košir, so v državah z najboljšimi rezultati praviloma na ključnih političnih položajih ženske!), najslabše pa Čile, Portugalska, Poljska in Slovenija - oboje v različnih primerih v različnem vrstnem redu. Razlike med posameznimi regijami so prav tako najmanjše v skandinavskih državah kot tudi prepad v znanju med starejšimi in mlajšimi prebivalci (v korist zadnjih). V vseh državah se najbolj izobražujejo ljudje z najvišjo izobrazbo, kar se pozna tudi na osebnih dohodkih. Prav tako je raziska-

nacionalnega razvoja izobraževanja. (Rezultati so pač rezultati in se ne ozirajo na deklarativne politične floskule oz. so od njih neodvisni.) Seveda pa analiza ni odgovorila na vprašanje, kako položaj v posameznih državah izboljšati, nakazala je le pomen tega, kar države načrtujejo, da bi zboljšale izobraževanje odraslih. Dobro pismeni in izobraženi ljudje namreč povsod po svetu veliko lažje dobijo zaposlitev, prav tako si lažje zagotovijo kakovostno življenje (s tem je povezana tudi daljša življenjska doba), njihovo delo zagotavlja višjo dodano vrednost ...

Je naše mesto res na dnu?

In kaj so pokazali izsledki natančne analize Andragoškega centra (ki je odlično opravil delo v sodelovanju z Uradom RS za statistiko, Fakulteto za družbene vede, Inštitutom za raziskovanje medijev idr.)?

V vsej analizi ne naletimo niti na en podatek, na katerega bi bili lahko ponosni ali ki bi nam vsaj vlival upanje, da v prihodnosti ne bomo še bolj zaostajali za razvitim svetom. Pa pojdemo lepo po vrsti:

65 do 70 odstotkov odraslega prebivalstva ne dosega tretje ravni pismenosti, torej minimuma za normalno delovanje v družbi. Toliko ljudi namreč "nima zadostnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil, obrazci in slikovno prikazani podatki ter za uporabo računskih operacij v vsakdanjih okoliščinah". Na drugi strani se na najvišjo raven uvršča le 13 odstotkov Slovencev (za primerjavo: 60 odstotkov Švedov). Dejavniki, ki v Slo-

obiskujejo šolo, in tistimi, ki že delajo, seveda v korist prvih. Prav tako na nivo pismenosti pomembno vplivajo družinsko okolje in bralne navade oz. bralna kultura. Po pričakovanju dosejajo nižje ravni pismenosti ljudje iz družin z nižjimi stopnjami izobrazbe.

Najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na ohranjanje in razvijanje pisnih spretnosti v odrasli dobi, je izobraževanje po končanem šolanju, zato se je raziskava dotaknila tudi tega problema. Rezultati analize so tudi v tem primeru pokazali črno sliko. V okviru raziskave je udeležba v izobraževanju pomenila, "da je odrasli v zadnjih 12 mesecih sodeloval v enem ali več izobraževanjih, to pa je trajalo več kot šest ur". Slovenija se je, tokrat v družbi Čila, Madžarske, Poljske, Portugalske, Belgije, Češke in Irske, ponovno uvrstila na dno, med države, kjer je stopnja udeležbe v izobraževanju odraslih manjša od 35 odstotkov (v skandinavskih državah je, nasprotno, višja kot 50 %). Pri tem so kolikor toliko dejavni (31,1 %) mlajši in višje izobraženi prebivalci, tipičen nedejaven prebivalec pa je moški, starejši od 50 let.

Kaj storiti?

In kaj lahko oz. mora Slovenija storiti v tem nezavidljivem položaju? Verjetno bi bilo najsmotrnejše preučiti ukrepe razvitih in učinkovitih držav, v zrcalu katerih smo ugledali svojo ubogo podobo. Med njimi je morda najzanimivejša Finska, ki je bila še pred nekaj desetletji bliže Sovjetski zvezi kot Švedski, danes pa zadnje v marsičem celo prekaša. Med številnimi potezami, ki jih je začela vleči še pred vstopom v Evropsko unijo, sta bili: vlaganje v prebivalstvo z nižjo izobrazbo in odločitev, da je treba v šolah največjo pozornost posvetiti pozitivni samopodobi učencev ter krepitvi njihove samozavesti, vedoželjnosti in ustvarjalnosti (danes žanjejo uspehe teh prizadevanj tudi v obliki zmanjševanja števila samomorov, ki so

podkin. Tudi tako je raziskava pokazala, kako pomembno vpliva na stopnjo pismenosti prebivalstva kakovost začetnega izobraževanja, nič manj pomembna pa tudi ni motiviranost ljudi za vseživljenjsko izobraževanje - tudi glede tega so se države razvrstile v tri skupine, v že omenjeni zgornjo in spodnjo ter v najštevilčnejšo nekako na sredini.

Analiza je dala vpogled v globalno življenje posameznika na poklicni in zasebni ravni, pri čemer smo Slovenci, ki smo v celoti med 20 državami zasedli 17. mesto, izpadli kot duhovni in intelektualni reveži brez vizije

Svedov). Dejavniki, ki v Sloveniji močno vplivajo na uspešnost odraslih, so izobrazba, starost, izobrazba staršev in zaposlitveni položaj, pri čemer je treba poudariti, da npr. v skandinavskih državah tudi manj izobraženi delavci nimajo težav s pismenostjo, saj imajo številne možnosti za pridobivanje in ohranjanje pisnih spretnosti.

Tudi razlike med starostnimi razredi so velike, največja pa je med skupino mladih med 20. in 24. letom in tistimi, ki so stari 55 do 65 let. Zanimiv je tudi podatek, da so pomembne razlike med mladimi, ki

stevilna samomorov, ki so resno - tako kot pri nas - načenjali njihovo družbo). Zvišati bi bilo treba tudi poprečno dobo šolanja, saj imamo med 20 državami najkrajšo, konec koncev pa bi Andragoški center Republike Slovenije lahko predlagal Državnemu zboru, da razglasi 8. september, svetovni dan pismenosti, za državni praznik, saj bi se tako morda država kot tudi vsi njeni državljani končno zbudili iz sna in se zavedli, da s sedanjim odnosom do vseživljenjskega izobraževanja ne bomo prišli daleč ...

TINE LOGAR

V Sloveniji nizka stopnja pismenosti

Slovenija je po stopnji pismenosti na 16. mestu med 20 državami, ki so še sodelovale v mednarodni raziskavi o pismenosti odraslih. Andragoški center Slovenije je na včerajšnji seji republiškega strokovnega sveta za izobraževanje odraslih predstavil izsledke nacionalne raziskave Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju, ki je del mednarodne raziskave. Njen cilj je bila primerjava pisnih spretnosti odrasle populacije med državami, različnimi jeziki in kulturami. Razumevanje pismenosti sloni na predpostavki, da je pismenost sestavljena iz vrste spretnosti, ki pomenijo zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za delovanje v vsakodnevnih dejavnostih odraslih v družini, na delovnem mestu in v okolju ter za doseganje lastnih ciljev, razvoj lastnega znanja in potencialov. Raziskava je zajela 10,3 odstotka svetovnega prebivalstva in kaže, da eden od štirih prebivalcev ne dosega zadostne ravni pismenosti za delovanje v sodobno tehnološko opremljeni družbi. (sta)

Slovenija

ANAZIJA RAVNE NA KOROŠKEM
Na gradu 4, Ravne na Koroškem

Izgubljeni

April Šrav
1995
Gradec

Slovenj Gradec
Slovenija

program

nezadostnim

3/94

ic na Koroškem

lektro Ljubljana
vino distribucija za distribucijo
kavčična energija d.o.o. Ljube Ljubljana
T. 1375990 ZA EL.

13,00

20068

ESAO

14 C.

LJUBLJANA

VIZIJA SLOVENIJA

KOPOMIN

0
2.236,00

10

J

NA

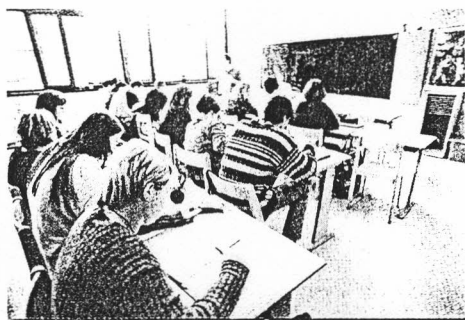
Kaj pomagajo šole, če se velik del ljudi ne
zmore prebiti čez malo bolj zahtevne
obrazce in papirje.

V prvi mednarodni raziskavi pismenosti odraslih v več kulturah in jeziki je Slovenija med dvajsetimi državami pristala na koncu lestvice, medtem ko so prva mesta zasedli Skandinavci. Slovenska uvrstitev je šokirala tako javnost kot strokovnjake, saj so bili ti prepričani, da sodimo v zlato sredino.

Ali lahko verjamate trditvi, da skoraj sedem desetih Slovencev po branju štirih filmskih kritik ne zna izbrati najmanj ugodne in da iz voznega reda ne zna razbrati, ob kateri uri v soboto odpelje zadnji avtobus? Najbrž nas je malo, ki bi odgovorili pritrdilno. A gre za dejstvo, ki ga je potrdila prestižna mednarodna raziskava pismenosti v dvajsetih državah. Medtem ko podobne naloge z lahkoto rešujejo Švedci, ki imajo samo poklicno izobrazbo, so za številne naše dijake pretirni orehi, saj ti v

26/2000 • MAG

med pismenimi

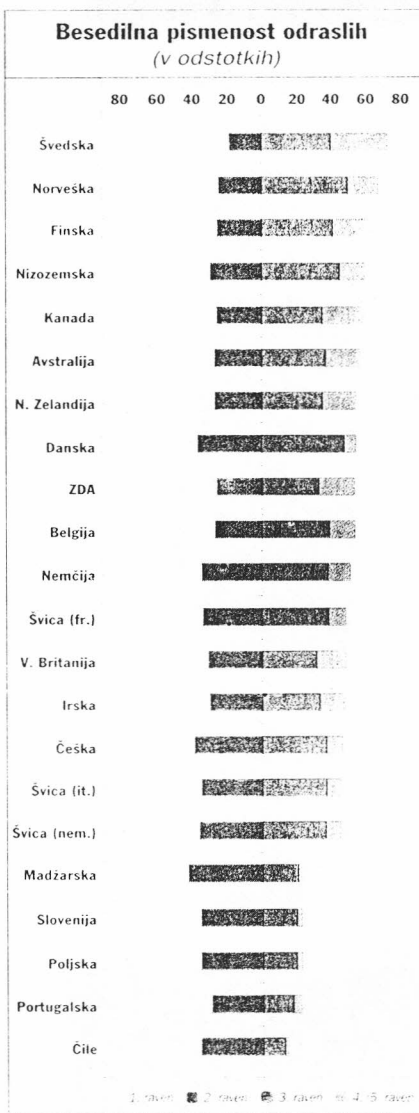
Slovenski dijaki poklicnih šol v nasprotju s švedskimi, denimo, povečini ne dosežejo tretje ravni pismenosti.

povprečju dosegajo nižjo, drugo raven pismenosti.

Dvainštirideset odstotkov odraslih Slovencev je pristalo na najnižji ravni besedilne pismenosti, kar pomeni, da jim je med drugim vendarle uspelo iz navodil na steklenički razbrati, koliko dni smejo jemati zdravilo. Nič manj boleče ni spoznanje, da zanemarljivo malo Slovencev iz preglednice o hranilni vrednosti živil zna ugotoviti odstotek kalorij skupnih maščob v sendviču.

V jeziku stroke to pomeni, da sedemdeset odstotkov prebivalstva v Sloveniji ne dosega tretje ravni pismenosti, torej nima zadostnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil, obrazci in slikovno prikazani podatki, ter za uporabo računskih operacij v vsakdanjih okoliščinah.

Umik Francije. V okviru mednarodne raziskave pismenosti odraslih, v kateri je ob Sloveniji sodelovalo devetnajst držav, je Andragoški center Slovenije (ACS) pred dvema letoma izpeljal nacionalno raziskavo. Leta 1994 in 1995 se je v projekti vključilo prvih dvanajst držav (Kanada, Avstralija, ZDA, Nizozemska, Nova Zelandija, Francija, Velika Britanija, Irska, Nemčija, Švedska, Poljska, Švica), leta 1998 pa je bila raziskava izpeljana v preostalih državah (Sloveniji, Italiji, Madžarski, Norveški, Danski, Čilu, Finski in Portugalski). Francija je rezultate raziskave umaknila pred objavo zaradi bojazni, da ti niso primerljivi, podatki za Italijo pa

niso vključeni v mednarodno poročilo zaradi velikega izpada anketirancev.

Raziskava je začela 10,3 odstotka svetovnega prebivalstva, bruto družbeni proizvod teh držav pa pomeni 51,6 odstotka svetovnega BDP. Projekti sta vodila kanadski inštitut za statistiko in ameriški inštitut za testiranje v izobraževanju iz Princetona, podpile pa mednarodne organizacije OECD, Eurostat in Unesco. Nacionalni preskus je prvi objektivno preverjanje pismenosti odraslih v Sloveniji na reprezentativnem vzorcu

Sodobne tehnologije zahtevajo višje ravni pismenosti.

odraslih, starih od 16 do 65 let, ki je obsegal 2972 oseb.

Pri preverjanju pismenosti so anketiranci reševali naloge iz vsakdanjega življenja iz besedilne, dokumentacijske (razumevanje informacij v dokumentih in obrazcih) in računske pismenosti. Bistvo raziskave ni ugotoviti, ali odrasli sploh znajo brati in pisati, temveč ali te spretnosti dovolj dobro obvladajo. Spretnost natančnega in kritičnega branja pravega gradiva ter iskanje zelenih informacij in podatkov sta namreč izjemno pomembni spretnosti v svetu dela. Dosežki so anketirance uvrščali na lestvice od nič do petsto točk na petih ravneh. Pismenost na prvi in drugi ravni je po mnenju svetovnih strokovnjakov zelo sibka, glede tretje ravni pa se niso mogli zloiniti, ali zadošča zahtevam sodobne družbe. Postavljajoč vse to lahko dejstvo, da se prebivalstvo Slovenije povečini ne povzpne niti do tretje stopničke in da nas je v tem višji zanemarljivo malo, nam kot katastrofo. Po besedah dr. Vide Mohorčič, Spoln. direktorice andragoškega centra in vodje projekta nacionalne raziskave, so pričakovati, da se bodo uvrstili v zlato sredino, vendar smo končali na koncu lestvice. V besedilni in dokumentacijski pismenosti na prvi in drugi ravni kar in četrtina svetovnega prebivalstva, medtem ko smo v računski pismenosti za spoznanje celotnega

Osramočeni v OECD. Na pogluben odgovor, katere rezultate so se posebej opozorili na

Iskanje informacij in izpolnjevanje obrazcev je slovenskim anketirancem delalo precejšnje težave.

Branje je pomemben dejavnik pismenosti. Tisti na nižjih ravneh pismenosti redno berejo iz največ dveh virov.

mednarodni tiskovni konferenci na sedežu OECD v Parizu, kjer so nas omenili dvakrat - skupaj s Portugalsko in Poljsko kot najnižje uvrščene v Evropi ter ob Veliki Britaniji kot državo, pri kateri se kažejo velikanske razlike med najbolj in najmanj pismenimi. Za Slovenijo so se uvrstili samo Poljska, Portugalska in Čile, na prva mesta pa so se povzpele skandinavske države.

Na pisne spretnosti odraslih najbolj vplivajo izobrazba posameznika in njegovih staršev, starost in zaposlitveni položaj. Pri nas je pismenost še posebno tesno povezana z izobrazbo, kar ne velja za nekatere druge države. Skandinavci s poklicno izobrazbo so na primer izredno pismeni, kar strokovnjaki pojasnjujejo z dobrimi možnostmi za pridobivanje in ohranjanje pisnih spretnosti tudi po končanem šolanju.

V Sloveniji so se kot najbolj pismeni izkazali mladi odrasli med 20. in 24. letom. Dijaki v povprečju dosegajo drugo raven, študentje šele tretjo. Rekordno slabo (kot najslabši v Evropi, za nami pa je samo Čile) smo se odrezali na lestvici dokumentacijske pismenosti med tistimi, ki z nedokončano srednjo izobrazbo dosežejo tretjo ali višjo raven. Razlike med spoloma v naši državi, kar zadeva pismenost, niso velike. Ženske so nekoliko boljše v besedilni, moški pa v računski pismenosti.

Koordinatorica raziskave mag. Ester Možina je poudarila, da nam raziskava ponuja orodje za učinkovite ukrepe pri izboljšanju kakovosti izobrazbe in uporabnosti znanja. O izsledkih raziskave strokovnja-

kinje ACS ne dvomijo in so v tem smislu pomirile nekatere pomisleke na novinarski konferenci. Izkazalo se je, da se preobrat pri našem žalostnem povprečju v pismenosti zgodi šele na srednješolski stopnji, medtem ko šele višja šola zagotavlja stabilnost pri pisnih spretnostih. Z naraščanjem starosti se raven pismenosti pri Slovencih bistveno slabša, posebno skrb zbujujoče pa je stanje med prebivalstvom na podeželju.

Družina - podaljšana roka pismenosti. In vendarle izobrazba ne pojasnjuje vseh razlik pri pismenosti. Po eni strani je v mednarodni primerjavi po formalni izobrazbenosti Slovenija nad povprečjem držav OECD, pri pismenosti pa je zelo spodaj. To seveda precej pove o kakovosti naše izobrazbe. Razlike so zelo velike pri manj izobraženih in vlaganje vanje bo bolj učinkovito, je prepričana mag. Možina. Žalostna je resnica, da starejši Slovenci s priznano končano srednjo šolo obtičijo na najnižji ravni pismenosti. Vzemirljiv je še en podatek: odrasli, katerih starši imajo srednješolsko izobrazbo, dosežejo pismenost na tretji ravni in višje, kar pomeni, da je družina v resnici podaljšana roka pismenosti.

Branje je eden pomembnih dejavnikov pismenosti. Kot najbolj vneti bralci knjig so se izkazali Nizozemci, Čehi, Irčani in Nemci, tudi v Sloveniji je polovica takih, ki preberejo vsaj eno knjigo na mesec. Strokovnjaki so razodeli, da so tisti, ki več gledajo televizijo, manj pismeni. Slovenci v tem pogledu ne pretiravamo, saj nas samo tretjina gleda televizijo več kot dve uri na dan, a smo kljub temu pristali na repu lestvice pismenih.

Bogat vir za učenje odraslih so prostovoljne dejavnosti, ki se jih na Švedskem udeležuje polovica prebivalcev. Sloveni-

Mag. Ester Možina:

»Raziskava je orodje za učinkovite ukrepe.« Tiskovna konferenca v andragoškem centru: svačila s sedeža OECD.

Dr. Vida Mohorčič

Špolar ne skriva, da so ugotovitve mednarodne raziskave osupnile slovenske raziskovalce.

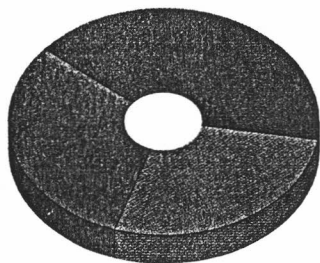
ja ima na tem področju hud primanjkljaj in treba je zmanjšati zaostanek za drugimi državami, je svojo predstavitev sklenila mag. Možina.

Skrb zbuja tudi veliko število odraslih, ki se nočejo izobraževati, kajti nedejavnost povečuje nepismenost. O nizki stopnji vključenosti odraslih Slovencev v izobraževanje (tu so spet v vrhu Skandinavci) je spregovorila sodelavka ACS mag. Jasmina Mirčeva. Odrasli po petdesetem letu se manj izobražujejo, spol pa pri tem nima bistvene vloge, čeprav so moški nekoliko bolj aktivni. Največ se izobražujejo zaposleni pri delodajalcu in v svobodnem poklicu, brezposelni pa zelo malo. Kot ovire navajajo neustrezno ponudbo, preveliko zaposlenost, predrago izobraževanje in premalo časa.

Pogubni rezultati mednarodne raziskave bodo nedvomno slabo vplivali na podobo Slovenije v Evropi, obenem pa spodbijajo samovšečne trditve iz domačih logov o odlično usposobljeni delovni sili in visoko izobraženih menedžerjih. V svetovni primerjavi smo pač na repu. Šibka pismenost odraslega prebivalstva je resna pomanjkljivost, ki pesti tudi druge razvite države. V Veliki Britaniji in ZDA se tega zavedajo in pospešeno razvijajo projekte družinske pismenosti, pa tudi finski sistem ljudskih univerz, ki temelji na vlaganju v človeški kapital, naj bi nam bil za zgled. Stanje med drugim zagotovo lahko izboljšamo z večjo dostopnostjo izobraževanja odraslim ter s sodobnejšimi in bolj življenjskimi šolskimi programi. Koliko bo prenovljena šola pomagala, da ne bomo zamujali zadnjih avtobusov ali se zastrupljali z neprimerno količino zdravil ter se približali najbolj pismenim v Evropi, pa bo seveda pokazala neka prihodnja raziskava.

VEDRANA GRISOGONO

Vključenost odraslih v izobraževalni program v Sloveniji

- nedejavni: 41,5 odstotka
- dejavni udeleženci: 31,1 odstotka
- morebitni dejavni: 27,4 odstotka

Končali so s filmom

Udeleženci programa projektnega učenja za mlade bodo drevi v Kinoteki predstavili film, ki so ga posneli prejšnje šolsko leto

Ljubljana – V dvorani Kinoteke bo drevi premiera filma Kukr se ufuraš, ki so ga posneli udeleženci programa projektnega učenja za mlade (PUM) po svoji zamisli. Za scenarij, kostumografijo, scenografijo, režijo in monatažo so poskrbeli sami, tudi nastopajoči so bili udeleženci PUM-a.

PUM je program za mlade od 15 do 25 let, ki so iz različnih razlogov izstopili iz rednega izobraževalnega sistema, še preden so pridobili poklic. Njegov cilj je, da bi jih spodbudil k nadaljevanju prekinjenega šolanja in pridobivanju novega znanja.

Udeleženci vse šolsko leto sodelujejo pri projektih, ki jih predlagajo sami, in tako spoznavajo različna področja in poklice. Letos se jih je 32, kolikor jih je obiskovalo program, odločilo, da bodo posneli film. Razen pri montaži, pri kateri jim je pomagal zunanji sodelavec, so vse naredili sami.

»Pred začetkom smo povabili na obisk kostumografko, scenografko in režiserja, da so nam pripovedovali o svojem delu,« je povedala Berta Šavli, ena od štiri-

rih mentoric, ki je preteklo šolsko leto delala z mladimi. Gonilni sili pri nastajanju dobrih trideset minut dolgega filma, katerega delovni naslov je bil Vsak se odloči za ali proti, sta bila **Matevž Pirnat** in **Žiga Birsa**, ki bi se tudi sicer rada uveljavila na tem področju. O temi filma – premiera bo danes ob 22. uri v Kinoteki – nočejo govoriti, naj vsak po svoje dojame njegovo sporočilo. pravijo.

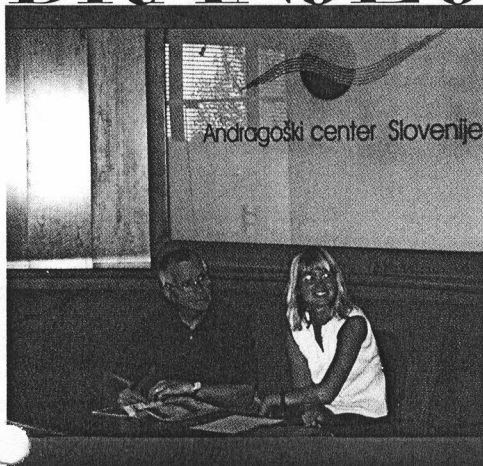
Poleg filma so udeleženci PUM-a letos izdelovali še lutke, risali na steklo in steno, tkali iz ostankov blaga, žgali v les, oblikovali glinene izdelke ... Svoje stvaritve so razstavili v Cankarjevem domu in Delavski knjižnici. Veselilo jih je tudi spoznavanje svetovne kulinarike, oblikovanje čestitk, pogovori o različ-

nih temah, obiskovanje kulturnih prireditev. »Skupine se vsako leto med seboj razlikujejo. Ti so bili bolj umetniško naravnani,« je še razložila Berta Šavli.

Iz Eipprove 19, kjer so bili od leta 1995, ko so začeli program, se bodo jeseni preselili v nove prostore na Lepodvorsko 23a. »Program se je izkazal za uspešnega – več kot polovica mladih je vpisana v šolo in uspešno opravlja izpite, nekateri so se zaposlili, del pa se jih je odločil za smer šolanja za prihodnjo jesen,« je dejala Vera Nuhijev Galičič, direktorica zavoda TIN, ki izvaja program. Vključitev vanj je brezplačna, vsak lahko praviloma sodeluje eno šolsko leto, letos pa bodo delali še do konca julija.

Barbara Hočevar

ANDRAGOŠKI CENTER SLO IZOBRAŽEVANJE JE TREND, BRANJE JE IZOBRAŽEVANJE

Andragoški center Slovenije – krovna organizacija za razvoj in uveljavljanje vseživljenjskega učenja.

Mednarodni raziskovalni projekt dvajsetih držav, v katerega se je pred dvema letoma vključil center z raziskavo "Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju", kaže, da je raven pismenosti – torej zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov – tudi v razvitih državah daleč od pismenosti, ki bi popolnoma zadostovala za uspešno delovanje v vsakdanjih življenjskih in delovnih situacijah kompleksne družbe. Po ravni pismenosti odraslih in po vključevanju v izobraževanje prednjačijo nordijske države, Slovenija pa se je znašla med državami na samem repu lestvice.

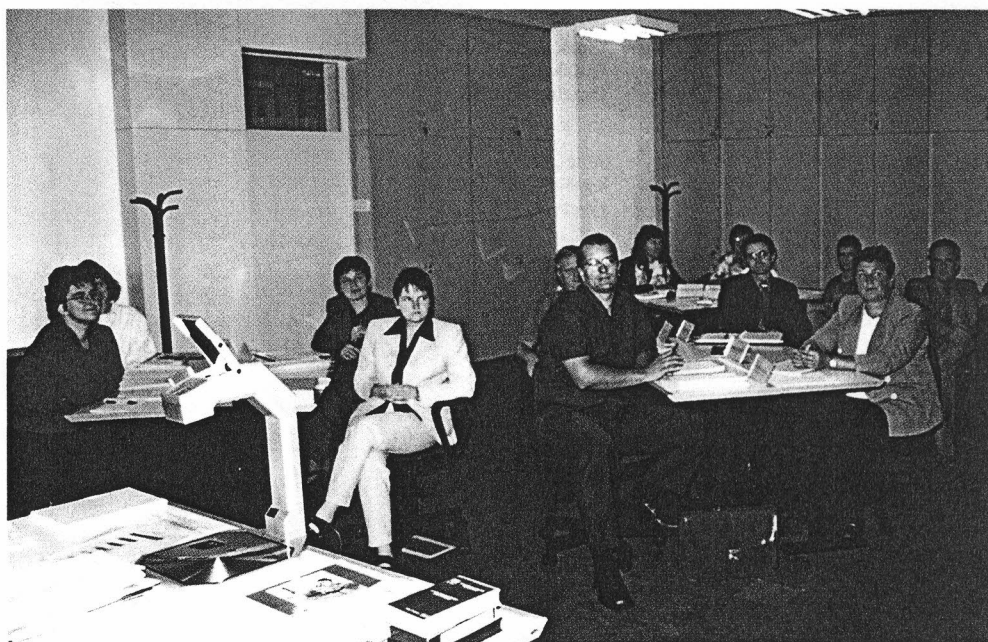
Poleg socialno-demografskih dejavnikov seveda vplivajo na raven pismenosti tudi bralne navade in bralna kultura. V zvezi s slednjim morda še zanimiv izsledek: izkazalo se je, da odrasli, ki dosegajo višje ravni, svojim otrokom pogosteje omejujejo čas gledanja televizije. Za spodbujanje bralnega interesa v družinah razvija Andragoški center Slovenije projekt "Beremo in pišemo skupaj", v katerega se vključujejo vsi družinski člani.

Sodobno turbulentno okolje zahteva vse bolj raznoliko in nenehno izobraževanje odraslih. Andragoški center Slovenije je med organiziranimi oblikami pridobivanja novih ali dopolnilnih znanj in spretnosti ter vedno širšimi možnostmi za celovit osebni razvoj in izboljšanje kakovosti življenja največja organizacija in osrednja ustanova te vrste pri nas. Svoje osnovno poslanstvo, ki je razvijanje kulture vseživljenjskega učenja, uresničujejo s pestrimi dejavnostmi in projekti.

Naj najprej omenimo Teden vseživljenjskega učenja, ki je tik pred vrati: odvijal se bo med 16. in 22. oktobrom s sloganom: "Slovenija – učeča se dežela". Lani je na nacionalni, regionalni in lokalni ravni sodelovalo 40.000 udeležencev in 375 izvajalcev s 1900 prireditvami. Sodelujoči so lahko spoznali programe in organizatorje izobraževanja: zasebne izobraževalne organizacije, ljudske univerze, društva, klube, šole, univerze, vrtce, knjižnice, kulturne in gospodarske ustanove, občine, krajevne skupnosti, založnike, podjetja, skupine in posameznike. Prvi teden je bil organiziran že pred štirimi leti, in glede na to, da številke o sodelujočih na obeh straneh rastejo iz leta v leto, organizatorji napovedujejo bogato in raznoliko ponudbo delavnic, predstavitev, praktičnih preizkusov znanj

in spretnosti, pogovorov v tujih jezikih, razprav, predavanj, demonstracij, razstav, koncertov, srečanj in drugih dogodkov. Letošnja prireditev sovpada s svetovnim "Tednom učenja odraslih", ki poteka pod okriljem OZN.

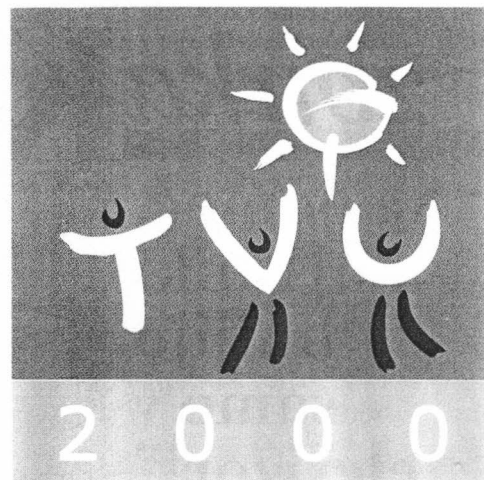
Pomembnejši projekti, katerih pobudnik je prav tako center in s katerimi se ukvarja vse leto, so borze znanja, študijski krožki, središča za samostojno učenje, projektno učenje za mlade, pri čemer pripravlja še sistemske rešitve izobraževanja odraslih, svetuje organizacijam in posameznikom, usposablja izobraževalce, predlaga normative in standarde za kakovost ter ukrepe za pospeševanje izobraževanja odraslih, razvija in vzdržuje informacijski sistem ... Udeležba odraslih v izobraževanju se na Slovenskem namreč šele približuje splošnim trendom razvoja v evropskem prostoru in globalni družbi. Center pripravlja tudi strokovne podlage nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Pri tem izhaja iz izobraževalnih potreb, ki bi jih lahko strnili v tri skupine: učimo se zato, da bi se duhovno in razumsko razvijali, ne glede na našo poklicno ali družbeno vlogo – tudi zato, da bi znali kar najbolje urejati svoje življenje in življenje družine ter vplivati na okoliščine, ki oblikujejo naš položaj v družbi; znanje je pogoj za krepitev konku-

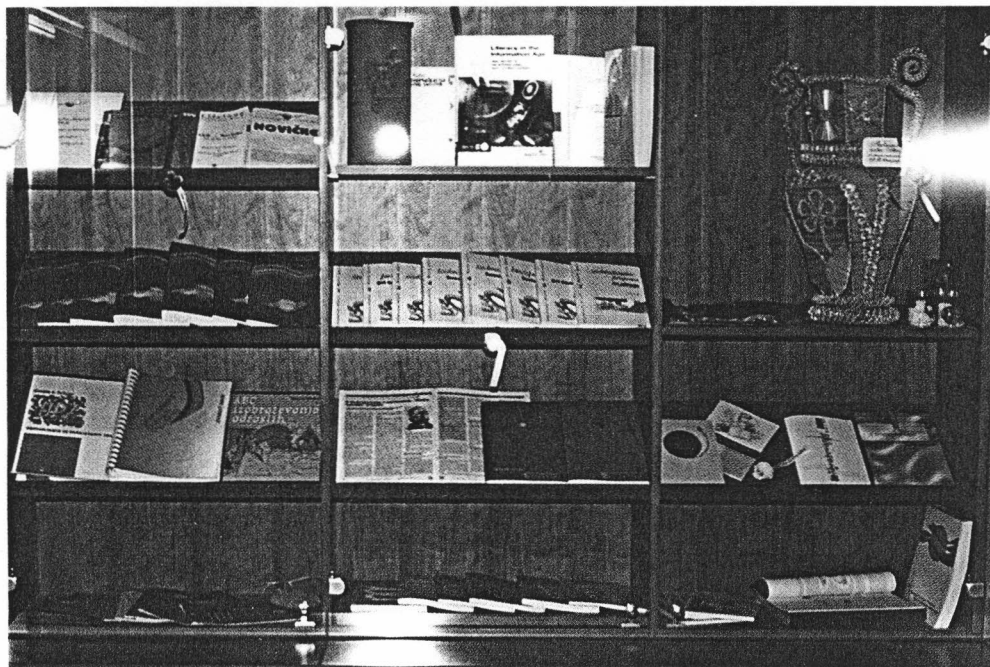
Različna usposabljanja, študijski krožki, središča za samostojno učenje... so dejavnosti in projekti centra, ki se nenehno širijo in nadgrajujejo.

Teden vseživljenjskega učenja 2000 bo potekal od 16. do 22. oktobra po vsej Sloveniji. V množici predstavitev boste srečali tudi Revijo o knjigi. Med drugim bomo sodelovali z nagradami dobitnikom priznanj za izjemne dosežke pri izobraževanju odraslih, ki jih bo na otvoritveni slovesnosti razglasil Andragoški center Slovenije.

Vse prireditve tedna lahko obiščete z vstopnico, ki je brezplačna. Ko končujemo to številko revije, organizatorji še zbirajo zadnje prijave izvajalcev. Zvonka Pangerc Pahernik, nacionalna koordinatorica TVU vam sporoča, da lahko dobite program oziroma koledar prireditev v izobraževalnih ustanovah, knjižnicah ali pa si ga ogledate na njihovih spletnih straneh ali pokličite po telefonu in poslali vam bodo tiskani katalog. Če se ljubiteljsko ukvarjate s fotografijo, najdete na spletnih straneh centra tudi aktualni fotografski natečaj "Življenje je učenje – naj bo veselo!", ki traja še do 20. oktobra in se ga lahko udeležite tako odrasli kot osnovnošolci in srednješolci.

Andragoški center Slovenije
Šmartinska 134a
Ljubljana
Tel.: 01 5842 560
Fax: 01 5245 881
www.acs.si
e-pošta: info@acs.si

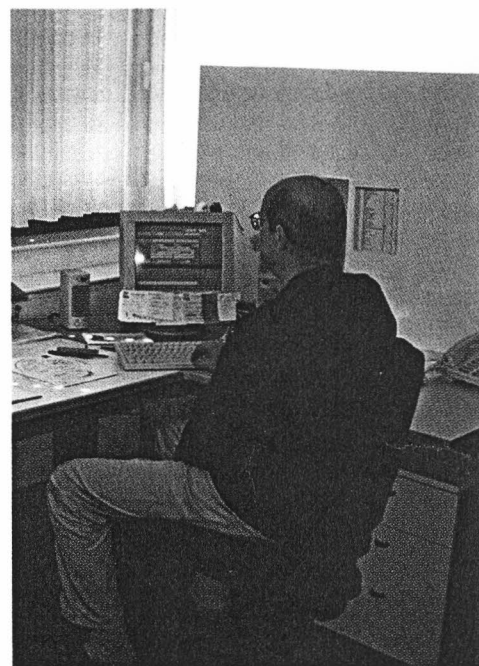
Knjižnica centra je najbolj založena knjižnica na tem področju in odprta za zunanje obiskovalce.

renčne sposobnosti naših podjetij na svetovnem trgu; od znanja in usposobljenosti bo tudi odvisno, ali bo Slovenija lahko izoblikovala svojo razvojno integriteto in okrepila svojo narodno identiteto pri včlanjevanju v Evropsko unijo in svetovno informacijsko družbo. Prednostna področja delovanja centra izhajajo torej iz osebnih potreb posameznika, iz družbenih potreb in iz potreb poslovnega sveta.

Klub "Beremo z Manco Košir" v Cankarjevem domu je bil "model", na osnovi katerega nastaja mreža študijskih krožkov za širjenje bralne kulture po vsej Sloveniji. S študijskimi krožki se je na osnovi skandinavskih izkušenj začel ukvarjati Andragoški center Slovenije v začetku devetdesetih. Gre za neformalno, skupinsko učenje odraslih; doslej so se ukvarjali z različnimi vsebinami: razvedrilnimi aktivnostmi, turizmom, ekologijo, ročnimi spretnostmi, kulinariko,

etnologijo, kulturno-zgodovinskimi dejavnostmi, učenjem tujih jezikov ... Udeleženci vabijo na svoja srečanja strokovnjake, obiskujejo ustanove, pripravljajo razstave in okrogle mize, različne publikacije. Organizacija študijskih krožkov "Beremo z Manco Košir" se je začela pred letom in naletela na izjemen odziv. Na centru so usposobili prve mentorje, v prihodnje pa bodo dejavnost razširjali tudi na osnovi lastnih izkušenj.

Ob informativni in promocijski dejavnosti se center ukvarja z izdajanjem predvsem strokovne literature. Med deli, zanimivimi za "uporabnike" različnih izobraževalnih storitev, najdemo katalog Izobraževanje odraslih v Sloveniji – izvajalci in programi, kjer so zbrani osnovni podatki o organizacijah: imena, kontaktne osebe, naslovi in številke, programi in njihove vsebine, načini izpeljave, trajanje, kraj izvajanja, pogoji za vključitev...

Publikacije centra so namenjen predvsem strokovnjakom, med njimi pa najdemo tudi katalog vseh možnosti izobraževanja za odrasle.

DRUGI KROG IZOBRAŽEVANJA MENTORJEV BRALNIH KROŽKOV

*Redko kaj lahko človeka
zgrabi in prekvasi tako kot
knjiga.*

Marjan Rožanc

Nesreča nikoli ne počiva, pravijo ljudje. A pozabijo, da tudi sreča ne. Črnogledi smo, kadar smo negativno naravnani, ker nas je strah in trepetamo, kaj hudega se nam bo zgodilo. Takrat ne pričakujemo, kaj lepega nam bo življenje prineslo. Slovenci smo po značaju pogosteje orientirani na slabo, zato toliko odvisnosti od alkohola in drog ter visoka stopnja samomorilnosti, ki nas uvršča v evropski vrh. Imamo besedo, ki to pojasni: obup.

Ampak. Ampak tisti, ki jih je okužil bralni virus, ne sodijo v to kategorijo. Življenje berejo drugače. Ker berejo knjige in ker jih berejo tako, da jim je lepo. Kot pravi **Henry Miller** v navdihujočem branju *Knjige v mojem življenju*, ki ga imamo po zaslugi odlične Beletrine končno tudi v slovenščini: "To, kako kdo bere knjige, kaže, kako bere življenje". In kot je pisal **Marjan Rožanc**, tudi pod Millerjevim vplivom – ja, knjige res lahko spremenijo življenje! – v svojem *Romanu o knjigah*:

Redko kaj lahko človeka zgrabi in prekvasi tako kot knjiga. Vse druge dogodivščine in celo neposredni in intenzivni odnosi z ljudmi navečkrat nimajo niti pol toliko moči; vsaj moja in še marsikatera skušnja drugih je takšna. Nedolžno in prikupno dekle sem lahko vzljubil na prvi pogled, naivnega pisatelja sem lahko pomiloval, naduteža preziral ali celo sovražil, vendar je bilo vse to nazadnje le ljubezen, pomilovanje in prezir, ki mojega življenja niso trajneje prekvasili. Nasprotno pa je lahko kaj takega storila že povprečna knjiga, najmanj tako, kot da je v njej povzeta globlja in trajnejša človeška skušnja."

V poletnem pismu mi je **Elizabeta Vardijan**, članica bralnega krožka iz Novega mesta, napisala: "Druženje s knjigami in ljudmi, ki jih imajo radi, je zame krasna bogatitev. Prijazne poti do ljudi in knjig nas vežejo in tako lepšajo dneve in življenje. Knjige – vezi med ljudmi!"

Zaradi dobrodejnega vpliva bralnega virusa na bližnjo in daljnjo okolico, zaradi knjig kot vezi med ljudmi, zaradi vsega lepega, kar se nam skupaj zgodi, začnemo jeseni drugi krog izobraževanja mentorjev študijskih krožkov **Beremo z Manco Košir**. Na Andragoškem centru Slovenije, ki je naša matična ustanova in kjer skrbno načrtujejo dejavnosti študijskih krožkov, namreč napovedujejo epidemijo bralnega virusa. Mentorji, ki so jih izobrazili lani, in so s svojimi krožki že začeli, so namreč tako navdušeni, da načrtujejo naraščaj. Morda ga bodo povili sami ali pa bodo poslali svoje člane na jesensko izobraževanje. Novomeščani, denimo, v letu 2001 načrtujejo še tri krožke za razvijanje bralne kulture. Drugi bodo bralni virus širili še na drugačne načine. Litijski bralni krožek, ki ima delovni naslov *Slike iz narodne čitalnice in bralnega društva*, je tako zagrizel v raziskovanje o delovanju nekdanjih čitalnic, da jim ni dovolj zbirati starih knjig, pripravljati razstave zbranega gradiva, popisati vse stare knjige iz podstrešij in kleti, ki so jim dosegljive, posneti televizijsko oddajo o tem. Ne, oni razmišljajo še o čitalniških plesih! Bravo! Komaj čakam, da se zavrtim v lepi litijski matični knjižnici in držim za roke ljudi, ki jim je knjiga tako dragocena! Družiti se s podobno čutečimi je kot

zdravilni vrelec življenske energije, ugotavljajo krožkarji. Ko bo ta energija ob prijetni glasbi stekla še skozi telesa! Litijani bodo morda uveljavili model druženja, ki ga mnogi z zrelejšim EMŠO pogrešamo. V diskoteke ne hodimo več, afnati na prestižnih glamuroznih plesih se nam ne ljubi, zavrteti se v čitalnici z ljudmi, okuženimi z bralnim virusom, oj, to pa!

Bralni virus je tako aktiven, da krožkarji tudi pišejo več, bolje in hitreje, kot so kdaj prej. Študijski krožek, ki se ukvarja s pravljičami, dela kot namazan. Berejo, da se kar kadi! Hodijo na navdihujoče izlete. Tako so bili v Olimlju na obisku v vasi čarovnic. Srečali so se z različnimi liki iz slovenskih in tujih pravljič, ki so še dodatno podžgali njihovo fantazijo. Ko pa jih je na njihovem odlično pripravljenem prvem literarnem večeru – zgledi vlečejo, prireditve z literati se množijo! – v privlačnem tobačnem muzeju nagovorila še čarobna **Bina Štampe Žmavc**, je bilo jasno, da njihov notranji otrok hoče spregovoriti. Oživeti z lastno pravljičico. Med počitnicami potemtakem opravljajo domačo nalogo: vsak mora napisati pravljičico. Najprej zase, potem za druge v krožku, najboljši pa še za naš natečaj. In pravljič ne pišejo samo oni! Odkar smo povedali, da bo natečaj, so prijeli za peresa po vsej deželi in sli hitijo s čarobnimi zavitki. Nekaj jih je že pristalo na moji mizi, še več jih bo v založbi Rokus, ki je pokroviteljica natečaja.

Naj ne pozabim. Andragoški center ne bo objavil razpisa za novo izobraževanje mentorjev, ker je kandidatov dovolj. A če še kdo ni sporočil svojega imena, naj to brž stori. Šifra: Študijski krožki *Beremo z Manco Košir*. Telefon: 184 25 77 in 184 25 82. Če dvomite, ali bi se prijavili ali ne, prelistajte zadnji zbornik Bralnega društva Slovenije z naslovom *Bralna sposobnost ima neomejene možnosti razvoja*. V njem **Silvo Fatur** citira Luciana Comida, ki med drugim pravi, kar tisti, ki smo okuženi z bralnim virusom, že dobro vemo: "Kdor bere, opravlja več važnih reči, zase in za druge. Kdor bere, ne dolgočasi ne sebe ne drugih. Kdor bere, prenaša okužbo z dvema čudovitima boleznima: to sta radovednost in svoboda." Berimo torej!

Smo duhovni in intelektualni reveži?

Sloenci smo izpadli kot duhovni in intelektualni reveži brez vizije nacionalnega razvoja izobraževanja, je zapisal kolega Tine Logar v Šolskih razgledih, ko je poročal o rezultatih obsežne mednarodne raziskave o pismenosti in udeležbi odraslih v izobraževanju, predstavljeni na Andragoškem centru RS. Ali z eno besedo, ki mi je na predstavitvi večkrat ušla z jezika: katastrofa!

Piše: Manca Košir

Katastrofa so za Slovence rezultati te pomenljive raziskave, ki je zajela še 19 držav Severne in Južne Amerike, Avstralije in Evrope. Domišljamo si, da smo dobro pismeni in na zadovoljivi stopnji bralne kulture. Nikakor! Oboje je namreč povsem na dnu. Izsledki študije kažejo, da kar 65 do 70 odstotkov odraslega prebivalstva v Sloveniji ne dosega tretje ravni (od petih možnih) pismenosti, torej nima zadostnega znanja in spretnosti ravnanja z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil: jezikovnimi, slikovnimi in računskimi. Besedilna, dokumentacijska in računska pismenost so usodno pomembne za osebni razvoj in uspešno dejavno vključevanje posameznika v sodobno družbo. To pomeni, da ostanemo s slabo razvito pismenostjo nizko izobraženi, brezposelni ali v neženjenih službah, smo slabo plačani in imamo posledično nizko samopodobo o svoji vrednosti.

Ste morda slišali našega novega – ali prej starega – predsednika vlade, da bi kaj rekel o tem prvovrstnem narodnem vprašanju? Ste slišali kakšnega predsednika stranke, da bi bil zaskrbljen? Ste mogoče zasledili naše šolske prenovitelje, da bi načrtovali šolski sistem v skladu s preprečevanjem katastrofalne slovenske pismene revščine?

Raziskava je pokazala, da so naj-

bolj pismeni in najpogosteje vključeni v izobraževalne procese državljani skandinavskih držav. Dr. Lojze Sočan je pojasnil: Te države veliko več investirajo v izobraževanje kot slovenska. Finska, denimo, se že desetletja sistematično ukvarja s človeškim kapitalom. Umrljivost dojenčkov se je zmanjšala, vse več ljudi konča univerzitetne izobraževalne programe, visoka stopnja samomorilnosti upada. Logično, kajti Finska posveča v šoli največjo pozornost krepitvi učenčeve samozavesti, spodbuja k vsestranski ustvarjalnosti in vedoželjnosti. V Sloveniji kot da bi delali ravno nasprotno. Učitelji še vedno iščejo pri učencih, česa ne znajo, medtem ko v razvitih tujih šolskih modelih sprašujejo po tem, kaj znajo. Na Finskem radi hodijo v šolo tudi po ocenah slabi učenci, pri nas je stres tako za slabe kot najboljše, pa še za njihove starše. V skandinavskih deželah so knjižnice polne, radi berejo tudi slabi in slabši učenci, pri nas je branje knjig za večino srednješolcev – muka in mora.

Tudi zato vam, drage podpornice in podporniki ŽVS, z veseljem sporočam, da je padla ideja našega ministrstva o uvedbi bralne značke v srednje šole na plodna tla in da bodo že jeseni začele program prve eksperimentalne srednje šole. No, nekaj malega – a hudo pomembnega! – smo torej že povzročile.

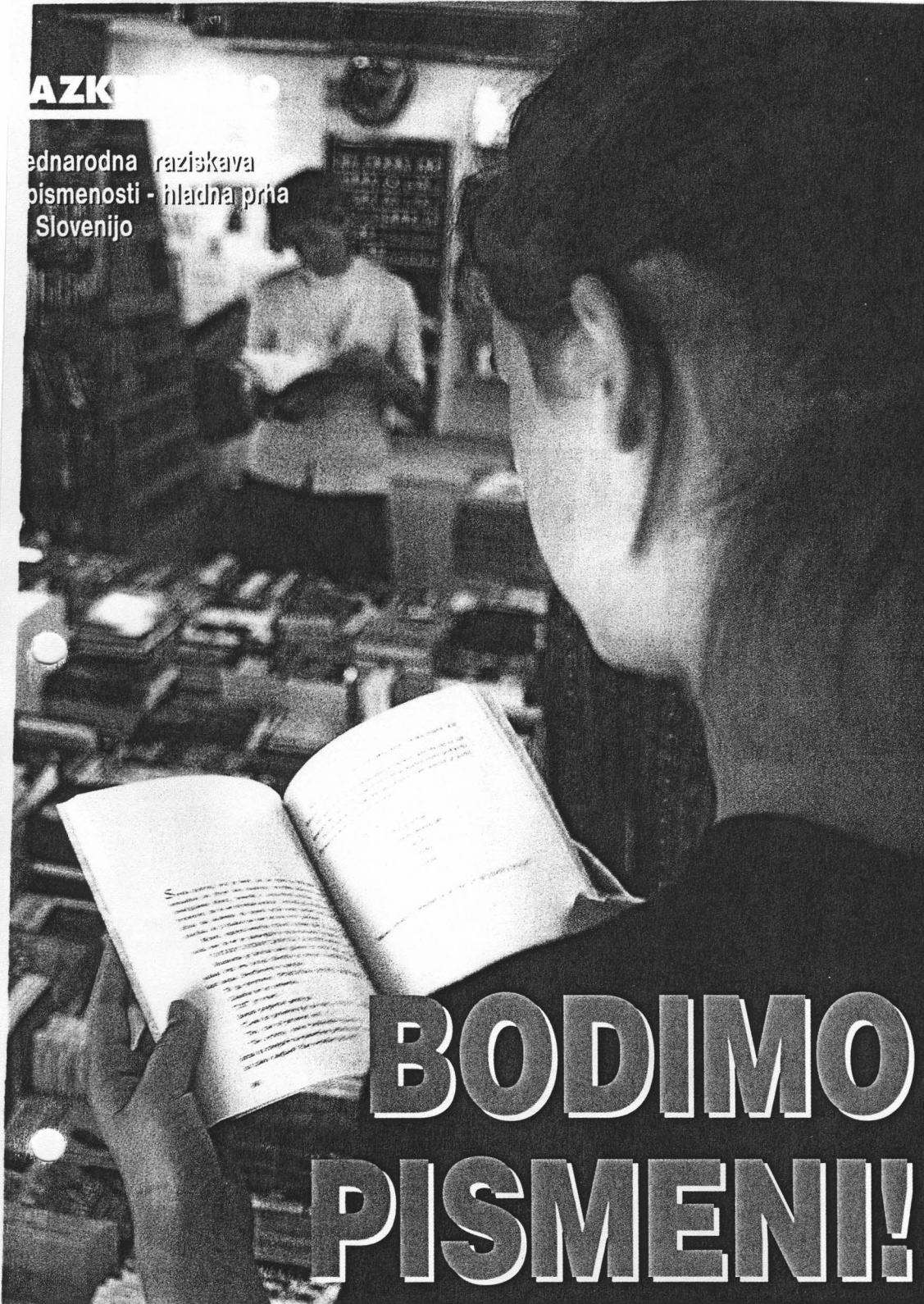
Najhujši zalogaj nas še čaka. Sestuti je namreč treba točkavalni si-

Alarmantno stanje je tako pretreslo ŽVS, da bomo poskušale spodbuditi akcije za dvig ravni izobraženosti slovenskih državljanov. Prosimo vas za pomoč: pišite nam, predlagajte, kaj storiti, povejte, kaj ste osebno pripravljene prispevati k skupnemu delu.

stem. Podpira ga naš storilnostni šolski program, zaradi katerega se šolarji učijo (le) za ocene in točke. Ure in ure se na pamet učijo nepomembne podatke, ki jih dobijo druge po svetu s pritiskom na računalniško tipkovnico, ne znajo pa poiskati informacij in naučenih podatkov uporabljati za reševanje problemov. Slovensko katastrofo lahko zato poimenujemo z najnovejšim terminološkim izrazom teoretikov pismenosti: razmišljajoča oziroma mišljenjska nepismenost. Otrok z bojem za točke ne bomo naučili razmišljati, temveč se bodo le še večale njihove psihosomske težave (želodčni čirji se pojavljajo že pri osnovnošolcih!), med samomorilci oziroma tistimi, ki si poskušajo vzeti življenje, bo še več šolarjev.

Naj za konec ponovim, kar sem povedala na predstavitvi v Andragoškem centru RS in so se poslušalci kimajoče strinjali: v skandinavskih deželah je drugače tudi zato, ker so na mnogo vodilnih političnih položajih ženske. Spodbudne rezultate dosegajo na področjih, za katera je njim najbolj mar: varnost otrok, dobro izobraževanje in samozavest prebivalcev, skrb za socialno blaginjo. Ženske namreč dobro vemo: brez zadovoljnih ljudi ni dejavnih državljanov, brez njih pa je demokracija le papirnata fraza. Slovenske državljan(k)e pozivamo: več žensk v politiko, več žensk v poslanske klopi in na ministrske stole!

dragoškega centra, ki se z izobraževanjem odraslih ukvarjajo več let, niso pričakovali tako poraznih rezultatov.

Z raziskavo niso našli (tudi ne iskali) odgovorov na to, kaj je krivo za tako slabo pismenost med Slovenci. Ali je to posledica zaostajanja v formalni izobraženosti prebivalstva? Ali je kriv šolski sistem, ki daje preveč poudarka pasivnemu sprejemanju informacij (učitelj predava in učenci poslušajo ter zapisujejo), in ne njihovem predelovanju, povezovanju, razumevanju in iskanju, delu v skupini in samostojnemu delu? Ali pa so to delovna mesta, ki večinoma ne zahtevajo kdove kakšnega znanja in sposobnosti samostojnega mišljenja? Na to bodo morale odgovoriti naslednje resne študije (obe šolski ministrstvi - tako sedanje kot prejšnje - ta problem uvrščata med najbolj pereče in aktualne), mednarodna raziskava o pismenosti pa je razkrila poglobitve dejavnike, ki vplivajo na raven pismenosti v vseh državah. To so stopnja formalne izobrazbe, starost, izobrazba staršev in zaposlitveni položaj.

Pismenost kot mišica

Za Slovenijo velja, da je stopnja izobrazbe zelo povezana z dosežki v pismenosti in srednja izobrazba je tista meja, ki ločuje manj pismene od zado-

Besedilna pismenost: spretnost razumevanja in uporabe informacij v različnih vrstah besedil, predvsem gre za iskanje in povezovanje informacij.

Dokumentacijska pismenost: spretnost razumevanja in uporabe informacij v različnih dokumentih in obrazcih. Naloge so podane v stolpcih in vrsticah, vključeni so razpredelnice, znaki, kazala, sezname, urniki, zemljevidi, diagrami in obrazci.

Računska pismenost: spretnost razumevanja in uporabe osnovnih računskih operacij, ki jih vsebujejo različni pisni viri: izpolnjevanje naročilnic, čekov...

Foto: Blaž Verbič

BODIMO PISMENI!

Morda bo kdo protestiral: kaj se pa greste, saj vendar vsi znamo pisati, brati in računati! Pa ne gre za to, ali poznamo vseh 25 črk, kolikor jih vsebuje slovenska abeceda, in ali znamo seštevati, odštevati in množiti. Tovrstna nepismenost je tudi v Sloveniji preteklost. Danes se merijo različne ravni pismenosti in z njimi ugotovljamo, koliko smo sposobni različne prebrane informacije razumeti in jih med seboj povezati.

Sodobna informacijska družba namreč zahteva nenehno prilagajanje in učenje, nenehno moramo sprejemati nove informacije in jih povezovati v smiselno celoto. Zdi se naporno, in v resnici tudi je. Če npr. ne znamo med štirimi filmskimi kritikami izbrati tiste,

ki je najmanj ugodna, in če iz preglednice ne znamo ugotoviti, za koliko je napovedana temperatura v Seulu višja kot v Bangkoku, potem bi se na testu pismenosti bolj slabo odrezali. Še huje pa je to, da se slabo odrežemo tudi v življenju, če npr. iz voznega reda ne znamo razbrati, kateri avtobus odpelje v soboto zadnji, in s pomočjo zemljevida ugotoviti, na kateri postaji moramo izstopiti, da pridemo na cilj. Nizka stopnja pismenosti je lahko celo usodna, če npr. s stekleničke z zdravili ne znamo razbrati, koliko dni največ smemo jemati zdravilo.

Primer z zdravili spada v prvo, torej najnižjo stopnjo pismenosti, naloga s filmsko kritiko in voznim redom pa že v tretjo stopnjo pismenosti. Od vseh

petih ravni pismenosti pa naj bi človek, ki se želi aktivno vključevati v družbo (to pa med drugim pomeni tudi večjo možnost zaposlitve), obvladal prav to tretjo raven. V Sloveniji je po podatkih mednarodne raziskave o pismenosti, potekala je v 20 državah, pri nas pa jo je izvedel Andragoški center, ne dosega med 65 in 70 odstotki odraslega prebivalstva. Tolikšen delež Slovencev torej nima zadostnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil, obrazci in slikovno prikazani podatki ter za uporabo računskih operacij v vsakdanjih okoliščinah. S tem smo se uvrstili na rep, nekoliko slabši od nas so le na Poljskem, v Čilu in na Portugalskem. Tudi strokovnjaki z An-

voljivo pismenih (tretja raven) in visoko pismenih (četrt in peta raven). V vseh državah pa ni tako. Na Švedskem npr. visoke ravni pismenosti dosegajo tudi tisti, ki imajo le poklicno izobrazbo. Pri nas pa se pod tretjo raven »vpišejo« tudi tisti z visoko izobrazbo. Zakaj tako? S pismenostjo je namreč enako kot z mišicami: bolj jih treniraš, močnejše in prožnejše so. Kakor hitro prenehamo s treningom, zaostajamo in nazadujemo. Tako nam tudi znanje, ki smo ga dosegli v formalnem izobraževanju, ne zadošča za vse življenje. Treba se je učiti in izpopoljevati vse življenje (vseživljenjsko učenje torej), če želimo biti močni in prožni tudi na tem področju. Skandinavske države so se v raziskavi uvrstile najvišje in to ni

senetljivo. Preberejo veliko knjig, se tudi do 80 odstotkov prebivalcev še v splošne knjižnice, pri nas se ta stotek giblje okrog 25. Poleg tega se tam izjemno veliko ljudi vključuje najraznovrstnejše prostovoljne dejavnosti, v katerih se poleg dela za ipnost tudi veliko učijo, usposabljanje in izobražujejo. Država povsem družbe podpira izobraževanje odraslih, t ga pri nas (temu med drugim nanašajo tudi poseben dopust za izobraževanje), stopnja brezposelnih je meroma nizka, tistim, ki »čakajo« na lo, pa so na voljo številni programi posabljanja in izpopolnjevanja. Tudi datka, da je v vseh državah, ki dosejo visoke ravni pismenosti, na oblasveč žensk, ni zanemariti. Razumljivo: nske v parlamentu se ne ukvarjajo z rašanji, kot so npr. »nošenje orožja voljeno ali ne«, saj jim je jasno, da bsolutno ne«, več pozornosti in enerje pa namenjajo tistim vprašanjem, ki oljšujejo kakovost življenja.

Velike razlike v pismenosti so razovugotovili tudi med starostnimi upinami. Na najnižji ravni pismenose največ starih med 50. in 65. letom skoraj trikrat več kot med mladimi. ajbolj pisno spretni so mladi med 2). in 24. letom starosti, in sicer zato, er so ohranili spretnosti, ki so jih pobilili v šoli, poleg tega pa se sedanje eneracije šolajo dlje, kot so se starejere generacije. Mladi pa se razlikujejo

birajo in ali občasno uporabljajo tudi različne priročnike, slovarje in enciklopedije, za to, da širijo in poglobljajo svoje znanje. Bralne navade v družini odločilno vplivajo na to, ali bodo otroci v življenju uspešni ali ne. Starši, ki dose-gajo višje ravni pismenosti, skrbijo za to, da gledanje televizije ne izrine branja knjig, pogosteje omejujejo čas, preživet pred televizijskim ekranom, in jih usmerjajo v aktivnejše oblike preživljanja prostega časa. Pa tudi sicer lahko opazimo velike razlike v družinski pismenosti. Če na primer otrok o nedeljskem izletu ve povedati le to, da »so bili pri babici na Dolenjskem«, nič pa o tem, v katerem kraju, kaj šele o tem, skozi katere kraje so se peljali, kaj je na poti opazil in ali so videli kakšno zanimivost, potem lahko sklepamo, da se njegovim staršem to ne zdi pomembno niti potrebno. Starši, ki želijo, da bi njihovi otroci veliko vedeli, da bi bili pametni in da bi bili spretni v življenju in komunikaciji z drugimi, namenjajo razmeroma veliko časa skupnemu branju knjig, pogovarjanju o stvareh, ki so jih videli in doživeli. Skupaj »preučujejo« zemljevide, brskajo po enciklopedijah, kuhajo po receptih in podobno.

Večinoma beremo pri delu

Med zaposlenimi se v Sloveniji v najvišje tri ravni pismenosti uvršča 26

poselni, enkrat večje kot pri bolj pismenih. V nekaterih drugih državah je to tveganje dvakrat večje.

Ali se želimo izobraževati?

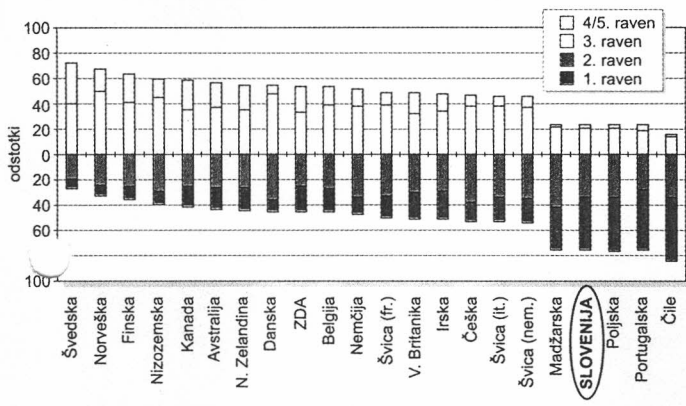
Odgovor, sodeč po izsledkih raziskave, je: ne. Tretjina odraslih prebivalcev Slovenije se izobražuje oziroma se je v zadnjem letu izobraževala. To pomeni, da se je udeležila vsaj šesturnega organiziranega izobraževanja. Manj kot tretjina se ni izobraževala, pa bi si v prihodnje to želela, ostali se ne izobražujejo in si tega tudi ne želijo oziroma ne čutijo potrebe. Mednarodno smo se tudi na tem področju uvrstili v zadnjo skupino, skupaj s Čilom, Madžarsko, Poljsko, Portugalsko, Belgijo, Češko in Irsko. Skandinavske države so tudi tu prednjačile, saj se pri njih nadaljnega izobraževanja udeležuje več kot 50 odstotkov prebivalstva. Tudi tu je srednješolska izobrazba tisti mejnik, ki vpliva na to, ali se bo odrasli še naprej izobraževal ali ne. Seveda je mogoče s primernimi ukrepi marsikaj izboljšati in spet je na potezi - država. Nekoliko žalostno je, da se hvali s tem, da so sredstva, namenjena za izobraževanje odraslih v Sloveniji, letos preseгла milijardo tolarjev, ko pa vemo, da večja podjetja podobne vsote namenjajo za izobraževanje svojih zaposlenih. Breme izobra-

ževanja je torej predvsem na posamezniku in podjetjih. Podobno je tudi v večini drugih držav. Pa ne gre samo za sofinanciranje programov, težava je tudi v tem, da so ti programi težko dostopni, premalo je informacij o možnostih za izobraževanje in odrasli, tudi če bi se želeli izobraževati, ne vedo, kam in kako se obrniti po nasvet. In še: slabše pisni odrasli se teže in redkeje vključujejo v nadaljnje izobraževanje. Zato je zelo pomembno, da obstaja široka ponudba najrazličnejših programov, v katerih odrasli pridobivajo tovrstne spretnosti, pomembno pa je tudi to, da obstajajo programi, ki so namenjeni predvsem temu, da se odrasli navdušijo za izobraževanje, da pridobijo samozavest in voljo za lasten razvoj.

Kaj nam torej ostane? Morda se nam v tem trenutku zdi, da nam naše pisne spretnosti zadostujejo za naše vsakodnevno življenje in da imamo dovolj znanja za naloge, ki jih moramo opravljati. Večina odraslih v raziskavi je odgovarjala tako. Pa vendar to lahko pomeni le to, da trenutno opravljajo delo ali živijo v razmerah, ki od njih ne zahtevajo prav veliko. Te okoliščine pa se lahko kaj hitro spremenijo: na boljše za tiste, ki znajo in vedo, in na slabše za tiste, ki tega bogstva nimajo. Zato: najboljša naložba je znanje!

Maja Korošak

Besedilna pismenost odraslih po državah

Vir: Raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju, 1998
Predstavitev izsledkov raziskave. Ester Možina, Andragoški center Slovenije, Ljubljana, junij 2000, str. 10

lede na to, ali študirajo ali ne. Tisti, ki niso v rednem izobraževanju, precej aostajajo za svojimi vrstniki, ki še narej »gulijo« šolske ali študentske klovi. Čeprav, žal, niti dosežki dijakov nio dosegali pričakovane ravni.

Družinska pismenost

Opismenjevanje se začne že v družini. Povezava med pismenostjo staršev n pismenostjo njihovih potomcev je nočna. Znano je tudi, da otroci iz družin, v katerih so starši slabše pisni, losegajo slabši uspeh v šoli. V vsakdanjem življenju se razlike kažejo v tem, ali člani družine raje berejo knjige ali rae (nenamensko in nenačrtno) gledajo elevizijo. Koliko časopisov in revij pre-

odstotkov odraslih v besedilni pismenosti, 40 pa v računski pismenosti. Tako so umeščeni takoj za študenti, brezposelni pa so veliko na slabšem; za zaposlenimi zaostajajo za polovico. Odrasli namreč berejo in pišejo večinoma pri delu, zato tisti, ki niso zaposleni, berejo manj pogosto in so s tem prikrajšani za ohranjanje, utrjevanje in razvijanje pismenosti. Še slabše je raziskava pokazala za upokojenca, kmete in gospodinje. To, kako zahtevna so delovna mesta, vpliva tudi na splošno raven pismenosti, po drugi strani pa tudi na to, kako je raven pismenosti povezana z možnostmi zaposlovanja. V Sloveniji je tveganje, da bodo slabo pisni postali tudi brez-

**MOS
2000**

Ogledalo slovenske uspešnosti

- 1820 razstavljalcev iz vsega sveta
- 60 tisoč kvadratnih metrov razstavnih površin
- četrt milijona obiskovalcev
- sejem samozavestnih

PARADA NOVOSTI, ZNANJA IN PRILOŽNOSTI

33.

Mednarodni OBRTNI SEJEM

Celje, 8. - 17. september 2000

CELJSKI SEJEM

OBSTNA
ZBORNIKA
SLOVENIJE

Generalni pokrovitelj:

MERKUR

Informacijska družba – realnost ali utopija?

Novo šolsko leto je za večino tistih, ki prvič vstopajo v izobraževalni sistem, težko pričakovano. Začetek šolskega leta je ponavadi prijeten in dnevi kar prehitro minevajo. Toliko je novega in drugačnega, da nam marsikaj kar zdrsi mimo. Tako je tudi z 8. septembrom, svetovnim dnevom pismenosti. Oznamujemo ga v stanovskem časopisju, se spomnimo na tiste, ki nimajo dostopa do izobraževanja, ki jim je ta pravica kratena ali pa je sploh nimajo, potem pa se utopimo v vsakdanjih skrbih. Morda bo to pot drugače.

Nacionalna raziskava o pismenosti in udeležbi odraslih v izobraževanju, del mednarodne raziskave o pismenosti odraslih (zajela je 10,3 odstotka svetovnega prebivalstva z bruto nacionalnim proizvodom, ki dosega 51,6 odstotka svetovnega BDP) je za Slovenijo razkrila podatke, ki so nas pretresli in prizadeli. Raziskava na reprezentativnem vzorcu slovenske populacije od 16 do 65 let je pokazala, da od 65 do več kot 70 odstotkov prebivalstva ne dosega tretje ravni pismenosti, ki je med strokovnjaki opredeljena kot tista, ki omogoča normalno delovanje v vsakdanjem življenju.

Z drugimi besedami to pomeni, da ima skoraj tri četrtine slovenskega prebivalstva težave pri razumevanju in uporabi informacij iz različnih pisnih virov. Nima torej zadostnega temeljnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil, obrzci in slikovno prikazani podatki. Nima zadostnega znanja za uporabo računskih operacij v vsakodnevnih okoliščinah. Bistvo informacijske družbe pa je v tem, da je večina dejavnosti takih, kjer je temeljno delo priprava, uporaba in prenos informacij. Temu je prilagojeno tudi delo v zahtevnih ali manj zahtevnih delovnih okoljih. Temelji na natančnosti, učinkovitosti, samostojnosti, sposobnosti opazovanja, sposobnosti branja in pisanja zaradi razumevanja navodil pri delu s sodobno tehnologijo. Med

drugim informacijska družba pričakuje od zaposlenih tudi pripravljenost za nadaljnje učenje in izobraževanje.

Raziskava o pismenosti je poleg ravni pisnih spretnosti slovenskega prebivalstva ponovno opozorila, da se prebivalci Slovenije niso pripravljeno kdo ve kako vključevati v učenje in izobraževanje. Pripravljenost je večja pri tistih, ki imajo vsaj štiriletno srednješolsko izobrazbo in manjša pri tistih, ki imajo izobrazbo nižje stopnje. Leta 1998, ko je potekala raziskava, je bilo v izobraževanju dejavnih 31,1 odstotka. Tistih, ki bi se izobraževali, če bi bile okoliščine drugačne (če bi imeli več časa, bili manj zaposleni, če bi bila izobraževalna ponudba večja ali bi bili na razpolago programi, ki jim ustrezajo, če bi bil zagotovljen primernejši čas za izobraževanje, če bi jim bila na voljo svetovalna pomoč), je bilo 27,4 odstotka; tistih, ki se nikakor ne bi izobraževali, pa je bilo 41,5 odstotka. Podatek, ki v povezavi s pisnimi dosežki, zbuja skrb. Videti je, da se naša družba razslojuje na več načinov. Po pisnih dosežkih prebivalstva se deli na tiste, ki imajo primerne pisne spretnosti, in na tiste, ki jih nimajo. To lahko pomeni, da je enim odprta pot v izobraževanje in zanimivo delo, drugim pa se oboje, in še kaj drugega, čedalje bolj zapira.

Zato si ob svetovnem dnevju pismenosti vzemimo nekaj časa za tehten premislek. Pismenost in pisna spretnost ni nekaj, kar se nas ne tiče. To ni problem, s katerim se srečujejo države v razvoju. Izsledki raziskave, ki so uvrstili Slovenijo na sam rep sodelujočih, za nami sta le Poljska in Čile, so pokazali, da je to del našega vsakdanjika. Naj ne postane nekaj, na kar se bomo navadili. Naj postane izziv vsem – politikom, učiteljem, delodajalcem in sindikatom. Informacijska družba je resničnost prihodnjega dne. Pripravimo se nanjo.

Dr. VIDA A. MOHORČIČ ŠPOLAR

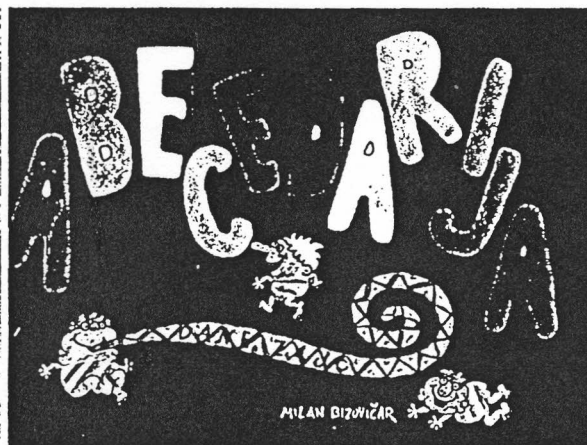
Andragoški center na Expu 2000

Na svetovni razstavi Expo 2000, ki traja od junija do oktobra v nemškem Hannoveru, posvečajo veliko pozornost tudi izobraževanju in učenju v sodobni družbi. Ena od globalnih konferenc (potekajo tudi po internetu) je posvečena izgradnji učečih se družb, poseben paviljon na razstavišču pa je namenjen predstavitvam nacionalnih tednov učenja odraslih, med drugim slovenskega Tedna vseživljenjskega učenja, katerega koordinator je **Andragoški center Republike Slovenije**.

Na mednarodnih delavnicah o vseživljenjskem učenju sodelujeta njegovi sodelavki **Olga Drofenik** (namestnica direktorice ACS) in **mag. Zvonka Pangerc Pahernik** (vodja informacijskega središča in koordinatorica za TUV). **Pripravil: (dkj)**

Cepci, bedaki, leni idioti

Smo Slovenci pismeni ali nepismeni?

Pred kratkim so v medije prišli podatki neke evropske raziskave, da smo Slovenci nepismeni. Oni dan pa je bilo na televiziji omizje z dramatičnim naslovom *Od A do Ž*. Uvodoma je Jože Hudeček alarmantno navajal podatke o nepismenosti Slovencev, češ da jih je celo v Ljubljani nekaj sto. Nepismenih. Kako šokantno, kako škandalozno, kako nepojmljivo za narod pesnikov. Razpravljavci so takoj iz nepismenosti zadržali v teme o neizobraženosti Slovenstva in še huje, da imamo zaradi tega tako veliko število samomorov. In da kako ne bremo knjig, češ da je leposlovje ključnega pomena za razvijanje osebnosti. Neverjetne povezave. Dan za tem je v Odmevih gospa Darja Piciga v debati o evalvaciji devetletke kot argument v prid nestrokovnosti projekta prenove šolstva navedla tudi podatek o visoki funkcionalni nepismenosti Slovencev. Če smo zelo hudobni in zbanaliziramo zadevo, lahko sklepamo, da sedaj pospešeno govorijo, da smo butci.

Problemček pri tej diskusiji je pravzaprav čisto majhen. Tako rekoč nepomemben. Podatek o nepismenosti se v obel primerih z očitno politično konotacijo obravnava v simpatični maniri rumenega tiska.

Po prvem šoku ob novici o nepismenosti Slovencev pa začnemo razmišljati: pa saj vendar ne gre za pravo analfabetstvo, ne? Najprej termin "nepismeni". Stroka uporablja pojem "pismenost odraslih". Le zakaj, ne? Jasno, zato ker se funkcionalna nepismenost sliši inferiorno. In verjetno tudi zato, da ne bi kakšni zagreti dušebrižniki in medijski komentatorji zmanipulirali podatka. Podatki so povzeti po raziskavi *Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju*, ki jo je izvedel Andragoški center Slovenije in je del mednarodne raziskave o pismenosti. Raziskava je bila prvo objektivno testiranje pismenosti odraslih v Sloveni-

ji na vzorcu odraslih, starih od 16 do 65 let. In v povzetkih raziskave posebej poudarjajo, da ne gre za raziskave analfabetov, se pravi tistih, ki ne ločijo A in Ž. Opa, to je pa nekaj drugega! Raziskava se je osredotočila na vprašanje, kako odrasli uporabljajo pisne spretnosti v različnih okoliščinah. Ali čisto natančno: "Pismenost pomeni zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih virov za delovanje v vsakdanjih dejavnostih odraslih v družini, na delovnem mestu in okoli ter za doseganje lastnih ciljev in za razvoj lastnega znanja in potenciala." To zelo banalno pomeni, da nam raziskava o pismenosti odraslih pove, koliko ljudi ima težave pri izpolnjevanju obrazca za osebno izkaznico, plinsko napeljavo ali polo za vpis v knjižnico. In kako velike probleme imamo z branjem raznih navodil za videorekorderje. In kot da smo mi krivi, da so navodila zapisana v kvazi slovenščini. birokratski obrazci pa so tako ali tako narejeni zato, da so nerazumljivi. Raziskava je pokazala, da v odrasli populaciji res 65 do 70 odstotkov odraslih nima zadostnega temeljnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil. Toda večina teh "nepismenih" odraslih tudi izjavlja, da zaradi tega ne čuti nobenih problemov, torej očitno v življenju lahko funkcionirajo popolnoma normalno. Torej kaj? Smo cepci ali nismo? Verjetno smo tako butasti, da sploh ne vemo, da smo nepismeni.

—JANJA PREŠERN

Izšel 9. zvezek Študij in raziskav:

Organiziranost izobraževanja v slovenskem gospodarstvu

Premalo upoštevane sodobne metode posredovanja znanja

Pri založbi Andragoškega centra Slovenije je v zbirki Študije in raziskave pred kratkim izšel 9. zvezek. Avtorica, mag. Jasmina Mirčeva, ga je naslovlila Organiziranost izobraževanja v slovenskem gospodarstvu. Temeljni cilj njenega preučevanja je bil "ponuditi nekatere smernice razvoja in modele organiziranosti, ki bi - upoštevajoč raznotere lastnosti podjetij (velikost, panoga, lastninski status, izobrazba zaposlenih, regionalna pripadnost), najbolj ustrezali razvoju in gibanjem v gospodarstvu in družbi".

Delo je zastavila tako, da je poleg obdelave pojmovno teoretičnih izhodišč zajela dokaj obsežen vzorec 102 slovenskih podjetij, v katerih je s posebnim vprašalnikom pridobila podatke o organiziranosti njihovega izobraževanja, o posebno pomembnih vprašanjih pa je pridobila tudi ocene in stališča uglednih strokovnjakov (36 intervjujev). Publikacija je torej sad poglobljenega raziskovalnega in študijskega dela, utemeljenega na spoznanju, da razvitost sodobnih družb določata "dva istosmerna in sočasna procesa: informatizacija in izobraževanje". Svet je čedalje bolj povezan, prepreden z informacijskimi potmi. Da bi mu bili kos, potrebujemo vsak dan novo znanje, zato mora Slovenija sprejeti nove izzive, če noče ostati na robu svetovnih tokov. Vlaganje v znanje je torej strateška investicija, ki zahteva množično udeležbo posameznikov in ustanov.

Raziskava kaže, da večina slovenskih podjetij še ni oblikovala ustreznih načinov organiziranosti izobraževanja odraslih, premalo ugotavlja in upošteva

učne potrebe zaposlenih, premalo upošteva sodobne metode posredovanja znanja in spretnosti in se ne loteva kritičnega spremljanja, vrednotenja ter uporabe rezultatov raziskav za spreminjanje oziroma razvoj oblik in metod izobraževanja.

Kljub čedalje večjim potrebam po znanju se je na državni ravni vlaganje v izobraževalne dejavnosti zmanjšalo, med izvajalci izobraževanja je še vedno preveč nezadostno izobraženih, opazna pa je tudi neusklajenost socialnih partnerjev pri upravljanju, odločanju, financiranju, evalviranju, kadrovskem načrtovanju in razvijanju izobraževanja.

Avtorico najprej zanimajo značilnosti in dejavniki organiziranosti izobraževanja zaposlenih. Ugotavlja, da novi razvojni obrabci družbe povsem na novo postavljajo tudi vprašanje izobraževanja zaposlenih. Drugače se kažejo potrebe po izobraževanju, spreminjajo se oblike organiziranosti, pa tudi nosilci, izvajalci, uporabniki in socialni partnerji izobraževanja v gospodarstvu. Kritičnega prikaza dosedanjih izkušenj pri izobraževanju zaposlenih v gospodarstvu se loti razvojno-zgodovinsko, tako da osvetli revolucionarno-etatično obdobje, samoupravno organiziranost, krizno obdobje pred osamosvojitvijo ter devetdeseta leta, ozre pa se tudi v prihodnost iz iztočnic današnjega dne. Opozarja na zaviralne ostanke nekdanje systemske organiziranosti, za katero so bili značilni visoka centraliziranost in uniformiranost ter ideološka obarvanost izobraževanja. V prihodnje naj bi izhajali iz tržne naravnosti, potreb osebnostnega razvoja in

znanja kot razvojnega dejavnika v najširšem smislu.

Tretje poglavje prinaša pregled značilnosti izobraževanja zaposlenih v gospodarstvu v Evropi. Poleg splošnih ugotovitev, ki veljajo za EU, se seznamimo s primeri držav Beneluksa, Danske, Nemčije, Francije, Italije in Velike Britanije. Primerjalna analiza je pokazala, da ni enotnega modela organiziranosti izobraževanja v gospodarstvu; vsak sistem ima posebnosti, izhajajoče iz tradicije in izkušenj, obstajajo pa nekatere rešitve, ki so v EU prevladujoče. Opazno je prizadevanje za pocenotenje sistemov in prakse izobraževanja, kar bo morala upoštevati tudi Slovenija.

Na koncu avtorica predstavi zbranc empirične podatke o izobraževanju zaposlenih v Sloveniji. Tako izvemo, da se v podjetjih uveljavljajo predvsem programi usposabljanja in izpopolnjevanja za delo, redkeje so za pridobitev izobrazbe. Kjer take programe imajo, prevladuje izobraževanje na IV., V. ali VI. stopnji. Le izjemoma je v podjetjih prisotno splošno izobraževanje, na primer programi neformalnega učenja, državljske vzgoje... V mreži ustanov, ki izobraževanje izvajajo, so najpogostejše zastopane podjetja, institucije za izobraževanje odraslih in šole različnih stopenj, najmanj pa je medpanožnih izobraževalnih središč. Vse premalo se naši strokovnjaki izobražujejo v tujini.

Pri potrjevanju pridobljenega znanja in spretnosti naj bi imel v prihodnje čedalje večjo veljavo certifikatni sistem, ki se močno uveljavlja v EU, pri nas pa ga uporabljajo le nekatera podjetja za lastne potrebe. Slavica Borka Kučer

BRANJE

POGOJ DOBRE PISMENOSTI

Biti pismen pomeni brati.

Paul Kropp

O alarmantnih rezultatih raziskave o slabi pismenosti odraslih prebivalcev Slovenije sem v tej rubriki že pisala. Po sposobnosti razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov smo na dnu lestvice dvajsetih raziskovanih držav. Pismenost mladih, tistih, ki so v izobraževalnem procesu, je nekoliko boljša, pravijo rezultati. Pa poglejmo.

Moja mama, pismena gospa pri šestinosemdesetih letih, včasih kaj stori za svojo preobremenjeno vnukinjo. Te dni je šla zanjo po novo mesečno vozovnico. Vrnila se je zgrožena. »A veš, da sta pred mano stala študenta, ki nista znala izpolniti obrazca? Uslužbenka ju je morala spraševati in ona je izpolnila njun formular.« Kako zgrožena bi šele bila, nekdanja profesorica starega kova, če bi poslušala pogovor ravnateljev gimnazij o slabi pismenosti ne le dijakov, ampak celo učiteljskega zbora!

Sedela sem med njimi in si zapisovala: V srednjih šolah je potrebno opismenjevanje! U profesorjev je težko dobiti pisno gradivo, ker mnogi niti običajnega poročila ne znajo napisati. Nič čudnega, saj so kot študenti na filozofski fakulteti malo pisali, na drugih fakultetah pa še manj. V srednjih šolah so predmeti, pri katerih dijaki v štirih letih ne napišejo ničesar. In kaj ponujamo dijaku, da bi se naučil izražanja? Zelo malo, je bila prepričana profesorica in do nedavnega ravnateljica viške gimnazije **Katja Hvala**, ki se je prizadevno lotila opismenjevanja in širjenja pisane besede v srednjih šolah. Anketirala je več kot tisoč dijakov in kar 86 odstotkov jih je odgovorilo, da bi radi pisali, a nimajo možnosti. Vsaka osnovna šola ima svoje glasilo, mnoge šolski radio in televizijo, v srednjih šolah pa je tega malo ali celo nič.

Ne tarnajmo, da ni zunanje spodbude, temveč bodimo osebni zgled! Pri vsakem predmetu je treba pisati, ne samo pri slovenščini. Naravoslovna in zgodovinska glasila niso nič manj vredna od literarnih. Velike spremembe se zgodijo pri profesorih, ki dijake motivirajo za pisanje: »Pouk se je spremenil, saj sem prek besedil začela

otroke osebno spoznavati, in vse je steklo na čisto drugačen način,« je bilo slišati. In naštetih je bilo veliko možnosti za pisanje, od razrednih spominskih knjig, zbornikov poezije in proze, stenčasa, razrednih časopisov do klasičnih šolskih glasil. Samo hoteti je treba. Hoteti pa mora najprej učitelj, četudi za to ne bo dobil denarja in mu ne bo priznana nobena točka. Ne samo pisati. Tudi brati! Branje je pogoj za dobro pisanje.

Na srečanju je bil urednik revije GEA, ki je ravnateljem ponudil možnost sodelovanja srednješolcev na svojih straneh. Kaj je bilo slišati o tem predlogu? »Škoda, da je vaša revija tako draga.« Mene je kar vrglo. Švignila sem kvišku in odrecitala nekaj ogorčenih stavkov v enem dihu. Kaj? Da je revija predraga? Tako debela, na najboljšem papirju, s čudovitimi fotografijami in kakovostnimi besedili? Stane manj kot ena pica, vi pa govorite, da je predraga. Ste že kdaj svetovali učenecem, naj ne bi jedli pice, ker so predrage? Saj, zato pa je tako na Slovenskem, da dobre knjige ležijo v skladiščih in odlične revije nimajo dovolj naročnikov! Problem je v vaših glavah, ne pa v ceni revij in knjig! Knjiga in dobra revija sta vrednoti, sta temelj za bogato osebno in družbeno življenje, ne pa luksuz! Gotovo sem zinila še kako v tem duhu in povišanem tonu. Naj mi bo odpuščeno –

vedela sem, kaj delam.

Da so slovenske knjige predrage, sem ponovno slišala na jesenskem srečanju mentorjev študijskih krožkov Beremo z Manco Košir. A ta pesem je bila druge sorte. Za člane teh krožkov so knjige predrage zato, ker toliko berejo! Kupiti vsak mesec toliko knjig, kot bi jih radi, znese že skoraj za celo pokojnino! Knjižnice nimajo dovolj tistih knjig, ki jih želijo prebrati – to je sodobna slovenska književnost, rdeča nit krožkov BMK. **Smrt slovenske primadone** je zasedena za nekaj mesecev vnaprej, pa še razprodana za povrh, so se jezile moje za knjigo in širjenje bralnega virusa navdušene punce. Zato javna prošnja – lepo prosimo za dobre sodobne slovenske romane, naj jih podari vsak, kdor ima kakšnega odveč.

Sicer pa mentorice z navdušenjem delajo in širijo svojo dejavnost na vse strani. V tednu vseživljenjskega učenja sredi oktobra bodo pripravile številne literarne maratone, kakšnega na železniški ali avtobusni postaji, enega na lokalnem radiu, druge v dvoranah. Literarne čajanke so postala že redna praksa, obisk gledališč, ki uprizarjajo slovenska besedila, se večja. Jutri jo s krožkarji, ki so brali pravljice (nadaljujejo pa z branjem mladinske književnosti, ker so v enem letu že zrasli), mahmemo v Maribor na premiero lutkovne igre Brine Štampe Žmavc **Ernica gosenaica**. Včeraj pa sem bila na otvoritvi krožka v študentskem naselju v Ljubljani, kjer bodo brali študentsko poezijo in prozo, vsak mesec prirejali literarne večere in še kaj. Navdušujoča **Mojca** bo tak krožek postavila še v Mariboru. Tudi drugod se množijo, in na našem srečanju je bilo sklenjeno, da je treba iti na vas in med tiste, ki so doslej malo ali nič brali. **Andragoški center Slovenije** (telefon 01 184 25 81), ki do 23. oktobra sprejema prijave za nove mentorje študijskih krožkov BMK, bo izbral predvsem tiste kandidate, ki bodo želeli pokrivati bele lise bralno slabo razvitih področij Slovenije. Ko sem jedla izvrstna domača bio jabolka z vrta naše navdušene blejske mentorice, sem ugotovila, da je to odličen kriterij izbora. Toplo priporočam in se veselim z domačo hrano podprtih bralnih plesov tam, kjer so bili doslej vajeni predvsem gasilskih veselic. Se vidimo!

O funkcionalni nepismenosti in o samozavesti kar tako

»Samo to vem, da nič ne vem,« je rekel Sokrat. Le tisti, ki res veliko ve, se zaveda, česa vsega ne ve. Danes vsepovsod berno in poslušamo, kako pomembno je biti samozavesten, zaupati vase, v svoje sposobnosti. Gotovo je res, da vse to pripomore k uspehu. Vendar ni hujšega kot samozavest kar tako, brez temeljev.

Koliko ljudi se sploh zaveda meja svojega obzorja?

Junija so bili objavljeni rezultati nacionalne raziskave o funkcionalni pismenosti Slovencev, ki jo je kot del mednarodne raziskave opravil Andragoški center Slovenije. Ugotovitve so porazne. V raziskavi je sodelovalo dvajset držav, in pokazalo se je, da je raven pismenosti odraslih v številnih, tudi razvitih državah daleč od zadovoljive.

In kako smo se odrezali Slovenci? Tako po vključevanju v izobraževanje kot tudi glede ravni pismenosti odraslih smo se znašli med državami na dnu lestvice. Raziskava je pokazala, da kar 65 do 70 odstotkov odraslih v Sloveniji nima zadostnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil, obrazci in slikovno prikazani podatki, ter za uporabo računskih operacij v vsakdanjih okoliščinah. Gre predvsem za pomanjkanje tistih spretnosti, ki omogočajo iskanje informacij iz različnih pisnih virov in njihovo uporabo v novih okoliščinah.

Funkcionalna pismenost je odločilna za vključevanje posameznika v družbo, za uspešno delo ter za doseganje lastnih ciljev. Povezana je tudi z opravljanjem poklica. Obvladovanje pisnih spretnosti daje boljše zaposlitvene možnosti ter aktivno sodelovanje na socialnem, kulturnem in političnem področju.

Se zavedamo svojih realnih sposobnosti?

Velika večina tistih, ki dosegajo najnižjo raven pismenosti, nima občutka, da jim kaj manjka. Svoje pisne sposobnosti za potrebe dela ocenjujejo kot dobre ali odlične. Le okrog 20 odstotkov jih ocenjuje kot srednje dobre, zanemarljivo majhen delež pa kot slabe. Povečini menijo, da pisne spretnosti ne omejujejo njihovih zaposlitvenih možnosti in napredovanja v službi. Ti ljudje se tudi niso pripravljene učiti. Med odraslimi s slabimi pisnimi dosežki je največ takih, ki se ne želijo izobraževati, četudi bi imeli možnost. Toda svoje znanje, pa naj bo majhno ali veliko, lahko vsakdo obogati. Kdor svoje spretnosti več uporablja, jih tudi bolje ohranja.

V rokah imate svojo revijo. Koliko strokovnih člankov preberete?

Mojca Apih Lamovec

Mladi Slovenci naj ne zapuščajo šol

*Ključ za primerno pismenost odraslih je interes posameznika
Nizka pismenost Slovencev – Nova vlada naj čimprej ukrepa*

Ljubljana – Peti teden vseživljenjskega učenja (TVU) je končan. Andragoški center Slovenije (ACS) ga pripravlja, da bi dvignil raven znanja za življenje in pismenost Slovencev. Ta je, kakor kažejo izsledki raziskave o pismenosti odraslih v državah OECD, Sloveniji, Kanadi, ZDA, Avstraliji in Novi Zelandiji, za nas skrb zbujajoča – okrog 70 odstotkov odraslih Slovencev se po končanem šolanju ne vključuje več v izobraževanje. Dr. Albert Tuijnman, švedski strokovnjak za izobraževanje odraslih in sodelavec v omenjeni raziskavi, se je v okviru TVU udeležil kolokvija Pismenost, participacija in družba znanja. V pogovoru za Delo je med drugim izjavil, da rezultati za Slovenijo še niso dramatični, a država se mora nad njimi zamisliti.

Zakaj s(m)o se mladi in odrasli Slovenci v osnovnih besedilnih in računskih sposobnostih tako slabo odrezali? Med 20 državami smo pristali na skromnem 17. mestu.

Najvišjo raven pismenosti dosegajo skandinavske države in Nizozemska, Slovenija se je uvrstila na rep, ob bok Madžarske, Čila, Portugalske. Kakor je pokazala razi-

po šolanju. Raziskava je pokazala, da zaposleni odrasli Slovenci na delovnem mestu ne najdejo pravega izziva in motivacije za izobraževanje in branje. Na Švedskem, denimo, je nasprotno. Verjamem, da so izsledki vaše strokovnjake presenetili in razočarali. Za zdaj sicer še ni razloga za paniko, zanesljivo pa je napočil trenutek za temeljit premislek.

mo z izobraženci v tujini, nadpovprečno pismeni. Ob tem se sprašujem, ali slovenska šola uči tisto, kar večina ljudi potrebuje?

Kako lahko torej v Sloveniji izboljšamo raven pismenosti?

Ena pomembnejših ugotovitev raziskave je, da je človek z vsaj srednjo izobrazbo pomemben člen sodobnega gospodarstva. Zdaj pričakujete novo vlado. Ta bo morala temeljito pregledati delovanje srednješolskega sistema, pripomoči k obnovitvi učnih programov. Kot zunanji opazovalec lahko povem, da je znanje mladih prešibko in da v prevelikem številu zapuščajo redno šolanje. To je treba nemudoma preprečiti, tudi z večjim sodelovanjem šol s starši in z individualnimi oblikami dela z učenci. Odgovor na vaše vprašanje ni le izobraževanje odraslih in vseživljenjsko učenje. Če pismenost ljudi vpliva na njihovo boljše zdravje, socialno stanje in primerno delovno mesto, potem je treba izdelati sodoben načrt, kako dvigniti raven pismenosti. To je naloga vlade. Ministrstva, ne le za šolstvo ali za delo, se morajo med sabo trdneje povezati in določiti ustrezno strategijo, ki bo pripeljala do primerno pismenih prebivalcev. Na Švedskem, v Kanadi ali v Veliki Britaniji se s tem že nekaj let ukvarjajo člani nacionalnih svetov za pismenost državljanov: ne ukvarjajo se z oblikovanjem programov izobraževanja, marveč si prizadevajo dvigniti zavesti o pomenu znanja, zlasti med delodajalci. Če ti niso pripravljene dvigniti ravni znanja delavcev, se ti lahko poživljajo na pismenost in doizobraževanje.

Zanimivo je, da na Švedskem visoko pismenost dose-gajo že poklicni delavci, t. i. modri ovratniki.

Ustrezna pismenost posameznega naroda je plod dolgoletnega dela in načrtovanja. Na Švedskem se s populariza-

Albert Tuijnman

skava, za Slovenijo z lahkoto ugotovimo, kateri dejavniki in kako vplivajo na izobraženost ter pismenost mladih in odraslih. Še bolj kot za nekatere druge države iz vzhodnega dela Evrope je za Slovenijo značilno, da na nizko ali visoko raven pismenosti vplivajo izobraženost staršev, socialno-ekonomski položaj, vključenost v izobraževanje po končanem šolanju, količina branja... Zlasti pa je nizka raven pismenosti Slovencev po-

Na kolokviju ste omenili, da naj bi Slovenci v službi preveč in predolgo delali, namesto da bi delali manj, bili bolj učinkoviti in pripravljeni na doizobraževanja.

Pravzaprav sem s številkami ponazoril, da večja ko je pismenost državljanov, bolj je država bogata, ljudje pa v povprečju manj delajo. Pismenost Slovencev še ni bila na nižji ravni, prav tako je manj bogata kot druge države zahodne Evrope. Posledica

...sledica večjega osipa šolarjev med šolskim letom kot drugod po svetu.

Je za pomanjkljivo pismenost, predvsem odraslih, usoden naš šolski sistem?

Zelo pomembno je, da je bila raziskava o pismenosti odraslih narejena, še pomembnejše pa je, da je bila vanjo vključena tudi Slovenija. To je dobro. Izsledki so žal pokazali stanje, ki ga niste pričakovali. Raziskava je bila zahtevna in je preverjala predvsem znanje in pismenost mladih in odraslih na delovnem mestu in v družbi. Znanja za delo pa ne učijo na šolah. Seveda pričakujemo, da bodo mladi osnovno raven pismenosti dosegli v šolah, a vprašanje je, kako se njihova pismenost izboljšuje ali pada

zaintenzivirano v Evropi. Posledica tega je, da slovenski delavci več ur prebijejo v službi. Toda to ne pomeni, da so zato manj pismeni, kvečjemu nasprotno. Vzroki za zaskrbljenost so drugje. Prevelik razkorak v znanju (podobno je tudi v Ameriki in Kanadi) je med tistimi, ki imajo visoko izobrazbo, in onimi, ki imajo le osnovno šolo (ti so v povprečju stari nad 45 let). Kot raziskovalca pa me najbolj skrbitjo mladi (20-25 let), ki v Sloveniji prenehajo s šolanjem. Ti, v primerjavi z vrstniki iz drugih držav, pozneje v življenju ne dosežejo zadostne ravni pismenosti. Primerjajo se lahko z mladimi Čilenci, Madžari, Poljaki. Na drugi strani pa je v vaši državi manjši odstotek visoko izobraženih ljudi, ki so, tudi če jih primerja-

Na Švedskem se s popularizacijo znanja in sodobnih oblik kakovostnega učenja ukvarjamo že najmanj 60 let. Tovrstna strategija odlično vpliva na to, da mladi Švedi ne zapuščajó šol, četudi, kot je očitno v Sloveniji, njihovi starši nimajo ustrezne izobrazbe. Vsi sloji prebivalstva na Švedskem imajo enakovredno priložnost za izobraževanje. Mlade moramo motivirati za učenje in nadaljevanje šolanja. Država ima seveda vlogo spodbujevalca tudi pri izobraževanju odraslih, čeprav so zanje v prvi vrsti odgovorni socialni partnerji. Vaš andragoški center ima, ne glede na rezultate raziskave, nadvse primerno strategijo učenja odraslih, zlasti za tiste z najnižjimi sposobnostmi za delo.

Aleš Čakš

Novost iz Andragoškega centra Slovenije:

Programi izobraževanja za odrasle v letu 2000-2001

Andragoški center Slovenije je v tednu vseživljenjskega učenja predstavil pomembno uporabno novost. Pod naslovom **Izobraževanje odraslih v Sloveniji 2000-2001** so na CD-romu izdali obsežen pregled izobraževalnih programov za odrasle in hkrati ponudili informacije o izvajalcih izobraževanj tudi na spletnih straneh www.acs.si/pregled-io.

V ta namen so k sodelovanju pritegnili številne slovenske izvajalce izobraževanj za odrasle, zato sta programska in izvajalska ponudba izredno pestri. Tako se je na njihovo povabilo odzvalo 220 izvajalcev, ki so skupaj ponudili kar 4093 programov. Od teh jih je 576 za pridobitev izobrazbe, 604 programi so namenjeni usposabljanju in izpopolnjevanju za delo, 2913 izobraževalnih ponudb pa zajema področja umetnosti, kulture, zdravstva, varstva okolja, osebnostne rasti, ročnih spretnosti in še česa.

Kot poudarjajo pri Andragoškem centru, prevladujejo programi splošnega neformalnega izobraževanja predvsem s področja tujih jezikov in računalništva. Pregled omenjenih programov - v veliko pomoč bo vsem tistim odraslim, ki se nameravajo dodatno izobraževati v tem šolskem letu - bo dostopen tudi v večini slovenskih knjižnic in v informativno-svetovalnih ustanovah s področja izobraževanja.

(kmm)

Središča za samostojno učenje

CVETA ŠTOKELJ

Ali Ljubljana kot univerzitetno mesto nudi študirajoči mladini tudi možnost neformalnega, obštudijskega in celo brezplačnega izobraževanja? Vsekakor! To so splošnoizobraževalna središča za samostojno učenje.

Središče je kot projekt učenja, ki dopolnjuje ali zamenjuje tradicionalno formalno izobraževanje, po zgledu zahodnih držav v Slovenijo leta 1995 prenesel Andragoški center Slovenije. Od tedaj se je pod okriljem te mentorske ustanove po vsej Sloveniji razpredla mreža 34 središč. Vsa uspešno delujejo, se širijo in razvijajo; zanimanje za ustanavljanje novih pa je veliko in narašča. V čem se izobraževanje v središču razlikuje od izobraževanja v instituciji? Svoboda učečega se posameznika, da si sam določa čas, tempo, tehnike in metode izobraževanja v skladu s svojimi sposobnostmi in željami. Omejen je edino z izborom gradiva, ki ga središče ponuja. Uči se samostojno, vendar ob svetovanju in mentorstvu osebja, zaposlenega v središču.

Pomoč, prijazna in spodbudna beseda prinašajo pogum, zaupanje v lastne moči. Neobremenjeno učenje poraja željo po spoznavanju novega, željo po stalnem izobraževanju, ki ni pogojeno ali omejeno s starostjo posameznika. Izobraževanje v središču je brezplačno oz. ob simbolični članarini. V Ljubljani je trenutno šest središč. Eno izmed njih je ob mentorski podpori Andragoškega centra in finančni pomoči Ministrstva za šolstvo in šport ustanovila Mitra, podjetje za izobraževanje in jezikovna šola (e-mail: info@mitra-lj.si). Središče je po svojem nastanku najmlajše: slovesno smo ga odprli 6. aprila letos. Svoj sedež ima na izredno ugodni lokaciji v središču mesta – na Streliški ulici 12 – v neposredni bližini kompleksa srednjih in visokih šol ter dijaških in študentskih domov. Središče je odprtega tipa: namenjeno je vsem znanja željnim - ne glede na starost, izobrazbo, status... Obiskovalcem je na voljo prijetno in sodobno opremljena učilnica s štirimi učnimi mesti. Ob uporabi multimedijskih sredstev in raznovrstnih učnih gradiv ter ob naši svetovalni podpori boste pridobivali in bogatili svoja znanja z naslednjih področij: • tuji jeziki • slovenski jezik • računalništvo • splošna znanja.

Na razpolago so vam: • zgoščenke za samostojno učenje: tuji jeziki, slovarji, atlasi, enciklopedije • računalniški programi: Okna 98, Word, Excel, Access, Powerpoint, Outlook • računalniška grafika, konstrukcijsko risanje: Corel Draw 8 • avdio- in videokasete: tuji jeziki, slovenski jezik, uspešno učenje • pisna gradiva: učbeniki, priročniki, slovarji, periodični tisk, razne publikacije in informacije: tuji j., slov. j., računalništvo, podjetništvo, samostojno učenje, uspešno učenje, osebnostna rast • internet

JEZIK(ANJE)

SAM SVOJEGA ZNANJA KOVAČ^V

PETRA ANŽLOVAR

Pri nas posameznik, ki se želi učiti tujih jezikov, nima težav s premajhno ponudbo jezikovnih šol. Ima pa več problemov pri izbiri tiste prave, ki bo zadovoljila njegove potrebe in pričakovanja. Najpogostejše merilo pri izbiri jezikovne šole je cena zelenega programa, vendar ta še ne zagotavlja njegove uspešnosti

Na Andragoškem centru Slovenije in na ljubljanski Filozofski fakulteti poudarjajo, da ne obstajajo merila o razvrščanju jezikovnih šol, po katerih bi lahko šole razvrstili od najboljših do najslabših, pa ne zato, ker jih ni mogoče oblikovati, pač pa zato, ker je treba kriterije vedno uporabljati v kombinaciji s cilji posameznika. Splošna merila kakovosti obstajajo, po govoricah sodeč pa tudi ljudje sami dobro vedo, katere šole so boljše.

S prihodnjim šolskim letom se pripravlja novost, ki bo pripomogla k objektivnejšemu presojanju kakovosti jezikovnih šol. Pripravlja se namreč sistem enotnih republiških izpitov iz znanja tujih jezikov, pridobljenega tudi na jezikovnih šolah. S tem naj bi se primerjava tovrstnega znanja kolikor toliko poenotila, trg pa naj bi, ob upoštevanju še drugih meril, opravil nevhvaležno selekcijo manj kakovostnih jezikovnih šol.

Ne glede na to mora vsak posameznik ali delodajalec, ki sofinancira to izobraževanje, na podlagi svojih želja in potreb oblikovati lastna merila ocenjevanja in izbire najustrežnejše jezikovne šole. Sonja Klemenčič, vodja središča za razvoj in svetovanje na Andragoškem centru Slovenije, in mag. Mojca Belak, lektorica za moderni angleški jezik na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani, bi pri svoji izbiri najprimernejše jezikovne šole upoštevali nekatera merila:

1. Kaj je pravi razlog za učenje jezika

To je temeljno vprašanje, na podlagi katerega izbiramo primerni tečaj. Nekateri se želijo naučiti novega jezika samo toliko, da se bodo lahko sporazumevali v povsem vsakdanjih življenjskih razmerah. Tem bolj

ustrezajo kratki, nezahtevni programi. Drugi bi radi brali zahtevna strokovna besedila, zato potrebujejo daljše, specializirane tečaje. Tretji bi radi pridobili listino, s katero bi lahko kandidirali za zaposlitev na določenem mestu in se zato odločajo za krajše oblike. Za vse potrebe so različni programi, le vprašati je treba podrobneje. S tem se izognemo kasnejšemu razočaranju, da smo se na primer učili samo slovnice, kar pa se nam glede na naše potrebe ne zdi najpomembnejše.

2. Ali je šola vpisana v razvid izobraževalnih organizacij

Ministrstvo za šolstvo in šport jezikovne šole, ki imajo učitelje z zakonom predpisano izobrazbo, ustrezne učbenike, učno opremo in prostore, ki torej izpolnjujejo vse pogoje za izvajanje javnega programa, vpiše v razvid izobraževalnih organizacij. To je lahko eno od zagotovil, da posameznik ne kupuje mačka v žaklju. Vpis v razvid pa jezikovni šoli hkrati omogoča, da za vpisani program lahko izdaja javno spričevalo. Vse neverificirane listine so interne in veljajo le, če jih posamezen delodajalec prizna.

3. Koliko časa želim nameniti obiskovanju tečaja

Odgovor na to vprašanje je odvisen od posameznikovih osebnih lastnosti, potreb, motivacije in še marsičesa drugega. Če želimo pridobiti poglobljeno znanje jezika, se bomo odločali za daljše, večletne programe. Pri tem je zelo pomembno, da izberemo šolo, ki nam bo ponudila želene programe vse do najzahtevnejše stopnje.

Dobro je vedeti, da hitra metoda ni vedno najbolj učinkovita. Šole, ki obljublajo, da se pri njih lahko jezika naučite v slabih nekaj tednih, verjetno precej gospodarno ravnajo z resnico.

4. Kakšnega učitelja si želim

Če se odločimo za organizirano izobraževanje in ne za samostojno učenje, nedvomno pričakujemo, da nas bo vodil kakovo-

stni učitelj. Zato je prav, da pred vpisom povprašamo po njegovi izobrazbi, priporočilih in izkušnjah.

Pri razlagi znanje jezika ni dovolj. Učitelj tujega jezika mora biti sposoben ciljni jezik razložiti in hkrati pri pouku ustvariti prijetno ozračje. Mnoge jezikovne šole želijo svojim tečajnikom zagotoviti avtentično sporazumevanje v tujem jeziku, vendar v tujini rojeni učitelji, ki svojega maternega jezika niso študirali, tečajnikom ne bodo znali dobro razložiti zakonitosti, ki vladajo v njem. Tudi vsak Slovenec si verjetno ne bi upal poučevati slovenščine.

5. Kako je izobraževanje organizirano

Nekaterim tečajnikom ustrežata dve srečanja na teden, zato ti tečaji trajajo štiri do pet mesecev. Drugi se raje odločajo za en

intenziven teden na mesec, največkrat v drugem kraju, kjer se lahko ves dan sporazumevajo v ciljnemu jeziku. Tretjim pa ustreza kaj drugega,

morda intenziven teden učenja tujega jezika v bližini doma in kasnejše samostojno delo.

6. Koliko udeležencev naj bi bilo v skupini

Nekatere šole poučujejo skupine do pet, druge do petnajst ali več tečajnikov. V manjših skupinah je delo intenzivnejše, več je možnosti za komunikacijo, učitelj dobro pozna vsakega posameznika, njegove potrebe. Strokovno mnenje je, da se tujega jezika lahko dobro naučimo le v majhnih skupinah.

7. Katera učna metoda je najprimernejša

Dobra jezikovna šola slušateljem pomaga pri izbiri načina učenja. Obstajajo namreč metode, s katerimi je mogoče določiti učni tip posameznika in mu na tej podlagi predlagati primeren tečaj. Ljudje smo pri ocenjevanju metod različni. Nekateri imajo raje tradicionalno učenje s predavanji in domačimi nalogami, drugi bolj uživajo v kombinaciji sprostivnih vaj in poslušanja tujega jezika. ■

LJUDJE PREK GOVORIC DOBRO VEDO, KATERE ŠOLE SO BOLJŠE

sij, kar je pereče predvsem zato, ker se zadnja leta, kot je poudaril minister za zdravstvo, povečuje število delovnih invalidov. Morda je razlog za več delovnih invalidov tudi mačehovski odnos države do medicine dela.

Po mnenju svetovalca direktorja Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije Martina Totha bomo naredili največ, če se bomo lotili preventivne. Nekaj novih predpisov, predvsem pa novi zakon o varnosti pri delu že imamo, potrebna bo še kopica podzakonskih aktov in pravilnikov ter predvsem njihovo udejanjenje v praksi. Gre namreč za takšno kakovost življenja, ki je

zavita, temveč se le nakazuje. V tujini obravnavajo celovito tudi tiste delavce, ki so daljši čas odsotni z dela, in jih, še preden postanejo invalidni, vključijo v rehabilitacijo. Navsezadnje pa toliko opevana tujina dolgih postopkov ugotavljanja delovne invalidnosti ne pozna. Pri nas – vsaj tako kaže praksa – v postopkih ugotavljanja še vedno mešamo pravniška in zdravniška opravila, tako da pravo, torej upravni postopki, velikokrat prevlada nad medicinskimi mnenji, kar je v škodo bolnikom. Zdravniška in invalidska komisija si zaradi nedodelanih postopkov podajata »bodočega« delovnega in-

Tudi učenje je lahko hobi

Pripravila: Tatjana Pirc

Foto: Arhiv Moj hobi

Po izobraženosti prebivalstva Slovenija v primerjavi z razvitimi državami zaostaja za približno deset let. To niso samo črnogleda ugibanja, ampak s podatki podprta dejstva. Na Andragoškem centru Slovenije so to podpisali tudi z raziskavo o naši pismenosti, ki je del obsežne mednarodne raziskave. V njej pismenost pojmujejo kot zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za naše vsakodnevno delovanje. Vsepovsod nas namreč obkroža množica sporočil, navodil, nenehno moramo izpolnjevati obrazce, računati obresti in še kaj.

Foto: Rok Lesjak

Irena Benedik, dr. Vida A. Mohorčič Špolar, mag. Ester Možina

Nacionalna koordinatorica raziskave o pismenosti odraslih v Sloveniji mag. Ester Možina z Andragoškega centra Slovenije nam je povedala, da so bila v raziskavi preučevana tri področja pismenosti: **besedilna** pismenost (razumevanje in raba pisnih besedil), **dokumentacijska** pismenost (spretnost razumevanja in uporabe informacij v različnih dokumentih, obrazcih) in **računska** pismenost (obvladovanje osnovnih računskih operacij).

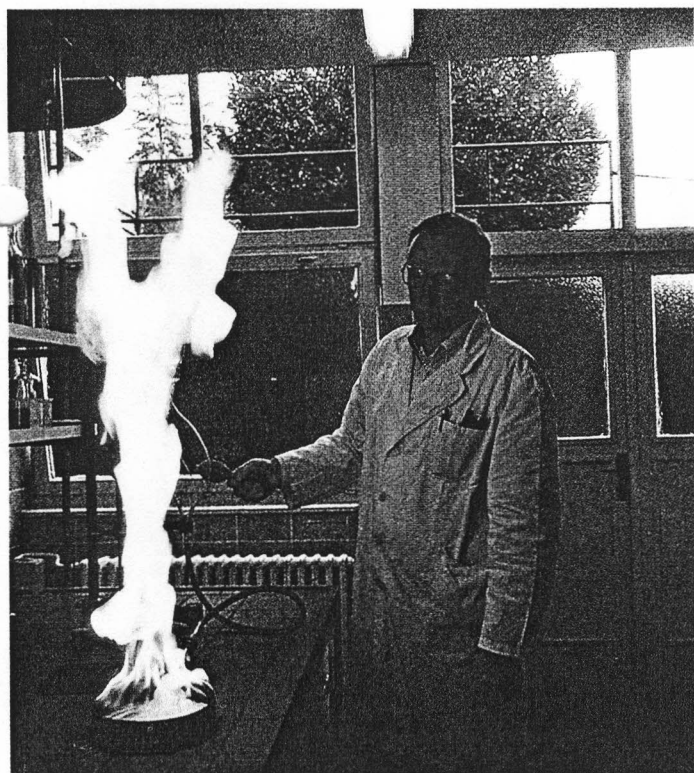
Kaj pomeni, če obvladamo use te veščine?

Mag. Ester Možina: »Vse te spretnosti so potrebne, če želimo biti uspešni na trgu dela, v socialnem, kulturnem in političnem življenju.«

Kaj pa je pokazala raziskava o pismenosti?

»Rezultati so precej slabi. Slovenci smo med dvajsetimi državami, v katerih so merili pismenost, na repu, skupaj s Portugalsko, Poljsko in Čilom. Tudi raziskovalci smo bili presenečeni, pričakovali smo, da bo Slovenija nekje v zlati sredini. Skoraj 70 odstotkov odraslih pri nas nima zadostnega temeljnega znanja, da bi razumeli besedila, obrazce, informacije in da bi v najrazličnejših okoliščinah znali uporabljati osnovne računске operacije. Nekaj bo treba storiti na področju izobraževanja.«

Zanimivo je, da prav tisti, ki

Usreče se lahko zgodijo pri vsakem opravilu.

v razviti Evropi sama po sebi umevna. Tudi v tujini, ki ima na tem področju visoke standarde, posvečajo veliko pozornost predvsem preventivi. Poleg pojma »delovni invalidi« poznajo tudi pojem »ljudje, ki so zboleli v zvezi z delom«. Takšne bolezni, ki so povezane z delovnim mestom, obravnavajo v tujini enako kot poklicne bolezni, do česar se bo morala, po prepričanju Martina Totha, opredeliti tudi Slovenija. Tudi zato, ker so leta 1992 pri nas odslovili tako imenovane »obratne zdravnike«, se v praksi velikokrat zastavlja vprašanje, ali so splošni zdravniki usposobljeni presojeti o delovni invalidnosti, tudi ko ta še ni ra-

valida sem ter tja, spet na škodo posameznika. Zato bo treba v prihodnje oblikovati sistem, kjer bodo vsi dejavniki, ki odločajo o konkretni delovni invalidnosti, združeni na enem mestu, najverjetneje v kaki novi ustanovi in pravni osebi, ki se bo ukvarjala z zavarovanjem za zdravje in varnost pri delu. Da je problem pereč, govorijo tudi finančni podatki.

Pred dvema letoma je stalo slovensko gospodarstvo, oziroma delodajalce, področje zdravja in varnosti pri delu od 45 do 47 milijard tolarjev, zavarovalnice pa še dodatnih 7,5 milijarde tolarjev. To zneso skupaj med 1,5 in 1,6 odstotka BDP.

HoBi
Želite zaslužiti?

Iščemo komercialista/ko za trženje revije Moj hobi

- Pogoji:
- najmanj V. stopnja izobrazbe ekonomske ali komercialne smeri
  - najmanj leto dni delovnih izkušenj na področju trženja
  - zaželeno znanje enega tujega jezika
  - vozniški izpit kategorije B in lasten avto

Pisne prijave s kratkim življenjepisom in opisom dosedanjih izkušenj pošljite na naslov:
Alpress, d.o.o.
Dunajska 5, 1509 Ljubljana

bi bili dodatnega izobraževanja najbolj potrebni, torej nedejavni odrasli (teh je po raziskavi 41,5 odstotka), ne čutijo želje in potrebe po učenju, ker jim manjka informacij o možnostih za dodatno izobraževanje, poleg tega pa učenje negativno vrednotijo. Usodni oviri zanje sta tudi pomanjkanje prostega časa in cena izobraževanja.

Direktorica Andragoškega centra Slovenije dr. Vida A. Mohorčič Špolar pravi:

»V prvi vrsti bi morali delodajalci skrbeti, da bi se njihovi zaposleni stalno izobraževali. A delodajalci ne čutijo pravega interesa, da bi svoje delavce spodbujali k izobraževanju. Izobraževanje se jim zdi samoumevno za strokovnjake, ne vlagajo pa v ljudi z nižjo izobrazbo. Tudi sindikati in sindikalna združenja ne naredijo dovolj. V tujini so sindikati že dojeli, kako pomembna sta učenje in izobraževanje, da delavec obdrži staro ali lažje dobi novo delovno mesto. Država pa bo tudi morala malo pomagati, da se bo izobraževalo več ljudi. Saj bo prisiljena nekaj narediti že zato, ker se prebivalstvo stara, otrok v šolah bo vse manj in zato se bomo morali učiti starejši!«

V Sloveniji se mnogi ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, na Andragoškem centru so zbrali podatke o tovrstni ponudbi pri nas. Njihovemu povabilu se je odzvalo 220 izvajalcev in sporočili so, da ponujajo 4093 izobraževalnih programov. To so programi za pridobitev izobrazbe, usposabljanje za delo, izpopolnjevanje v različnem znanju, programi splošnega neformalnega izobraževanja, od umetnosti, ročnih spretnosti do osebnostne rasti. Pregled so izdali v knjigi, na CD-romu, objavljajo pa ga tudi na svoji spletni strani www.acs.si/pregled-io.

Bi se radi naučili kitajskega kuhanja? Bi klekljali, pa ne znate? Bi predavali o svojih potovanjih po svetu in ne veste, kje in komu? Potem je Borza znanja kot naročena za vas, saj posreduje med tistimi, ki nekaj znajo, in tistimi, ki bi se prav tega radi naučili.

»Zanimivo na Borzi znanja je tudi to, da se storitve ne plačujejo vedno z denarjem, temveč se tudi zamenjujejo. Vi, na primer, ponudite znanje novinarstva, da vas nekdo nauči igrati na kitaro. Marsikdaj pa ljudje svoje znanje prenašajo na druge tudi brezplačno,« nam je ra-

zložila **Irena Benedik**, razvojna sodelavka na Andragoškem centru.

So se Borze znanja prijele? Prva je nastala leta 1993.

Irena Benedik: »Vsekar. Vanje je včlanjenih okrog osem tisoč ljudi. To je največja trgovina znanja v Sloveniji. Take Borze znanja, kot jo imamo v Sloveniji, najbrž nimajo nikjer na svetu. Zamisel sicer ni povsem originalno slovenska, razvili smo jo po ameriškem zgledu, ko so študenti naredili nekaj podobnega za interno uporabo na svoji univerzi.«

Na Borzi znanja nihče ne zahteva potrdil o izobrazbi, zbirajo pa povratne informacije o kakovosti storitev. Borze znanja so v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, Slovenj Gradcu, Izoli, Murški Soboti in Škofji Loki. Če bi radi koga kaj naučili ali če čutite potrebo po novih znanjih, pokličite na Borzo znanja, povejte nekaj osnovnih podatkov o sebi in skušali vam bodo pomagati. Oglaševanje je anonimno in brezplačno, o dejavnosti Borze poročajo mnogi časopisi, lokalne radijske in televizijske postaje (tudi teletext Televizije Slovenija), v medijih iščejo posebna znanja, po katerih ljudje povprašujejo, pa zanje nimajo ponudbe. Toliko časa iščejo, dokler ne najdejo ponudnika.

Borzo znanja lahko temeljiteje spoznate tudi na spletni strani: www.borzaznanja.mss.edus.si.

Še ena pot obstaja, po kateri lahko odrasli radovedneži pridejo do znanja in novih informacij. To je organizirano samostojno učenje, sistem, v katerem se človek uči sam, brez učitelja, vendar mu kaka ustanova ponuja pomoč, zagotovi prostor, svetovalce, učno gradivo, opremo. Prvo središče je nastalo leta 1995, trenutno pa v Sloveniji deluje 35 takih središč, v njih se uči okrog tri tisoč ljudi. Benedikova nam je povedala, da se obisk v središčih za organizirano samostojno učenje vsak dan povečuje.

Katere ustanove so na ta način odprle svoja vrata?

Irena Benedik: »Največji odziv je bil med ustanovami, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, in v knjižnicah, letos pa že usposabljammo ljudi v podjetjih, da bodo imela tudi podjetja svoja izobraževalna središča. Tudi to izobraževanje je brezplačno.«

Kakšne nove načine učenja bo prinesla prihodnost?

»Učenje na daljavo! To izobraževanje je zelo poceni in dostopno je širokemu krogu ljudi.«

Kaj pa osebna komunikacija?

»Ta je seveda pomembna, vendar... V neki srednji šoli v Izraelu so naredili raziskavo, uvedli so izobraževanje na daljavo. Pokazalo se je, da so se v prostem času otroci celo več družili in kakovostneje kot prej. Če se učite doma, ste v svojem okolju, veliko manj časa porabite za učenje, zato vam ga ostane več za druge socialne stike. Seveda ne bomo kar zaprli vseh klasičnih izobraževalnih ustanov, to bo le dopolnilo, ljudje smo različni, zato je treba ponuditi čimveč možnosti, da bo izobraževanje dostopno vsakemu.«

»Učenje žal še vedno povezujejo le z izobraževanjem in s šolo. Šola pa v zavesti mnogih ni kraj veselja. Velika večina šolo doživlja kot prisilo! Zato morajo obstajati različne oblike učenja, pestra izbira ustanov, krožkov,

društev, prostovoljno delo, da z njimi popravimo negativno izkušnjo s šolo. Učenje je lahko tudi zabava, potešitev radovednosti. Izobraževalni sistem, oziroma, kar je še bolje, izobraževalni proces bi moral biti odprt, gibek, spremljiv, prilagajati bi se moral potrebam posameznika in upoštevati, da smo različni,« ugotavlja dr. Vida A. Mohorčič Špolar, direktorica Andragoškega centra Slovenije, osrednje ustanove za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih.

Dostop do znanja pri nas ni za vse enak. Visoke šolnine, pomanjkanje prostega časa sta samo dve oviri. a bistveni.

»Res je, dostop je problematičen. Navsezadnje tudi šole nimamo v vsakem kraju. Ustvariti pa je treba razmere, v katerih bo znanje vsem na voljo. Ni nujno, da si vsak posameznik kupi računalnik. Obstajati pa morajo prostori, kjer so računalniki, kjer se vsak lahko uči. To so odprta središča na ljudskih univerzah ali na drugih izobraževalnih ustanovah, lahko pa tudi kibernetske kavarne. Poglejte, vsak kraj ima gostilno. Le zakaj gostilna ne bi postala tudi izobraževalno središče, kjer bi brskali po internetu, kjer bi nastajali študijski krožki...«

Vseživljenjsko učenje je filozofija, ki pravi, da se ljudje učimo od zibelke naprej, v različnih okoljih in na različne načine. Začnimo torej uživati v UČENJU!

Slaba tretjina se po končani šoli še šola

Odrasli Slovenci med najmanj pismenimi v Evropi – Osnutek nacionalnega programa izobraževanja odraslih že pripravljen

Ljubljana – V razvitem svetu izobraževanje odraslih že dolgo ni več le pridobivanje temeljne izobrazbe in poklicnih veščin. Informacijska družba narekuje vseživljenjsko učenje in usposabljanje odraslih, zlasti zaposlenih s pomanjkljivim znanjem. Prihodnost izobraževanja Slovencev bo odvisna tudi od nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Osnutek predloga zakona je že pripravljen in šolsko ministrstvo ga bo v prihodnjih dneh poslalo v pregled pristojnim resorjem. Prednostna področja programa so jasna: dvig splošnega neformalnega izobraževanja odraslih, šolanje za dvig izobrazbene ravni odraslih (zlasti tistih med 15 in 49 letom starosti) ter izobraževanje in usposabljanje za razvoj delovne sile.

Izobraževanje odraslih je del gospodarskega razvoja, vključevanja Slovenije v Evropsko unijo in informacijsko družbo. Nacionalni program izobraževanja odraslih temelji na učenju za vse življenje in preprečevanju zaostajanja v znanju odraslih Slovencev za prebivalci iz drugih držav.

Raven izobraženosti odraslih v naši državi je, kakor smo izvedeli iz nedavne raziskave OECD o pismenosti odraslih, presenetljivo nizka. Slovenija za razvitimi državami zaostaja v izobraženosti odraslih, njihovem vključevanju v dodatno izobraževanje, pri nas je tudi manj javnih sredstev financiranja takšnega izobraževanja. Da bi se Slovenija v naslednjem desetletju približala ravni izobraženih odraslih v razviti Evropi, bi morala mlade generacije primerno izšolati. Predvsem pa naj bi se sedanji šestodstotni odmerek BDP za šolstvo dvignil na vsaj 6,5 odstotka.

Olga Drofenik, pomočnica direktorice Andragoškega centra Slovenije (ACS), je za *Delo* povedala, da je v koalicijski pogodbi med prednostnimi nalogami vpisano tudi vlaganje v izobraževanje odraslih. Kako se bo vlada odzivala na potrebe odraslih v izobraževanju, je še vprašanje, a podatki raziskave OECD niso spodbudni. Nasprotno, povprečna raven pismenosti (besedilne, računske in dokumentacijske) Slovencev je izredno nizka. Slabši od nas so le še Čilenci in Portugalci. Slaba pismenost med drugim otežuje sodelovanje v družbenem življenju. Češka in Mad-

žarska, ki sta zaradi vstopanja v EU še zlasti zanimivi za primerjavo z našo državo, sta se odrezali bolje. Zadovoljivo pismeni smo Slovenci šele po končani štiriletni srednji šoli.

Redno šolanje, potem pa nič?

Le 31 odstotkov Slovencev, starih med 16 in 65 let, se po končanem rednem šolanju

zvite, je slabša promocija učenja za življenje (teden vseživljenjskosti učenja, ki ga vsako leto prireja ACS, nekoliko ublaži slabše zanimanje odraslih za takšno učenje).

V letu 1999 je ministrstvo za šolstvo izobraževanju odraslih prvokrat namenilo več kot milijardo tolarjev iz proračuna, a Drofenikova opozarja, da je šlo vsaj 400 milijonov za projekt 5000. Ta naj

---

Po podatkih OECD (Organizacije za ekonomski razvoj in sodelovanje) je bilo leta 1995 v Sloveniji 37 odstotkov odraslih, starih med 25 in 64 let, ki so končali srednjo šolo ali več. Na Švedskem, denimo, je bilo takšnih odraslih 75 odstotkov. Letos je bilo pri nas v neformalne splošne izobraževalne programe vključenih 570.968 ljudi (34,2 odstotka), starih nad 15 let. Stroka pričakuje, da jih bo leta 2010 že več kot milijon ali 60 odstotkov.

---

odloči za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Občutno manj kot, denimo, Švedi, kjer se učenja za življenje udeležuje 53 odstotkov prebivalcev. Slabši od nas so Čehi, Irci, Madžari, Portugalci in Poljaki. Nič boljši nismo pri udeležbi brezposelnih odraslih v doizobraževanje. Podatek iz leta 1995 prča o zgolj 13-odstotni vključenosti v takšno učenje, medtem ko je na Švedskem takih odraslih 44 odstotkov, v Švici pa na primer 31,6 odstotka.

Nacionalni program izobraževanja odraslih je nujno potreben tudi zato, ker je v Sloveniji očitna tesna povezanost med izobraženostjo odraslih in njihovo udeležbo v nadaljnjem izobraževanju. Slabo ali pomanjkljivo izobraženi se manj vključujejo v vseživljenjsko učenje. Čeravno so dejavnosti obveščanja o ponudbah šolanja in izobraževanja za odrasle dobro ra-

bi do primerne izobrazbe za poklic pripeljal 5000 brezposelnih. Delež sredstev za izobraževanje je v Sloveniji po letu 1985 sicer hitro naraščal, a denarja iz proračunske malhe za odrasle je bilo manj kot drugod v Evropi (leta 1995 le 0,08 odstotka).

Med cilji nacionalnega programa so večini odraslih omogočiti pridobivanje znanja za izboljšanje kakovosti življenja, do leta 2010 v neformalne splošnoizobraževalne programe vključiti vsaj 60 odstotkov prebivalcev, starejših od 15 let, dvigniti raven izobrazbe ljudem med 15 in 49 letom starosti in vsaj četrtino z nedokončano srednjo šolo vpletati v programe za pridobitev poklica. Po tretjino sredstev naj bi prispevala država, posamezniki in lokalne skupnosti. Slednje pa do zdaj niso povsem izpolnjevale te obveznosti.

Aleš Čakš